L'estratègia de Maragall per conquerir la Catalunya del segle XXI

1 NOVEMBRE 1993 - NÚM. 489 - ANY X - 400 PTES.

SETMANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

EL TEMPS

X Premis Octubre:
X R. Barnils entrevista
II Miquel Batllori

L'ANTIFRAGA

Entrevista a
Xosé Manuel Beiras,
l'home que ha reinventat
el nacionalisme gallec

00489
9 771130 806008

BANC DE L'EXPORTACIÓ

Un nou impuls al servei de l'empresari valencià

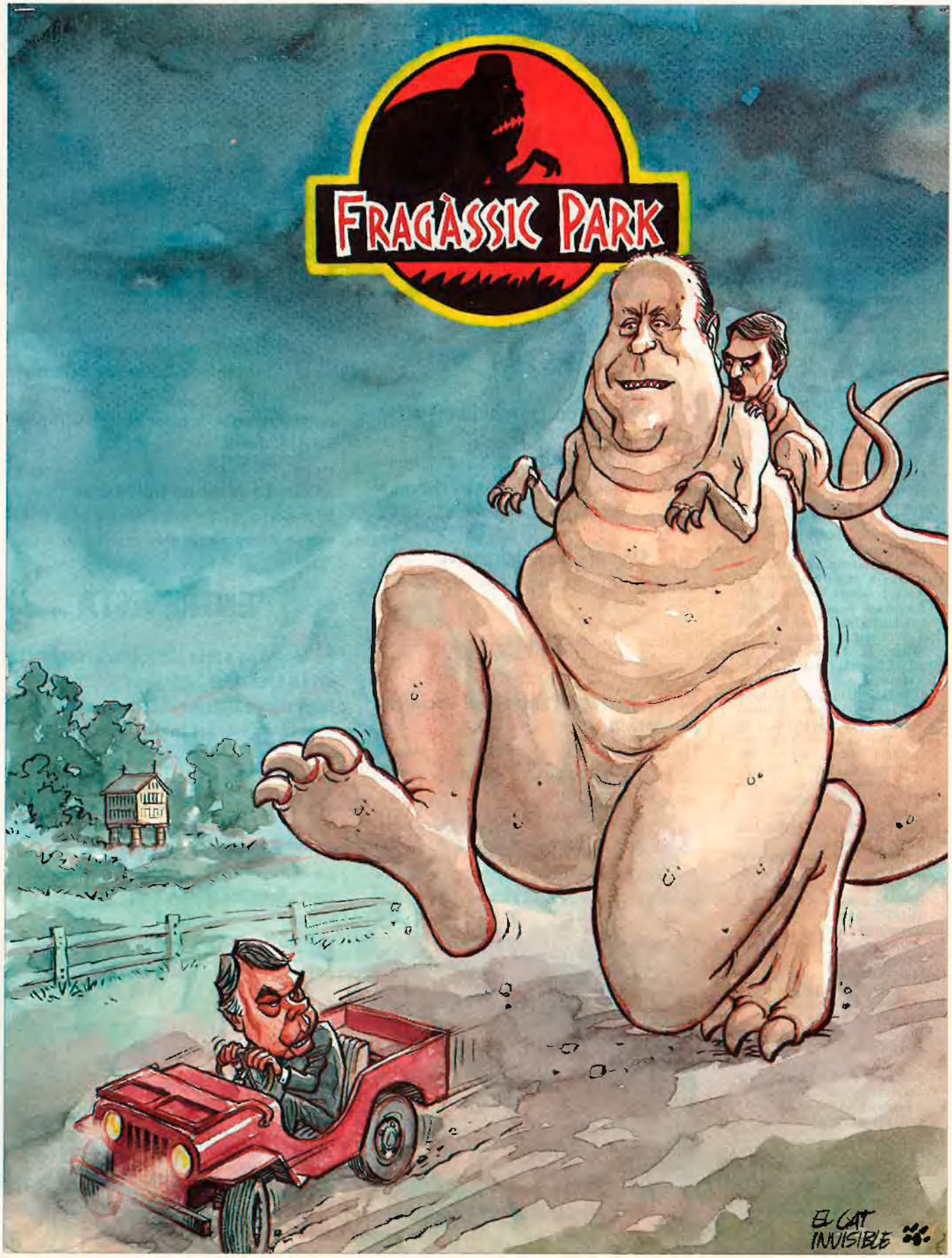
AGÈNCIES URBANES A VALÈNCIA

Seu Central: Barques, 10 **VALÈNCIA**
Administració i Intervenció: Av. del Cid, 35 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 1: Av. del Cid, 35 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 2: Av. del Port, 271 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 3: Dr. Peset Aleixandre, 14 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 4: Matías Perelló, 2 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 5: Jesús, 105 **VALÈNCIA**
Ag. Urbana 6: Baró de San Petrillo, 42 **VALÈNCIA**

SUCURSALS

ALAQUÀS Pl. d'Espanya, 3 **(VALÈNCIA)**
ALACANT Explanada Espanya, 15 **(ALACANT)**
BURJASSOT Pl. Pintor Pinazo, 6 **(VALÈNCIA)**
CATARROJA Camí Reial, 11 **(VALÈNCIA)**
DÉNIA Marqués del Campo, 34 **(ALACANT)**
ELDA Juan Carlos I, 6 **(ALACANT)**
MADRID Pl. Santa Anna, 4 **(MADRID)**
MANISES Ctra. Ribarroja, 22 **(VALÈNCIA)**
MELIANA Pl. Major, 4 **(VALÈNCIA)**
ONTINYENT Maians, 75 **(VALÈNCIA)**
PATERNA Major, 67 **(VALÈNCIA)**
PORT DE SAGUNT Progrés, 14 **(VALÈNCIA)**
SEDAVÍ Jaume I el Conqueridor, 15 **(VALÈNCIA)**
SUECA Placeta Fonda, 8 **(VALÈNCIA)**
TAVERNES BLANQUES Av. País Valencià, 82 **(VALÈNCIA)**
LA VILA JOIOSA Av. País Valencià, 3 **(ALACANT)**
XIRIVELLA Carretera Torrent, 29 **(VALÈNCIA)**

GRUP CAIXA DE CATALUNYA

FRAGÀSSIC PARK
EL GAT INVISIBLE

SUMARI

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Plaça del Mercat, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTORA: Assumpció Maresma.
CAP DE REDACCIÓ: Joan Vila i Triadó.
REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Miquel Alberola, Joan Marí, Joan Morales, Ignasi Pellicer, Jordi Sebastià, Rafa Gil (*Fotògraf*) i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE BARCELONA: Oriol Malló, Pere Martí, Eduard Voltas i Mercè Montoliu (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
CORRESPONSALS: Francesc Robert (Andorra), Pere Codonyan (Perpinyà).
RÚBRIQUES: Jordi Balló, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Vicent Partal, J. J. Pérez Benlloch, Ferran Torrent.
COL·LABORADORS: E. Aguilella, J. Alandes. S. Alcalà, A. Alfaro, F. M. Anton, L. Bonada, F. Bueno, F. de P. Burguera, X. Bussé, J. A. Benach, F. Caballero, R. de la Calle, A. Castel, E. T. Climent, J. Comellas, A. Cort, S. Cucurella, M. Domínguez, X. Duran, M. Ferrando, L. Ferri, V. Franch, X. Fuster, C. Gàmez, J. L. Guarner, D. P. Grau, A. Guasch, J. M. Játiva, J. M. Lluró, X. Mínguez, J. F. Mira, J. Morell, J. M. Oleaque, M. Ollé, T. Picazo, M. Porta Perales, P. Quintana, A. Reig, J. Reus, M. Serra, J. L. Sirera, M. Soler, M. Vicent, E. Vizcarra.
COL·LABORADORS GRÀFICS: J. Celià, S. Llosà, D. Orrit, C. Puértolas.

ARXIU: Jesús Prats (Fotografia), Rosa Serrano (Documentació).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martínez, València. Tel.: (96) 352 48 69. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011 Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31-453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.
SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.
ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.
PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (Correcció lingüística), Lina Casanovas (Maquetació), Rosanna Puchades (Textos).
DISSENY DE PORTADA I GRÀFICS: Víctor Navarro.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMATGES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímic, electroòptic, magnètic, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

20 **Entrevista al líder del Bloque Nacionalista Gallec, Xosé Manuel Beiras.**

26 **Maragall promou una plataforma per desbancar el pujolisme.**

ESTAT

20 **"No he donat mai la mà a Manuel Fraga".**
Entrevista al líder del BNG, Xosé Manuel Beiras, després del seu èxit en les eleccions gallegues del passat 17 d'octubre.

25 **Darrere de la sorpresa.**
Les claus de l'èxit dels nacionalistes gallecs.

PAÍS

26 **Maragall sacseja el socialisme català.**
L'accidentada aparició pública de la plataforma Catalunya Segle XXI, impulsada per l'alcalde barceloní.

30 **El Ter mor a Manlleu.**
Manlleu és el símbol més evident de la fi de la indústria tradicional catalana.

44 **L'aigua provoca nous conflictes al món àrab.**

35 **Clementina Ródenas, i demà què?**
El futur incert de la presidenta de la Diputació de València.

38 **La reforma polèmica.**
El projecte de carretera Deià-Sóller pot canviar un dels paratges més atractius de l'illa.

ENTREVISTA

40 **"Ara seria difícil la unanimitat en la Llei d'Ús".**
Entrevista a Joan Romero, conseller d'Educació i Ciència de la Generalitat valenciana.

MÓN

44 **Pau per aigua.**
La lluita pels recursos hidràulics provoca conflictes a tot el món.

48 **El pare Miquel Batllori és entrevistat per Ramon Barnils.**

30 **La crisi de la indústria tradicional catalana es fa més evident a Osona.**

40 **Entrevista al conseller valencià d'Educació, Joan Romero.**

ESTAT

20 **"No he donat mai la mà a Manuel Fraga".**
Entrevista al líder del BNG, Xosé Manuel Beiras, després del seu èxit en les eleccions gallegues del passat 17 d'octubre.

25 **Darrere de la sorpresa.**
Les claus de l'èxit dels nacionalistes gallecs.

35 **Clementina Ródenas, i demà què?**
El futur incert de la presidenta de la Diputació de València.

38 **La reforma polèmica.**
El projecte de carretera Deià-Sóller pot canviar un dels paratges més atractius de l'illa.

PAÍS

26 **Maragall sacseja el socialisme català.**
L'accidentada aparició pública de la plataforma Catalunya Segle XXI, impulsada per l'alcalde barceloní.

30 **El Ter mor a Manlleu.**
Manlleu és el símbol més evident de la fi de la indústria tradicional catalana.

ENTREVISTA

40 **"Ara seria difícil la unanimitat en la Llei d'Ús".**
Entrevista a Joan Romero, conseller d'Educació i Ciència de la Generalitat valenciana.

MÓN

44 **Pau per aigua.**
La lluita pels recursos hidràulics provoca conflictes a tot el món.

72 **La Premi Nobel de Literatura, Toni Morrison, vista des del nostre país.**

88 **L'ex-beatle Paul McCartney torna a actuar a Barcelona.**

OPINIÓ

15 **Anàlisi. La lliçó gallega.**
Joan Vila i Triadú.

16 **Anàlisi. Sola davant el perill.**
J. J. Pérez Benlloch.

16 **Anàlisi. Un kamikaze esplèndid.**
Fabià Estapé.

17 **Anàlisi. Espanya contra Espanya**
Salvador Cardús.

18 **Anàlisi. La tesi del dos i mig.**
Vicent Partal.

70 **Sobre la dificultat d'esdevenir un català com cal.**
Joan de Sagarra.

92 **O bello Beiras.**
Ramon Barnils.

94 **Oh, là, là!**
Falstaff.

95 **Cadàvers excursionistes.**
Pere Calders.

98 **Ei temps que corre. Balkanitzar.**
Joan F. Mira.

Els tresors de Borís

Tot llegint l'article d'en Vicent Partal, titulat "Els tresors de Borís" [EL TEMPS 483], on parla de Troia, també coneguda com Ílion o Ilium, diu que, en 1873, es trobava en un territori que "aleshores" era de Turquia, i que aquesta ciutat, "en el temps en què fou excavada, era turca", com si a hores d'ara no ho fos.

Em plau recordar-li que les despulles de les antigues Troies (n'hi hagué 47 al mateix lloc) ja havien estat identificades en 1822 per Charles Mclaren, però la qüestió més important és que Troia encara es troba avui dia a Turquia, molt a prop, a uns 30 km, de Çanakkale, al turó de Hissarlik en l'estret dels Dardanels, més exactament als 39° 55'N 26° 17'E.

Tot açò ve perquè de l'article pareix deduir-se, o a mi m'ho sembla, que Troia es troba a Grècia. Jo voldria haver-me equivocat, ja que estaria molt trist si és confirmés que el nostre coneixement geogràfic del món s'assembla cada vegada més al nord-americà.

A més a més, amb quin dret reclamen els grecs el suposat tresor de Príam? Potser per aquell vell conegut anomenat "justo derecho de conquista"?

Alexandre Martínez i Joan
Alcoi (l'Alcoià)

Paral·lelisme

Als anys 40, els nazis varen ocupar França. A Vichy, el govern francès del Sr. Laval, anava fent país a la seva manera, però callava quan una policia imposada per un altra nació, amb unes lleis i uns jutges imposats per una altra nació, detenien, a vegades torturaven i empresonaven les persones que defensaven la independència de la seva pàtria.

Ara, als anys 90, moltes coses han canviat, però encara hi ha algun govern, que va fent país a la seva manera, però calla quan una policia imposada per una altra nació, amb unes lleis i uns jutges imposats per una altra nació, detenen, a vegades torturen, jutgen i empresonen les persones que defensen la independència de la seva pàtria.

De veritat que no sé per què, no m'ho explico, potser no hi té res a veure, però fa molt de temps que no em trec del cap un nom: Núria Cadenas.

Albert Agorreta Borrell
(Barcelona)

EL TEMPS canvia d'imatge

A partir d'aquesta setmana, EL TEMPS introdueix variacions importants en la seua maqueta. D'aquí a pocs mesos, el setmanari celebrarà el seu desè aniversari i aquesta renovació d'imatge és fruit de la voluntat demostrada al llarg d'aquests deu anys d'oferir al lector un producte cada vegada més competitiu.

Aprofitem el canvi per introduir noves seccions i reestructurar-ne d'altres. Les primeres pàgines (Focus) són una guia de lectura ràpida de l'actualitat setmanal, acompanyades de l'anàlisi a fons dels fets més destacats. Augmenta l'espai per als llibres i la guia d'espectacles. I es reincorporen col·laboradors del prestigi de Joan de Sagarra i Joan F. Mira. Tot un salt endavant amb la vista posada al número 500.

Reaccionaris i pidolaires

De tots és sabut que a les acaballes de l'estiu sovintegen les tempestes, i així no ha d'estranyar que aquests darrers dies n'hagi esclatat una que porta de nom 15% de l'IRPF. La cessió d'aquest percentatge de l'IRPF a les comunitats autònomes ha desfermat una crispada polèmica que s'ha traduït en una àrdua batalla política entre detractors i partidaris d'aplicar aquesta fórmula.

Entre els detractors cal esmentar l'inefable Rodríguez Ibarra, José M. Aznar, el portaveu de la Junta d'Andalusia i tants d'altres, i entre els partidaris Convergència i Unió, sectors del PSOE i, fins i tot, el PP català. Altrament, i dit d'una manera diferent, es podria parlar d'un enfrontament entre espanyolistes reaccionaris i pidolaires defensors dels interessos de Catalunya.

Convergència i Unió, principal interessat en la cessió, hauria d'admetre que, el nostre problema, no el resol ni el 15% ni el 30%. Els problemes que pateix Catalunya –i la resta de Països Catalans– són uns altres i són molt lluny, dissortadament, de solucionar-se amb cap mena de percentatge. En tot cas, les quotes de més autogovern s'assoliran quan la majoria dels ciutadans d'aquest país reivindiquin alguna cosa més que la cessió del 15% de l'IRPF, i canalitzen així les seves energies i aspiracions cap a objectius que condueixin a una plena sobirania nacional i, d'aquesta manera, poder exercir la solidaritat com cal, o sigui, des de la llibertat.

Lluís Colomeda
L'Escala (Alt Empordà)

Més Porcioles

Voldria replicar la carta titulada "Porcioles, catalanista?", publicada en el número 487 d'EL TEMPS pel senyor Josep M. Bru Serra, en la qual m'al·ludeix personalment

Ací no tracto ni del senyor Porcioles, ni de Maragall, a qui el senyor Bru Serra vol embrutar (el repto a explicar corrupcions dels Jocs Olímpics). Sobre els que han fet qualsevol elogi, tot i que tan matisat com el de la meva carta a *La Vanguardia* que vostè esmenta, diu que "són noms molt coneguts per haver estat afavorits i promoguts públicament i professionalment per l'administració porciolista de l'Ajuntament de Barcelona". Tinc dit que vaig ser economista contractat al Gabinet de Programació a què vostè es refereix (ni sé ni m'interessa com es guanyava vostè la vida aleshores). Bé, i què més senyor Bru i Serra, del Baix Camp? Ah, per cert, el senyor Porcioles no va ser al tribunal.

Jacint Ros
Catedràtic Política Econòmica UB
(Barcelona)

XXII PREMIS OCTUBRE

València, capital de la cultura catalana

En homenatge a Miquel Batllori i en record de Vicent Andrés Estellés, València duu a terme, aquesta setmana, l'atapeït programa dels Octubre. Quatre congressos, tres conferències, una obra de teatre, quatre actuacions musicals i diverses exposicions i presentacions de llibres s'acumulen en nou dies frenètics que fan de la ciutat de València la capital de la cultura catalana.

Tot, com és tradicional, com a aperitiu i pròleg del lliurament dels tres premis de literatura que convoca l'editorial 3i4, que enguany fa vint-i-cinc anys que començava les seues activitats. Enguany el sopar tindrà lloc fora del centre de la ciutat, en el recinte de la Fira de Mostres, a Paterna.

Els actes dels Octubre van començar divendres passat, amb un concert de Jordi Savall. Durant tota la setmana hi ha obertes les exposicions Les Portades de l'Avenir (Universitat) i Obra gràfica i dibuixos de Günter Grass (Galeria Viciana). Però la major part de les activitats començaran dimecres, dia 27. Aquest dia hi ha les sessions inaugurals dels quatre congressos:

—II Congrés de Mitjans de Comunicació;
—Simposi Internacional Ramon Llull;
—III Trobada Internacional de Departaments de Català i Associacions Internacionals de Catalanística;
—i VI Encontre d'Escriptors.

Tots els congressos duren fins dissabte, dia 30, i es reuneixen en l'edifici de la Universitat de València del carrer de la Nau.

Els altres dos grans blocs d'actes són les conferències de Manuel Vázquez Montalbán, Lluís Vicent Aracil i Santiago Calatrava (dies 27, 28 i 29, a les 19.45 a la Universitat) i els espectacles musicals, coneguts per Les nits dels Octubre (programació completa i comentari a la pàgina 93).

En definitiva, València torna a ser protagonista de la reunió anual més important del món cultural català.

(Fundació Ausiàs March, 96-351 96 76).

Les cares dels Octubre

M. Batllori (pág. 48).

Jordi Savall.

Ovidi Montllor.

Lluís Vicent Aracil.

Lluís Llach.

Vázquez Montalbán.

Els candidats als premis

Reoberta la polèmica entre Pujol i Maragall

La composició del Comitè de Regions de la CE enfronta els dos líders polítics catalans. L'alcalde de Barcelona i president del Consell de Municipis i Regions d'Europa, Pasqual Maragall, va anunciar la setmana passada la seva intenció de recórrer contra l'acord entre PSOE i PP que atorga a les comunitats autònomes 17 dels 21 representants en el futur Comitè de les Regions de la Comunitat Europea. Jordi Pujol, en declaracions des d'Escòcia, va criticar frontalment la intenció del cap del consistori barceloní.

Narcís Serra, vice-president del Govern espanyol, no ha compartit les crítiques de Maragall i ha defensat públicament l'acord entre el PSOE i el PP sobre la representació.

—L'Assemblea de les Regions d'Europa (ARE) agrupa entitats regionals d'arreu el continent, està presidida pel president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, i també en són membres la Generalitat valenciana i el Govern Balear.

L'ARE actua com a grup de pressió davant la Comunitat Europea per defensar els interessos regionals.

—El Comitè de Municipis i Regions d'Europa (CMRE), presidit per Pasqual Maragall, defensa davant els organismes comunitaris els interessos de les ciutats europees mitjanes i grans.

PAÍS / PARTIT SOCIALISTA

El PSPV encara la renovació

Els dies 29 i 30 d'octubre, Alacant serà l'escenari de la primera conferència política del PSPV, en què la renovació del partit serà la protagonista. D'aquest primer indici es podrà esbrinar quin és l'abast real del "canvi del canvi". De moment, el document polític que centrarà el debat, i que ha estat coordinat pel vice-secretari del partit, Ciprià Ciscar, ja ha estat objecte de controvèrsia.

El temor que han manifestat alguns dirigents socialistes pel contingut del text no ha estat suscitat pels punts referents a l'enfortiment de la democràcia interna del partit, ni per l'apartat referent a l'acostament del partit a la societat. L'impuls democràtic fa realment por quan es tracta d'avaluar la tasca dels dirigents. I encara més, quan es planteja la reducció i renovació dels òrgans executius i de control del partit, d'una manera gradual i continuada, amb l'objectiu de rejovenir les direccions i equilibrar la presència d'homes i dones.

Però el gest més clar d'obertura es veurà en l'heterodoxa formació de les taules rodones, on participaran 20 militants i 10 independents, a més de la participació activa d'un centenar de no afiliats provinents de la universitat, de sindicats, de moviments pacifistes i de feministes.

RAFA GIL

Ciprià Ciscar. El vice-secretari del PSPV, és el coordinador del document polític que s'estudiarà a Alacant.

PAÍS / ECONOMIA

Els sindicats amenacen Volkswagen

Els treballadors de la factoria que Seat té a la Zona Franca de Barcelona es reunien aquest cap de setmana (després de tancar-se l'edició d'ELTEMPS) per a decidir mesures de pressió sobre Volskwagen i les seues intencions de deixar de fabricar cotxes en aquesta factoria. UGT i Comissions Obreres han acordat crear una coordinadora que es farà càrrec de convocar mobilitzacions contra la Volskwagen si aquesta continua amenaçant els seus llocs de treball. Segons els sindicats, la multinacional alemanya s'havia compromès a fer-los saber els seus plans sobre la Zona Franca dijous passat i havia incomplert aquest termini.

Els sindicats proposaran fer vaga en els tres centres que Seat té a Catalunya i Euskadi i demanaran als sindicats alemanys que se sumen a les manifestacions.

La reducció de plantilla que proposa Volskwagen deixarà Seat amb 9.000 treballadors menys en un període de dos anys. D'entrada, l'empresa preveu passar 600 persones que superen els 58 anys a un expedient de regulació de treball fins la seva jubilació anticipada als 60 anys. 2.200 treballadors més (amb més de 55 anys) entrarien també en una regulació de treball amb indemnitzacions.

També:

—Nissan reduirà 1.100 llocs de treball a l'estat espanyol, una part dels quals seran de la factoria de la Zona Franca de Barcelona.

—Segons un informe publicat per *The Financial Times*, les empreses automobilístiques europees perdran 400.000 llocs de treball en els pròxims anys.

CARME PUERTOLAS

Factoria de la Zona Franca, a Barcelona.

PAÍS / MOSSOS D'ESQUADRA

El nou destí de Quim González

L'home que més i durant més anys ha manat en la Direcció General de Seguretat Ciutadana de la Generalitat de Catalunya, Joaquim González, s'incorpora aquesta setmana a una nova destinació dins l'organigrama de l'administració autonòmica. La conselleria de Governació ha confirmat a EL TEMPS que el controvertit "Quim" González deixa el seu lloc com a "Responsable d'Estudis" de Seguretat Ciutadana –un càrrec sense continguts reals que amagava un autèntic poder a l'ombra dins de la Direcció General– i es convertirà en "assessor en matèria de seguretat" de l'Institut Català de la Salut.

González fou l'organizador del primer grup d'informadors secrets de la Generalitat, l'any 1980, denominat Escamot Setze. Els seus integrants eren coneguts amb el sobrenom de *mortadel·los*. Amb la creació dels serveis d'informació dels Mossos d'Esquadra, González –que no és policia– va passar a exercir la seva influència des d'un discret segon pla. La seva nova destinació ha causat estranyesa en sectors relacionats amb la policia autonòmica, que dubten de l'abast real de les noves competències de González.

PAÍS / PREMIS D'ACCIÓ CÍVICA JAUME I

Casaldàliga i la UCE, premiats

El bisbe de Sào Félix do Araguaia, el català Pere Casaldàliga, i la Universitat Catalana d'Estiu, que aquest any ha complert 25 anys, han estat els dos guanyadors dels XVII Premis d'Honor Jaume I. Els premis es van lliurar dijous passat a l'Ajuntament de Barcelona. El premi al bisbe, que no pot eixir del Brasil, el va replegar el seu germà. En el mateix acte es van lliurar els premis d'actuació cívica, que han recaigut en Avel·lí Ibàñez i Oriol Panyella (de Barcelona), Laura Manaut (Perpinyà), Feliu Matamala (Girona), Damià Pons (Campanet) i Josep Vinyet (Llívia). Aquests premis s'atorguen a persones poc conegudes però amb una tasca destacada en defensa de la cultura catalana.

ARXIU

Pere Casaldàliga.

PAÍS / UNIVERSITATS

La crisi de les taxes

Les mobilitzacions estudiantils al Principat contra l'augment de les taxes universitàries continuaran aquesta setmana, després de l'escàs èxit obtingut pels estudiants fins al moment en el seu intent d'aconseguir una negociació global amb els rectorats de les universitats i la Generalitat de Catalunya. La matinada de dijous a divendres els Mossos d'Esquadra van desallotjar uns centenars d'estudiants que havien ocupat el rectorat de la Universitat Autònoma de Barcelona. Divendres al matí no es van celebrar classes a moltes facultats de la UAB en senyal de protesta. Una assemblea d'estudiants va decidir boicotejar els actes de la festa Major de la UAB, que s'han de celebrar al llarg d'aquesta setmana.

Les mobilitzacions de la setmana passada a les diferents universitats del Principat comptaven amb el suport del Bloc d'Estudiants Independentistes (BEI) i l'Alternativa dels Estudiants Progressistes (AEP). El BEI, però, no va donar suport a l'ocupació del rectorat de la UAB.

Al Puig, diumenge

Tal i com marca la tradició els nacionalistes valencians s'aplegaran diumenge que ve de nou a la localitat del Puig (Horta Nord) per a celebrar l'Aplec del darrer diumenge d'octubre.

Catalunya Lliure convoca a la Muntanyeta de la Patà. A les 11 del matí hi haurà un acte polític en memòria de Guillem Agulló, amb parlaments de Maulets, Jordi Villanueva i Josep Guia. Després hi haurà balls i música popular i paella.

Unitat del Poble Valencià (UPV) organitza una marxa a peu amb dos ramals. El primer ix de les Torres de Serrans a les 9.30 del matí i el segon a la mateixa hora des del cementiri de Burjassot, en record a Vicent Andrés Estellés i Guillem Agulló. Els dos ramals es junten a les 11 a Meliana i arriben al Puig a la una. A aquesta hora es farà un acte polític a l'esplanada del monestir amb intervencions del secretari general d'UPV, Pere Mayor, i Vicent Coll, recentment alliberat de la presó de Castelló. Després dinar i actuació musical de Carraixet.

Una guia gastronòmica

L'associació gastronòmica Menjar i viure, que agrupa catorze restaurants de València i comarques pròximes, va presentar la setmana passada la seua guia gastronòmica, on es detallen les excel·lències culinàries d'aquests establiments. L'objectiu de l'associació, que presideix Eladio Rodríguez, és potenciar la gastronomia valenciana. Menjar i viure ha comptat amb l'ajuda de l'entitat de característiques semblants Cuina i tertúlia, que agrupa diversos restaurants d'Alacant.

ARXIU

Crèdits especials per a la Seat

La Caixa de Catalunya ha llençat una campanya de suport a l'empresa Seat, consistent en la concessió de crèdits per a comprar cotxes d'aquesta companyia a un interès més baix del que és habitual. La Caixa de Catalunya ofereix als seus clients un crèdit Seat amb un interès del 8%, que és sis punts menor que l'habitual.

Aquesta línia de finançament està valorada en 10.000 milions de pessetes.

VIURE / TERRATRÈMOLS

Sotracs a la Cerdanya

L'Observatori de l'Institut Sismològic de Tolosa del Llenguadoc ha informat que una vintena de sismes de poca intensitat es van produir a la Cerdanya des del passat 8 d'octubre. El primer terratrèmol, de 3,3 graus de magnitud, es va situar al Puigmal i es va fer notar sobretot de l'est de la Guingueta d'Ix fins a Mont Lluís. La sotragada es va produir a les 11.09 de la nit i va fer moure alguns mobles i esquerdà algunes parets. Posteriorment, dimecres 13, a les 2.26 del matí, es va produir una nova sotragada de 2,7 d'intensitat.

Segons els científics, aquestes sotragades són normals perquè les comarques de la Cerdanya i el Vallespir són considerades com a zona de risc sísmic. A l'origen d'aquests terratrèmols hi ha, segons el sismògraf Louis Martel, l'encontre entre la península Ibèrica i el continent. En aquesta zona el terratrèmol més gran de què es té constància es va produir l'any 1428. Aquell sisme va produir grans destrosses i morts.

Per això l'Institut Sismològic de Tolosa de Llenguadoc segueix molt de prop els moviments sísmics d'aquestes comarques. També la Direcció General d'Equipaments del Govern francès ha iniciat una campanya perquè les empreses constructores respectin, en aquestes comarques, les noves normes antisísmiques vigents des d'enguany per a tots els edificis que es vulguin construir, incloses les cases particulars.

ARXIU

El Pirineu català. La Cerdanya i el Vallespir són zones de risc sísmic.

VIURE / BREUS

El Llevant UE, ha revistat l'alçada dels travessers del seu camp.

El segon equip de futbol de la ciutat de València ha revisat les mides de les porteries del seu camp després de constatar que era l'equip que més balons estavellava al travesser. El resultat ha estat sorprenent: les porteries eren quatre centímetres més baixes del que tocava. L'entrenador Díaz ha ordenat que siguen substituïdes per unes de mides normals.

L'Alsina-Graells ja no para a Universitat.

La companyia d'autobusos Alsina-Graells, que fa el trajecte entre Lleida i Barcelona, va deixar la setmana passada el seu tradicional lloc de càrrega i descàrrega de passatgers a Barcelona, a la Plaça Universitat, i s'ha traslladat a l'Estació del Nord. L'Alsina feia 62 anys que s'aturava en el mateix lloc i ha transportat els últims anys una mitjana de 400.000 passatgers entre les dues ciutats. Les altres dues parades a Barcelona, a la Diagonal i a Francesc Macià, no són suprimides amb el canvi.

La revista Cruïlla canvia de nom i es dirà Illacrua.

Després d'un contenciós amb l'editorial Cruïlla, la revista mensual que portava aquest nom s'ha vist obligada a canviar-lo. A partir d'ara es dirà *Illacrua*.

Reobert el Museu de la Música de Barcelona.

Des del 14 d'octubre torna a ser obert el Museu de la Música de Barcelona, que ha estat tancat per reformes durant tres mesos. Està situat a la Casa Quadras (Diagonal, 373, Metro Diagonal) i el seu horari de visites és de 10 a 14 hores. Tot i això, en aquesta nova etapa el museu també obrirà els dimecres a la tarda, de 5 a 8, per a atendre de manera especial les escoles de música que vulguin visitar-lo.

L'aeroport de Manises tardaria mitja hora a recollir un ferit.

Si hi haguera un accident greu, segons un simulacre d'accident que es va fer la setmana passada en aquest aeroport valencià.

MÓN / BLOCATGE NAVAL CONTRA L'ILLA

Guerra de nervis a Haití

Els militars que controlen la situació a Haití han iniciat una guerra de nervis amb el president Jean Bertrand Aristide (exiliat) amb la intenció d'aconseguir un decret d'amnistia per a les seues activitats. Aristide havia pactat amb els militars (a través de l'ONU) el retorn al poder, però els militars s'hi neguen, si no hi ha abans un decret d'amnistia.

Les Nacions Unides han cridat a un blocatge econòmic de l'illa, en el qual participen, principalment, vaixells dels Estats Units i del Canadà. Els militars haitians amenacen amb un conflicte armat internacional, si el blocatge continua.

(Anàlisi, pàgina 18).

ARXIU

J. B. Aristide. El president continua exiliat.

MÓN / TENSIO A IUGOSLÀVIA

Milosevic dissol el Parlament serbi

El president de Sèrbia, Slobodan Milosevic, ha dissolt el Parlament i ha convocat eleccions anticipades per al dia 19 de desembre. Milosevic evita, així, una moció de censura contra el cap del govern, també del Partit Socialista.

La crisi s'ha produït perquè els diputats del Partit Radical Serbi han deixat de donar suport als diputats del Partit Socialista, amb qui estaven aliats. El Partit Radical és dirigit per l'ultradretà Vokhislav Seselkh i té un gran predicament entre els serbis de Bòsnia i Croàcia. El Partit Socialista, que dirigeix Slobodan Milosevic, és l'hereu de l'antiga Lliga dels Comunistes. Qui Occident considera com l'alternativa a Milosevic, Vuk Draskovic, ha anunciat que no participarà amb el seu Partit de la Renovació Sèrbia en les eleccions.

Per altra banda, la tensió entre les dues repúbliques que formen l'actual Iugoslàvia, Sèrbia i Montenegro, s'agreuja d'una forma molt alarmant. Sèrbia ha amenaçat amb sancions econòmiques Montenegro, que vol desvincular-se de la política propiciada per Milosevic.

ESTAT / NO HI HAURÀ ESMENA A LA TOTALITAT DELS PRESSUPOSTOS

El pacte ja funciona a Madrid

Els pressupostos generals de l'estat espanyol per al 1994 han superat el primer tràmit, amb el vot dels diputats del PSOE, de CiU i de la Coalició Canària. Tots tres grups han impedit que prosperaren les esmenes a la totalitat que presentaven IU, el PP i el Grup Mixt. El PNB s'ha mantingut neutral. Els pressupostos resulten molt restrictius, comparats amb els d'anys anteriors, i volen prioritzar la lluita contra la crisi econòmica. Aquestes en són les dades clau:

—Despesa: serà un 1,6% inferior.

—Ingressos: es tracta de recaptar un 0,9% més.

—Incentius fiscals: Finances deixarà de recaptar més d'1,7 bilions per aquest concepte.

—Dèficit públic: mirar de reduir-lo a un 5,7%.

—Seguretat social: 7,7% d'augment. Les pensions pugen un 3,5%, amb clàusula de garantia.

—Despesa social: 3,8 bilions per a finançar l'atur.

—Inflació: no hauria de superar el 3,5%.

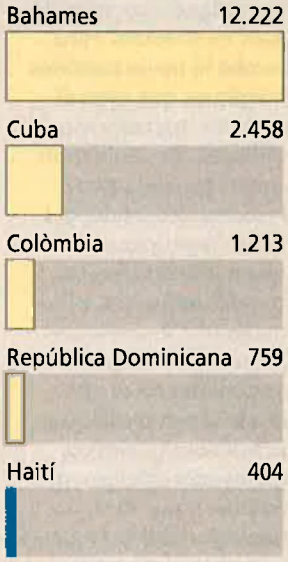
—Creixement econòmic: hauria de ser l'1,3%.

—Cessió del 15% de l'IRPF a les autonomies: caldrà aprovar-la amb una esmena a la llei, a pactar més endavant.

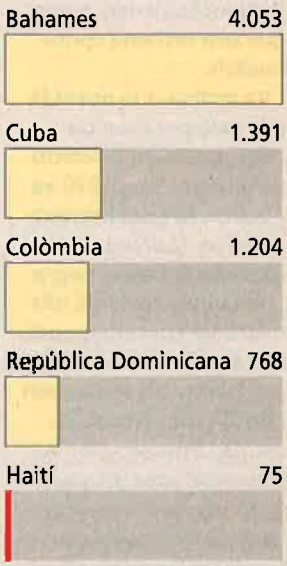
Haití és el país més pobre de l'hemisferi occidental

PNB per habitant en dòlars EUA

Consum elèctric per habitant en kilovats/hora

La mortalitat infantil és la més alta d'Amèrica. Mor un xiquet de cada deu nascuts

Què diuen...

"Toni Morrison, filla de rabassaires i néta d'un esclau, va créixer en una casa plena de contes. Un que sovint li explicaven els seus pares feia referència al propietari de les seves terres, a Ohio, que va incendiar la casa de la família perquè havien trigat a pagar el lloguer de 4 dòlars. Però també hi havia històries màgiques que eren divertides, tristes o espantadisses. 'Depenia molt –diu la professora de Princeton– del diàleg, i de les repeticions, perquè n'hi havia moltes, coses monòtones. Hi tenia molt a veure la representació'. Aquella sensibilitat lírica imbueix el seu treball –en la seva obra *Beloved*, guanyadora del premi Pulitzer l'any 1987, un nen retorna de la mort– i es presta a comparacions amb altres guanyadors del Nobel com Gabriel García Màrquez i William Faulkner, autors que ella reclama com a models.

Va arribar a la novel·la de ficció pel camí de l'ensenyament i l'edició de llibres. L'any 1970 va publicar la seva primera novel·la, *L'ull més blau*, sobre un jove noi negre que anhela tenir els ulls blaus. Va continuar amb cinc novel·les més, incloent *La cançó de Salomon* (1977) i *Jazz* (1992). La setmana passada, es va convertir en la primera dona negra americana que guanya un Premi Nobel de Literatura."

Llegit a *US News & World Report*.

(Reportatge sobre l'escriptora a la pàgina 72.)

LA GENT

JOAN VILA

ARXIU

ARXIU

ARXIU

ARXIU

Joan Cavallé Busquets.

Aquest jove escriptor de Tarragona ha guanyat la cinquena edició del Premi Ciutat d'Alzira de Narrativa, que convoquen conjuntament l'editorial Bromera i l'Ajuntament d'Alzira i està dotat amb un milió i mig de pessetes. L'obra premiada es titula *Rei de mi*, i, segons l'autor, és una revisió del mite de Robinson Crusoe. Cavallé va rebre el premi en un sopar literari que se celebrà a Alzira el passat 15 d'octubre.

Mercè Vilaret.

La realitzadora de Televisió Espanyola a Catalunya va morir el passat dijous d'una embòlia, de manera sobtada, quan anava a treballar al centre de Sant Cugat del Vallès. Vilaret era considerada una de les millors realitzadores de televisió i havia fet sobretot reportatges i espais dramàtics. Ara treballava en l'obra de teatre *Danny i Roberta*. També va participar en la retransmissió dels Jocs de Barcelona per al Canal Olímpic.

Mario Vargas Llosa.

L'escriptor peruà ha ressuscitat per a la literatura després de guanyar el Premi Planeta d'enguany amb l'obra *Lituma en los Andes*. Vargas Llosa, que recentment s'ha nacionalitzat espanyol, s'havia dedicat durant tres anys a la política i havia intentat ser president del seu país originari. Aquesta obra ha estat inspirada en les experiències que va aplegar després de viatjar durant aquests anys per tot el Perú.

Miquel Ibàñez i Forsback.

El traductor del *Tirant* al suec ha mort a Estocolm, on havia nascut el 1957. Miquel Ibàñez havia rebut el Premi Nacional de Literatura 1993 per la seua traducció al suec de la novel·la de Mercè Rodoreda *Mirall Trencat*. També havia traduït obres de Pere Calders, Quim Monzó, Pere Gimferrer i Francesc Trabal. Era considerat com un autèntic ambaixador del català a Suècia.

Vicent Sanz.

Aquest diputat del Partit Popular a les Corts valencianes ha presentat la seua candidatura a la presidència provincial del PP a València, que s'ha de renovar en el congrés del pròxim 21 de novembre. Sanz, que sembla que té el suport de l'aparell del partit i que manté molt bones relacions amb José María Aznar, ha inclòs a la seua llista independents i militants d'altres formacions polítiques. El PP de València travessa moments difícils després de l'ascens d'Eduardo Zaplana a la presidència regional del partit.

ARXIU

LA GENT / FELLINI

S'apaga la llum

Federico Fellini, un dels més grans directors del cinema mundial, no tornarà a firmar cap pel·lícula. L'autor de *La nau va* i *Amarcord* ha patit una aturada càrdio-respiratòria que l'ha deixat en coma a l'edat de 73 anys. Fellini era un dels últims fanàtics del treball dins estudis cinematogràfics i sempre preferia reconstruir els ambients, sobretot a Cinecittà. Fellini ha estat un dels directors europeus més admirats als Estats Units.

LA GENT

Lluís Monreal. El director de la Fundació "La Caixa" ha presentat la programació d'exposicions que oferirà aquesta entitat fins a final d'any i durant tot el 1994. Destaca *Mondrian/Kandinski. Dos camins vers l'abstracció*, que commemora el centenari del naixement d'ambdós artistes. També *Versalles: Retrats d'una societat* i una mostra sobre Willen de Kooning.

Celestino Suárez. Aquest catedràtic d'Economia Aplicada, nascut a València el 1955, és el nou rector de la Universitat Jaume I de Castelló, en substitució de Francesc Michavila, que va dimitir. Suárez haurà de conduir la jove universitat castellonenca fins a les pròximes eleccions a rector, previstes per al 1996, però que podrien avançar-se.

Rafael Alberti. El poeta de Cadis ha donat al Parc Zoològic de València el seu ruc Carabina. Aquest animal li havia estat regalat feia uns mesos al poeta per una associació que volia agrair així el seu respecte pels animals. Ara, amb motiu del XXVIII aniversari del zoo de València, Albertí ha cedit Carabina a les instal·lacions dels Vivers i ha manifestat que li escriurà cartes per a veure si es troba bé "i si el seu comportament és el que cal observar en llocs com aquest".

Negu Gorriak. El grup basc ha actuat, per primera vegada, a València, on els sorprengué la fantàstica acollida del públic. L'èxit també fou espectacular a Barcelona, ciutat en què els Negu toquen, segons les seves declaracions, com si fossin al País Basc. Els concerts formaven part de la gira europea del grup.

Miguel Delibes. L'escriptor castellà va defensar la política lingüística de la Generalitat de Catalunya en declaracions al diari madrileny *El Mundo*. Delibes creu que si una filla seva, que és professora d'institut, vol anar a Catalunya, "el primer que ha de fer és aprendre el català". Segons el reconegut escriptor, si no se' té cura i es fomenta, el català podria desaparèixer.

Lubo Penev. El futbolista búlgar del València va protagonitzar la setmana a Mestalla pel seu retard a tornar de Bulgària, fet que li valgué no jugar el següent partit de Lliga. Tanmateix l'incident quedà oblidat després de fer dos dels gols del primer partit de l'eliminatòria de la Copa de la UEFA contra el Kalsruhe alemany.

Pugen

Obra Cultural Balear i la Confederació d'Associacions Empressarials de Balears per intensificar les relacions entre les Illes i el País Valencià, portant el president Lerma a Palma.

Marta Ferrusola per defensar, al·ludint a la lluita contra la sida, que és igual que una parella siga homosexual o heterosexual. L'esposa de Jordi Pujol proposa l'estabilitat com a mètode de lluita contra la malaltia.

Baixen

Hristo Stòitxkov per introduir la tensió en el vestuari del FC Barcelona arran la polèmica sobre quin estranger dels quatre juga.

Concessionària Aumar (autopista A7) per portar a judici 33 persones de Castelló que el 14 de novembre del 1992 no van pagar peatge per a reivindicar que fora gratuïta al seu pas per la ciutat.

La setmana

DEL 25 AL 31 D'OCTUBRE

ANDORRA
Dimarts 26. Visita oficial dels coprínceps Martí Alanís i Mitterrand.. Amb aquest motiu es declara dia de festa oficial.

GRANOLLERS
Dijous 28. 20'30 h. Museu de Granollers. Acte d'homenatge a J.V. Foix. Parlaran Teresa Bertran i Miquel Desclot.

GIRONA
Divendres 29. Fira de Sant Narcís. Festa major de la ciutat. Festes als barris des del dia 28 d'octubre al 7 de novembre.

BARCELONA
Dimarts, 26. 21'30 h. Palau Sant Jordi. Concert de Paul McCartney. Dins la gira "The New World Tour".

LA RIBERA
Dimarts 26. Reinici del judici pel trencament de la presa de Tous i la inundació de la Ribera, a l'Audiència de València.

PALMA
Dimarts 26. 20 h. Centre Cultura Sa Nostra. Conferència del president de la Generalitat valenciana Joan Lerma.

ORIOLA
Dissabte 30. Reunió per a la constitució oficial del consell que regirà la Fundació de cultura Miguel Hernández.

AMSTERDAM (Països Baixos)
Marató Ciutat d'Amsterdam. Dimarts 26. Informació (31) 3402 32420.

CANADÀ
Eleccions generals el dia 25. Possible gran ascens electoral del Bloc Quebequès, partidari de la independència del Quebec.

NOVA YORK
Cicle de concerts de Simon & Garfunkel a The Paramount (Madison Square Garden). Entrades entre 60 i 100 dòlars.

BUDAPEST
El Teatre Lliure presenta *Quartet* d'Heiner Müller els dies 30 i 31 dins el Festival de la Unió dels Teatres d'Europa.

BRUSEL·LES
Dia 29. Cimera de la Comunitat Europea a Brussel·les.

PARÍS
Exposició "Síria, memòria d'Orient i Occident". A l'Institut del Món Àrab. Informació: 40513838

La lliçó gallega

Les eleccions autonòmiques de Galícia han refermat el carismàtic liderat de Manuel Fraga, el desconcert creixent del PSOE i el fort ascens d'un nacionalisme renovat.

No cal ser gaire perspicaç per concloure que Manuel Fraga va encertar-la plenament quan va decidir acabar la seva carrera política a Galícia. Tot i ser un personatge controvertit i blasmat per bona part de l'opinió pública –és l'únic polític important compromès amb el franquisme que ha sobreviscut setze anys de democràcia parlamentària–, Fraga ha trobat en el càrrec de president de la Xunta de Galicia el lloc ideal per practicar la seva peculiar concepció de la *res publica*.

Populisme que ratlla sovint amb el folklorisme més tronat (gaiters, queimades...), autoritarisme camuflat de guia amb mà ferma –del pare cap als fills–, potenciació d'un caciquisme amb fondes arrels en la societat gallega, són només alguns dels elements que han convertit "Don Manolo" en el líder indiscutit de la Galícia dels anys 90. En aquestes eleccions ha quedat ben clar que qui guanya a Galícia, més que no pas el PP com a partit, és la personalitat arrabatadora de Manuel Fraga. La imatge, difosa la mateixa jornada electoral, del president gallec relaxat, jugant una partida de dòmino amb uns veïns de Villalba, el seu poble, parla per ella sola.

L'aclaparadora victòria dels homes de Fraga queda reflectida en aquestes xifres, més pròpies d'una fràgil democràcia del Tercer Món que d'una d'occidental: el PP va guanyar en el 92% dels municipis, incloses totes les grans ciutats, amb percentatges entre el 30 i el 70% dels vots vàlids. En el global gallec, els populars van obtenir el 52,2% dels vots, la qual cosa es tradueix en 43 escons (cinc més que en la cambra anterior) d'un total de 75.

Els socialistes només van guanyar a 20 municipis, en un dels quals, Betanzos, havia estat alcalde el candidat a president pel PSG-PSOE, Antolín Sanchez Presedo.

RAFA GIL

Manuel Fraga. El veterà polític conservador ha tornat a "conquerir" Galícia.

Els socialistes han estat l'altra cara de la moneda. Sense un líder carismàtic que pogués contrarestar Fraga, desunits i enfrontats –els renovadors van imposar tots els seus candidats enfront dels guerristes– els socialistes gallecs han patit una derrota sense precedents: han perdut gairebé deu punts en percentatge i nou escons (ara es queden amb només 19). La rebolcada gallega ha encès els llums d'alerta en les instàncies estatals del PSOE i ha encoratjat el sector guerrista, que demana ja comptes als renovadors pels fluixos resultats. El desconcert socialista, apuntat en certes comunitats on el PP va remuntar posicions el passat 6 de juny –el País Valencià com a cas més clar–, ha renascut a Galícia, tot i que hi ha qui creu que el PSOE ja donava per perduda la batalla molt abans de començar la campanya i que per això va plantejar una estratègia sense ganxo per a l'electorat.

Finalment, cal destacar l'ascens vertiginós i fins a cert punt sorprenent del Bloque Nacionalista Galego (BNG), liderat per Xosé Manuel Beiras, a qui entrevistem a fons en la pàgina 20 d'aquest mateix número. El nacionalisme gallec, fins fa pocs anys feble i dividit en nombroses sigles, ha aconseguit aglutinar al voltant de la figura carismàtica d'aquest catedràtic d'Economia una força responsable i combativa, que, sense renunciar a l'autodeterminació, no ha descuidat una ingent feina d'oposició al fraguisme, tant al Parlament com als nombrosos ajuntaments on tenen presència política.

El Bloque passa a tenir 13 diputats i només queda a 60.000 vots escassos dels socialistes. El que és encara més significatiu és que els nacionalistes han superat en vots el PSOE en cinc de les set ciutats més grans de Galícia (Vigo, Santiago, Orense, Ferrol i Pontevedra) i ha quedat a molt poca distància a les altres dues (menys de 2.000 vots a La Corunya i menys de 500 a Lugo). L'ascens del Bloque ha comportat la desaparició d'Esquerra Unida-Unidade Galega i de Coalició Galega de la cambra autonòmica.

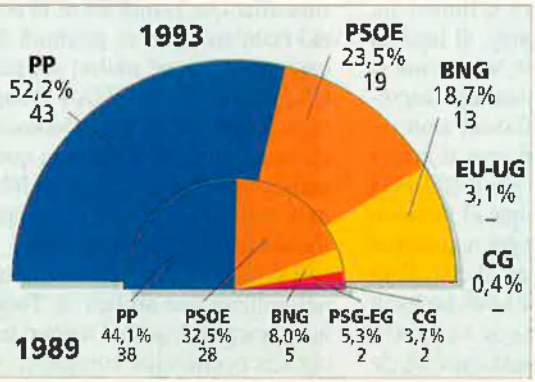
La lliçó gallega és clara: Fraga, d'una forma, i el BNG, d'una altra de ben diferent, han sabut connectar amb les arrels i les aspiracions actuals d'un poble tantes vegades marginat per la història.

Joan Vila i Triadú

	Vots 93	Vots 89
PP	748.552	582.167
PSOE	336.459	429.571
BNG	267.679	105.698
EU-EG	44.474	70.117
CG	6.011	48.297

Partit
% de vots parlamentaris

Sigles: PP, Partido Popular; PSOE, Partido Socialista de Galicia-PSOE; BNG, Bloque Nacionalista Galego; EU-UG, Esquerda Unida-Unidade Galega; CG, Coalición Galega.

Sola davant el perill

Rita Barberà està segrestada per Unió Valenciana, i no pot trencar la baralla perquè ha de retenir a qualsevol preu la vara de comandament.

Si Rita Barberà fóra entrenadora de bàsquet en comptes d'alcaldessa de València, ja hauria demanat un temps mort per a asserenar els ànims –els seus, sobretot– i per a reajustar les tàctiques per a capejar les ofensives que pateix. La pobra està que ni sap a quin sant encomanar-se. Els seus socis, el grup municipal d'Unió Valenciana, no dissimulen el propòsit de complicar-li la vida. Com se saben imprescindibles i creuen que són els daminificats del pacte subscrit, fan tot el que els plau sense retre comptes dels seus destrellats. Són responsables de l'àrea de personal i han fet del consistori una menjadora per als seus afiliats. Cadascuna de les oposicions convocades s'ha resolt amb escàndol. Com a gestors de l'urbanisme no consensuen tampoc les iniciatives més cridaneres i delicades, com ara la reforma de la plaça de l'Ajuntament, que els populars han d'assumir com un got de cicuta. Facen el que facen, sempre serà Rita qui correrà amb la despesa. Ara, per si no en tenien prou, han orientat les seues andanades contra l'assessor personal de l'alcaldessa, l'home de Madrid en la corporació valenciana, i pressionen perquè el

RAFA GIL

Rita Barberà. L'alcaldessa depèn d'UV.

llicencien. Sense aquest contrafort, la dama serà més dèbil i ells –els regionalistes– més amos, si això és possible.

En la vorera del davant, els socialistes s'afanyen a traure tallada d'aquest contenciós i accentuen l'ofensiva per posar de relleu les dites contradiccions. El seu objectiu és obvi: persuadir l'opinió pública que l'única culpable dels abusos i de les arbitrarietats és l'alcaldessa i no aquest o aquell regidor. Està segrestada pels seus coalitzats i no pot trencar la baralla, perquè ha de retenir a qualsevol preu la vara de comandament. I el preu és no governar i assumir tots els pecats. Patètic. Com els mals no vénen sols, la seua preeminència en el PP s'ha posat en quarantena a causa de l'escalada del nou delfín Eduardo Zaplana, president regional i candidat a la Generalitat. Massa problemes per a un sol cos, encara que haja donat proves de tremp i de mà esquerra. No és estrany que perdera els nervis i suspenguera sobtadament un ple municipal perquè va creure que era objecte d'alguna facècia. Imagine que, durant un instant, es degué veure com Gary Cooper, sola davant el perill amenaçant d'amics i adversaris. Encara que no està als reglaments, va fer ben fet a demanar-se un temps mort. Però alguna cosa més que temps necessita per acabar viva la legislatura.

J. J. Pérez Benlloch

Un kamikaze esplèndid

L'anunci que els empresaris japonesos no pensen marxar d'aquí és una bona nova atesa la nostra dependència d'altres economies per sortir de la crisi.

El viatge del ministre d'Indústria, Juan Manuel Eguiagaray, al Japó ha començat a donar els seus primers fruits, i ben saborosos per cert. Els empresaris de l'Imperi del Sol Naixent amb interessos a Espanya han dit que el nostre país no ha perdut l'atractiu per a ells. Han dit també, com és natural, que el moment present no és el més adient per augmentar les inversions però han reblat el clau dient que no pensen a marxar. Això és bo quan els homes de la Volkswagen ens tenen amb l'ai al cor. Una vegada més he de subratllar que la millora de la nostra situació econòmica no es produirà fins que la conjuntura també millori als països de la CE i no cal dir als EUA i al Japó. La interdependència de les economies dins del clima de llibertat de comerç que avui impera, i sobretot de l'absoluta llibertat dels moviments de capitals, és el factor predominant dins de l'escenari actual.

El principal perill que resta, tot i les bones notícies que arriben de Tòquio, ve de la recança amb què es mouen les més decisives economies europees. A França, per exemple, els entusiasmes inicials despertats per les mesures preses es van esvaint de pressa. Primer es van queixar els homes i les dones del sector públic; ara ho fan els del sector privat. L'economia alemanya continua encallada i els britànics fan el que poden per a maquillar el seu desastre. Europa, el vell continent, ha perdut força, i no veig com i quan la podrà recuperar. Nosaltres, ho he dit manta vegades, depenem dels altres per surar; les nostres forces rebran l'impuls de fora i podran acompanyar, no dirigir, el camí

cap amunt. És ben cert que necessitem i necessitarem l'estalvi estranger. Però en aquests moments el capital és poruc i no es mou de casa.

Jo crec que junt amb el convenciment que les nostres economies, les del món occidental, estan subjectes de nou als moviments cíclics, s'ha difós la idea que en un sentit general n'hi ha per una bona estona. Crec també que les reformes estructurals, tantes vegades suggerides, estan en curs; la major part dels sectors productius han sofert una adequació creixent a les necessitats de la demanda interior i exterior. No cal dir també que han desaparegut les temences respecte a una nova crisi del vital sector financer. Jo no deixo d'esmentar als meus alumnes que recordin la darrera crisi bancària a Espanya: 51 bancs van anar a buscar un impossible remei a la UVI del Banc d'Espanya; després el Fons de Garantia de Dipòsits ens costaria a tots els contribuents més d'un bilió de pessetes. Sabem que bancs i caixes d'estalvi no faran figa i això és una garantia important en temps de crisi. Les preocupacions van ara envers els sectors productius sotmesos des de fa un parell d'anys al sotrac de la recessió, primer, i després de la depressió. Amb les garanties de Tòquio ens hem de preparar per a una navegació difícil, però també crec que comencem a veure les llums del port. **Fabià Estapé**

Espanya contra Espanya

La crisi del model autonòmic espanyol cal situar-la en la incapacitat que ha demostrat l'estat de reconèixer el seu caràcter plurinacional.

Afirmar la crisi d'alguna cosa no significa, de cap manera, certificar-ne la mort. Hi ha males saluts de ferro, malalties cròniques, agonies inacabables, i fins i tot es poden embalsamar els cadàvers. I això cal recordar-ho especialment a l'hora de parlar de la crisi de l'estat de les autonomies, sobretot a l'Espanya on la dictadura va morir tard, al llit, i oferint l'espectacle d'un allargament patètic de la vida del dictador. Vull dir, que sembla que hi ha tirada a deixar podrir, políticament parlant, els models d'estat. Què pot fer pensar en la crisi del model autonòmic, doncs, si alhora és previsible que encara duri anys i panys?

D'entrada, podríem remetre'ns a les mateixes declaracions dels polítics lleials al model. Cada dos per tres, i des de totes les posicions polítiques i ideològiques hi ha hagut advertències sobre la possible fallida del model autonòmic. Ho ha fet el PSC, per exemple, assegurant que si no hi ha corresponsabilitat fiscal, la cohesió de l'estat autonòmic podia desfer-se. També el president Jordi Pujol i Miquel Roca darrerament han reconegut, com a mínim, un relatiu fracàs del model. I altres vegades han estat determinats sectors del socialisme espanyol –i d'una manera habitual el PP– els qui, al contrari, han vist en "l'aprofundiment" de l'estat de les autonomies el gran perill d'un trencament de la unitat d'Espanya.

Tanmateix, no podem pas limitar-nos a fer cas d'allò que es diu, atenent sobretot al caràcter contradictori dels arguments i al caràcter conjuntural de la majoria de declaracions. Ni tampoc no seria un bon argument apel·lar a la insatisfacció que es pugui manifestar des de les mateixes "autonomies" afectades per la crisi del model. Més aviat, l'argument fonamental cal situar-lo en la incapacitat que ha demostrat l'estat espanyol de reconèixer el seu caràcter plurinacional, si es vol, *plurinacionalitari*, que la mateixa Constitució en feia. És a dir, que si es pot certificar de crisi és, sobretot, perquè s'ha construït des de la insatisfacció i el victimisme del nacionalisme espanyol. Espanya no ha volgut o no ha sabut fer, al cap de quinze anys de Constitució, l'*aggiornamento* mental que suposava acceptar dos tipus de realitats territorials diverses: les *nacionalitats* i les regions. Ben al contrari, s'ha apressat a aigualir les diferències inicials amb tota mena de recursos: des dels pròpiament legals –lleis de bases–, fins als ideològics –televisions privades–, i passant pels de caràcter econòmic –depredació fiscal–. En darrer terme, la demostració fefaent d'aquesta crisi, es pot documentar empíricament amb la famosa portada del diari *Abc*, en què la moderació política convergent en matèria lingüística és assimilada al genocidi franquista. Aquest és el testimoni del fracàs del model autonòmic provocat pel nacionalisme espanyol. I no s'hi val a menystenir la importància de l'agressió per tal de dissimular, justament, la impossibilitat d'un canvi d'actituds que qualsevol que viatgi per Espanya pot contrastar a la pròpia pell.

Si s'ha fet alguna aportació a la crisi de l'estat de les autonomies des de Catalunya, ha estat just en el sentit contrari, és a dir:

CARME PUÉRTOLAS

Roca i Pujol. **Els dirigents de CDC certifiquen la crisi de l'estat.**

la de dissimular-ne la inviabilitat a base de polítiques moderades, la de posar-hi molt de seny i paciència, la d'evitar respondre a les agressions, o la de fer proclames continuades de lleialtat constitucional davant la deslleialtat manifesta de l'altra part. Fins i tot s'ha intentat comptar amb la complicitat de la monarquia per a avançar en la consolidació del model, que ja és tenir-ne, de fe. És a dir –i en això també té raó el president Pujol– que Catalunya ha demostrat més lleialtat constitucional i més solidaritat fiscal que ningú. Qui més ha cregut en el model autonòmic, sense cap mena de dubte, ha estat Catalunya i les forces de majoria hi han jugat a fons, tant des de CiU com des del PSC. I ha estat, primer de boca del president Pujol i després de l'alcalde Maragall, que s'ha parlat, fins i tot, de refundació d'Espanya. Al capdavall, és cert que el model es va haver d'inventar per a satisfer les reclamacions nacionals dels catalans.

Però el model no s'aguanta per les altres potes de la taula, no per la nostra. No ens fem il·lusions: si més no fins ara, no es pot pas dir que hagi estat la bel·ligerància de les conviccions nacionals dels catalans la que hagi fet trontollar l'estat de les autonomies. En el fons, el nacionalisme espanyol ens està fent la feina. I això, tampoc no em fa cap gràcia.

Salvador Cardús

La tesi del dos i mig

Els Estats Units volen una estructura militar capaç de sostenir dues guerres a la vegada i encara aguantar-ne mitja més, amb la reserva. Haití n'és una prova.

ARXIU

Jean B. Aristide. Els EUA el volen de nou com a president haitià.

Els Estats Units encaren la major reestructuració del seu exèrcit des de la Segona Guerra Mundial. Acabada la *guerra freda*, els estrategues del Pentàgon i del Departament d'estat estan d'acord en què el principal problema que hauran d'afrontar seran els conflictes regionals, les guerres d'abast geogràfic limitat. D'acord amb això estan dissenyant una estratègia que responga als nous temps.

La base d'aquesta estratègia passa per una modernització de l'exèrcit que primarà la capacitat d'actuar ràpidament en qualsevol lloc del món, per sobre de l'estacionament permanent de tropes en països estrangers. En aquest sentit, els *marines* seran els menys afectats per una reducció que tocarà de manera substancial les altres tres forces tradicionals. De passada, amb aquesta modernització també s'aconsegueix un objectiu polític especificat pel president Clinton des del principi del seu mandat: reduir la despesa. De fet hi ha un pla de reducció de la despesa militar presentat pel secretari Les Aspin, del qual parteixen les posteriors anàlisis i recomanacions.

Els analistes ja coneixen el nou model de defensa que el Govern dels Estats Units proposa per a un futur immediat amb el nom de dos i mig. Això vol significar que els Estats Units estarien en condicions d'aguantar la seua presència militar en dos conflictes diferents a la vegada i, tot i això, encara podrien mantenir una petita força de reserva per a intervenir en un tercer.

Precisament aquests dies el Pentagon s'ha vist enfrontat ja a una primera versió del que podria ser l'estil dos i mig. Mentre es manté (i es complica cada vegada més) la presència militar a Somàlia, els Estats Units han portat la veu cantant en el blocatge sobre l'illa d'Haití, que intenta forçar la cúpula militar perquè retorne el poder al president Aristide.

Tot i que aquesta intervenció ha estat molt limitada, les amenaces arribades des d'Haití contra els soldats nord-americans ja han contribuït a augmentar la polèmica interna sobre fins on s'han d'involucrar els nord-americans en els conflictes arreu del món. I el Parlament i la Casa Blanca s'han barallat públicament sobre com i en quines condicions pot exercir el president el seu paper de comandant en cap. La discussió feia referència, sobretot, a la hipòtesi d'una intervenció nord-americana a Bòsnia-Hercegovina. Al final del debat s'ha arribat a un acord segons el qual el president no està obligat a demanar permís al Parlament, però sí a explicar les seues intencions.

I per sobre de tot flota la discussió sobre el paper de l'ONU. Els últims anys, des de la guerra del Golf, ha pres cos la idea que és l'ONU qui ha de legitimar les guerres. Somàlia ha estat un cas clar d'intervenció promoguda des de l'organisme multinacional. I també Haití. Ara bé, les preguntes són dues. D'un costat si els Estats Units han de dur la veu cantant sempre en aquestes intervencions i de l'altre si l'ONU no es va convertint així en un instrument de la política nord-americana.

Són preguntes, de moment, sense una resposta clara. El món que hem heretat del final de la *guerra freda* encara és massa tendre i incert com per poder definir-se sobre el futur amb voluntat d'encertar-la.

Vicent Partal

EL GRAN CONCERT DE

LLUÍS LLACH

Un pont de mar blava

De Miquel Martí i Pol i Lluis Llach, amb la participació de Nena Venetsanou (cantant grega) i Amina Alaoui (cantant àrab)

Dijous, 28 d'octubre de 1993

23 h. Pavelló Esportiu de la Font de Sant Lluis

València.

Venda anticipada: 1700 pts. (oficines de la Caixa de Catalunya i locals d'Acció Cultural del País Valencià)

Venda en taquilla: 2000 pts.

ANYS DE 3 I 4

PREMIS OCTUBRE I

"No he donat mai la mà a Manuel Fraga"

El Bloque Nacionalista Galego s'ha convertit en la tercera força del Parlament gallec després de pujar de cinc a tretze diputats en les darreres eleccions. El número u de la formació, Xosé Manuel Beiras, explica les raons d'aquesta pujada i les estratègies del Bloque.

Amb 57 anys, Xosé Manuel Beiras ha vist fer-se popular la seua feréstega cabellera platejada, responsable, segons diuen els maliciosos, d'una bona part del vot femení del BNG. Primer va ser perquè no va dubtar a traure's una sabata per protestar contra les decisions de Manuel Fraga i després perquè, de manera sorprenent per a uns i totalment esperada per als altres, ha fet arribar el nacionalisme gallec a les cotes més altes de la seua història. L'entrevista –"l'última que done perquè estic molt fatigat i a la nit tancaré el quiosc fins d'ací un mes"– té lloc a la seua casa de Brion, un conjunt d'edificacions rústiques escampades per la muntanya que constitueixen administrativament una aldea, propera a Santiago de Compostel·la, la ciutat natal de Beiras. La casa, "el pazo de Beiras" com indiquen mordaçment els seus adversaris polítics, és una antiga masia restaurada fins al límit del detall i envoltada per un jardí amb impressió de salvatge on ratja una deu natural. Els voltants podrien ser els del Monte Pedroso on Beiras, ja amerat de la Galícia més mítica, va veure als cinc anys la processó de la Santa Companha.

Beiras diu que està cansat, però prompte resulta evident que no tant com per donar fre al seu discurs, que, més d'una vegada, resultarà imparable. Fill d'un membre de l'històric Partido Galeguista i a la vegada fundador de la Filharmònica de Santiago, Beiras va viure la seua infantesa imbuït en la literatura, la música i el nacionalisme, tres passions que, de diferent manera, l'han marcat de forma permanent. Ara, a més de diputat, exerceix de catedràtic d'estructura econòmica a la Universitat de Santiago, després d'haver estudiat dret allí mateix i economia a la Sorbona, però no per això ha deixat de tocar el piano ni de traduir obres literàries franceses al gallec. Al seu currículum hi ha la fundació del Partido Socialista Galego, el 1963, i la publicació d'un llibre clau per comprendre l'estructura d'un país embolcallat pels tòpics: *O atraso económico de Galicia*. Encara no estava publicat el llibre i Beiras ja havia hagut d'afrontar els mateixos problemes que trobà a la direcció de la *Revista de economia de Galicia*, la censura fèrria del ministre d'Información y Turismo, Fraga Iribarne. Un opositor amb qui, alguns anys després, va topar en un lloc que el currículum de Don Manuel feia llavors impensable: la Xunta de Galícia, i a qui no s'està de dir feixista cada volta que ho considera oportú, ja siga en públic o en privat, sense deixar-se dur per la rancúnia.

—Hi ha una certa unanimitat a qualificar de sorprenent aquest augment de vots del Bloque.

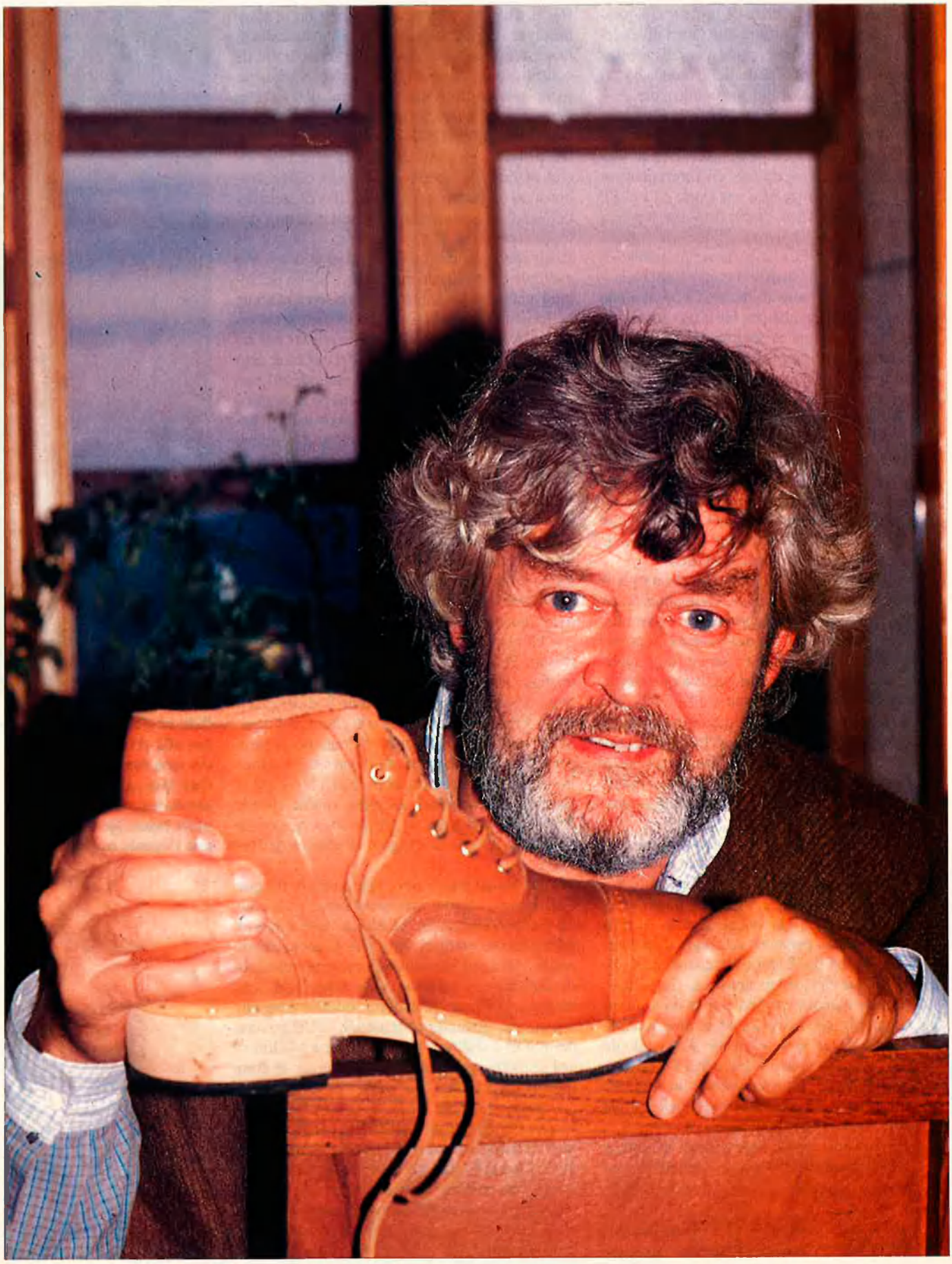
—Era lògic que hi haguera un ascens, però resultava difícil quantificar-lo exactament en el nombre de vots i d'escons. Hi havia el perill que després d'haver fet tot el treball arribara el *forista* i s'emportara el 80% de la renda. La pressió social que representa la xarxa clientelista i caciquil a Galícia podia fer que ens quedàrem per sota de les intencions de vot. A més, cal tenir en compte que en les passades eleccions generals les enquestes ens donaren fins a dos diputats, un per la Corunya i una altre per Pontevedra però, tot i tenir 130.000 vots, ens quedàrem sense. Per què? Perquè part de l'electorat que volia votar el Bloque va votar el PSOE inspirat pel plantejament bipartidista que inspiraren els dos partits majoritaris a l'estat. En aquestes eleccions, obtenir nou o deu diputats ja eren uns resultats fabulosos. Tretze és un resultat molt satisfactori, però la qüestió és el perquè.

—Diuen que bàsicament, gràcies a la moderació dels missatge del BNG i a l'atractiu personal de Beiras.

—Cap de les dues coses és la correcta, i això no vol dir que no influesquen. El fet determinant és un altre, és senzillament que durant l'última legislatura de Fraga el Bloque es va convertir en l'única força que va fer un balanç de la trajectòria política de Fraga i, a més, va fer el pronòstic del que previsiblement havien de ser els seus anys de govern. Ens vam convertir en l'únic baluard de la defensa dels drets i les llibertats democràtiques enfront de l'actitud cada volta més autoritària de Fraga. Va començar, en el més pur estil dels ministres de Franco, a excloure qualsevol veu discrepant dels mitjans de comunicació públics autonòmics. Quan em feren l'entrevista preceptiva i obligada durant aquesta campanya, vaig dir al director de la televisió gallega que no el veia des de cent anys abans de l'era Fraga.

En els mitjans privats hi hagué el mateix, mitjançant els 11.000 milions de pessetes que la Xunta ha pressupostat en publicitat. Va començar amb això i acabà emmordassant el Parlament amb la reforma del reglament que pro-

ANXO IGLESIAS

vocà el ja conegut incident de la sabata. Aquesta oposició, la compartíem amb iniciatives legislatives sobre els problemes que més afecten el país, com un projecte de llei d'ordenació ramadera o de creació d'un banc públic gallec.

—No és un poc exagerat dir que el Bloque es va quedar tot sol contra Fraga?

—Nosaltres vam rebutjar qualsevol intent sectari de voler quedar-nos sols en l'enfrontament amb Fraga. La nostra idea era clara: ell i el PP són els grans enemics. Estem disposats a pactar amb totes les forces democràtiques de l'oposició, inclòs el PSOE. I això s'havia fet públic en el 89. El Bloque ha insistit durant l'última legislatura a crear les bases d'un pacte sobre mínims que podia servir també per fer-li una moció de censura a Fraga, que es perdria per llei aritmètica, però que serviria perquè la societat poguera veure que érem una alternativa conjunta. El PSOE se'n va desmarcar sempre.

—No hem parlat de la moderació.

—Amb el Bloque s'ha jugat a tot el possible per intentar aïllar-lo. Primer se'ns acusava de radicals i fonamentalistes, però com que els nostres resultats actuals no es poden explicar així, perquè Galícia no és Euskadi, ara diuen que ens hem moderat i els analistes polítics són els mateixos, la qual cosa els desqualifica.

El que passa és que el Bloque no és un partit sinó un front i això no s'entén, entre altres coses perquè la figura del front no està reconeguda, no té cobertura legal, només existeix la possiblitat de la coalició electoral. Ser un front implica ser una organització pluriclassista que abraça un espectre molt plural al seu si i l'articula. Els militants del Bloque, ho són a títol individual i, al mateix temps dins del Bloc hi ha diferents forces polítiques. El front té les seues bases programàtiques en uns denominadors comuns: la consecució d'unes institucions polítiques pròpies per l'autodeterminació.

—Això vol dir que el BNG és independentista?

—La manera específica de plasmar aquest autogovern no està definida. Potser des d'una inserció confederal o fins i tot federal, però federal substantiva, fins a la independència. Al Bloque hi ha grups i persones partidaris d'aquestes opcions, també de l'independentisme, però dir que el Bloque és independentista és simplificar; i dir que és marxista perquè Beiras ho és, també. Com vaig dir una volta en el programa de Balbín, *La Clave*, quan el *mamo* d'Amando de Miguel pregunta: com s'explica que Beiras siga marxista? Sóc marxista perquè sóc intel·ligent i no conec cap altre sistema teòric i metodològic que haja substituït el marxisme.

—Però encara que hi haja aquests mínims, a un espectador li sembla que aquest Bloque no és com aquell que es negava a jurar la Constitució

—El Bloque va nàixer el 1982 d'una dissolució de diferents forces nacionalistes. Aquestes forces s'havien construït i elaborat en la clandestinitat, durant els anys 70, i estaven enfocades a un procés de trencament democràtic de constitució de l'estatut. Quan això es va frustrar es va crear un instrument per a treballar en unes altres condicions i a un termini mitjà.

A mesura que el BNG va anar consolidant el seu projecte, va anar ampliant la seua base social, perquè si et quedes en una sola classe aleshores ets un partit i no un front. Has de treballar políticament i ajustar-te al ritme i a la metodologia necessària. Vam començar eliminant els *dards* que eren utilitzats contra el Bloque. Per exemple l'explicitació en els anys 85-86 del rebuig a la fórmula de lluita armada, o en el 85 de la decisió de jurar la Constitució perquè els diputats del BNPG havien estat expulsats per no fer-ho, sense raó, perquè en la llei electoral això no figurava; però al capdavall una qüestió formal es va convertir en un qüestió de principis i acabà així. Després d'eliminar això vam treballar per guanyar-nos altres sectors. Nosaltres, per exemple, presentàrem un projecte de llei de comerç interior de Galícia. Ho férem per defensar tant els treballadors com els empresaris. No crec que en aquell moment votaren el BNG més de dos de cada mil comerciants, però hi ha un problema molt seriós per al país en aquest sector i s'havia de tractar.

—Vostè ha acusat el PSOE de no voler guanyar aquestes eleccions.

—És clar. Perquè Fraga ve ací per un pacte d'estat. Per una banda, la internacional democristiana el tria com a àrbitre per construir una dreta organitzada a l'estat i posar fi al desgavell d'AP, PDP i PL. Les ordres són clares: cal organitzar una nova plataforma i Fraga no serveix per les seues connotacions del passat. Nosaltres ho recordem constantment però ja li ho digué la mateixa Internacional. Després vingué l'intent d'Hernández Mancha, el *pájaro loco*, que no va eixir bé, i el retir de Fraga a la reserva de Baviera.

D'una banda tenim això, i de l'altra el fet que Galícia no és només una nació sense estat com els Països Catalans o Euskadi sinó que a més és perifèrica i té un tipus d'inserció econòmica colonial. Això implica que els problemes crucials de Galícia tenen solucions antitètiques amb l'estratègia de l'estat: ramaderia, qüestió forestal, siderúrgia, estructura industrial... Un govern del PSOE a Galícia s'ha d'enfrontar a Madrid si vol ser coherent o doblegar-se i cremar-se com li va passar a Laxe.

—Aleshores el pacte?

—El PSOE pensa: ja n'hi ha prou, ens estem cremant. Millor que governe Fraga. I per això li faciliten tant que guanye les eleccions. La segona part de l'operació és el que els socialistes anomenen quan parlen entre ells Horitzó 97. Vol dir que Fraga governarà fins que es jubile, al 97, i aleshores ells intentaran

"Els socialistes parlen entre ells d'Horitzó 97. Vol dir que Fraga governarà fins que es jubile i que aleshores ells intentaran amb totes les seues forces l'assalt al poder".

ANXO IGLESIAS

"A Viana do Bolo, a les eleccions del 89, la meitat del cens votà per correu i tots els vots van ser emesos des d'un domicili particular que és la seu del PP."

amb totes les seues forces l'assalt al poder.

—Vostè va mantenir fins a l'últim moment que Fraga no tindria majoria absoluta però l'ha treta i per molt.

—Perquè va posar tota la màquina a treballar a fons. A Galícia, precisament per ser un país colonitzat, hi ha alguns detalls que marquen molt, com l'autoodi que porta a la diglòssia en l'ús de la llengua i que no existeix a Catalunya.

—Jo vinc de València, on la diglòssia és un fet corrent.

—Jo conec el cas valencià perquè vaig ser amic de Joan Fuster i després vaig aprofundir en les raons històriques. S'hi pot veure com en les zones nacionalment més febles s'introdueix prompte la zitzània, com passa amb els impresentables d'Unió Valenciana.

—Tornem a Galícia. Per què ha guanyat tan contundentment el partit de Fraga?

—Ací el vot específicament ideològic, jo crec que no passa del 20 o del 25% de l'electorat. Després hi ha un 30% més amb un component més estable i hi ha un 40% que, ni ideològic ni res, és vot visceral o vot poder, sobre tot el vot poder. Què és el pot poder? Quan tendeixes a votar a qui està en el poder. Ací funciona el caciquisme. El cacic és un intermediari entre l'administració pública i un tipus de societat com la camperola. El cacic ven els serveis de l'administració, a canvi de què? Dels vots.

Aquest poder té dos referents, el de la Xunta i el de l'estat. Resulta que hi ha un vot poder al PP i un vot al PSOE. Com el PSOE no és alternativa de poder a la Xunta, doncs el vot va al PP. És un vot totalment alienat. Amb només dos anys de govern a la Xunta en les eleccions del 89, el PSOE va baixar a les ciutats i puja al medi rural. Per què?, perquè tenia poder i els pagesos et deien: "el poder és Laxe" i el votaven. Per això el vot al PP és més alt al camp que a la ciutat i igual el del PSOE. En canvi el BNG és a l'inrevés. Arriba millor on la màquina clientelista funciona pitjor.

—Però aquestes acusacions són molt greus.

—A Viana do Bolo [*i ara Beiras ha pujat el to de veu una mica enfurit*], a les eleccions del 89, la meitat del cens votà per correu i tots els vots van ser emesos des d'un domicili particular que és la seu del PP al poble. I ni així vam aconseguir que s'anul·laren les eleccions en aquell poble. Al míting que donàrem a Xinzo de Limia vam tenir una assistència en massa i els regidors del Bloque felicitaren els assistents perquè la gent del PP havia anat casa per casa i parròquia per parròquia per dir-los: "No aneu al míting del Bloque, que us costarà car." Ni tan sols anar a un míting! A moltes parròquies estrictament rurals els sobres del PP estan marcats i quan el pagès va a votar l'interventor del PP sap si el vota o no. On està el vot secret? Nosaltres aconsellem als pagesos que guarden el vot del cacic, que l'agafen i el guarden en la butxaca dreta i que a l'hora de votar traguen el nostre de l'esquerra. Fixa't on s'ha d'arribar. Hi ha vot lliure a Còrsega? A Sicília? Ací és el mateix.

—Quan hem analitzat l'ascens del Bloque potser hem oblidat el paper dels sindicats nacionals, que a Galícia tenen una importància que no es troba als Països Catalans.

—Una de les maneres de combatre l'autoodi gallec, el complex d'inferioritat amb què els gallecs miren Catalunya o el País Basc, és recordar-los que ací els sindicats units en la Confederació Intersindical Galega, CIG, tenen molta més importància que a Catalunya i fins i tot a Euskadi, on el LAB és un sindicat de quadres i ELA-STV no té la qüestió nacional ni el 10% de clara que la CIG. Ací es donen unes condicions diferents a les de Catalunya, on hi ha una burgesia catalanoparlant però molta població immigrada treballadora i relativament integrada. Ací és diferent, la base treballadora és gallega al cent per cent, gallegoparlant, monolingüe en ocasions. I això fa que mentre a Catalunya la burgesia munta els seus partits, ací es munten sindicats i el nacionalisme de dreta es frustra.

—El secretari general d'ERC, Àngel Colom, ha fet una valoració molt positiva de l'ascens del BNG, en principi pot semblar que amb vista

a Europa una coalició seria possible, però el BNG no ha volgut mai anar amb altres forces no gallegues, ara continuarà així?

—Com deien els escolàstics que es feia la definició? "Gènere pròxim, diferència específica". Sí, ara no recorde. Gènere pròxim: el que tenim en comú les forces nacionalistes és que hem de solucionar una qüestió nacional. On comencen les diferències?, en les característiques de cada nació. Ja ho he dit abans, Galícia és perifèria, Catalunya no és perifèria, Euskadi no és perifèria, és una economia deprimida amb una base obsoleta, però això no és ser perifèria.

El projecte europeu tal com està avui, amb la superstructura de la CE, la Unió Euopea i Maastricht té diferents conseqüències a Catalunya i a Galícia. Observa les posicions de dos formacions d'esquerres com el Bloque i ERC respecte a Maastricht: Una té un plantejament de sí, encara que siga crític, i l'altra de no rotund, com es pot menjar que anem junts a les eleccions?

Pot esdevenir-se que anem junts en una coalició i Colom diga en un míting el contrari del que Beiras diu en un altre? Això no té trellat.

—No hi ha, doncs, cap possibilitat d'acord futur amb altres forces nacionalistes de l'estat?

—Hem de reestudiar-ho perquè nosaltres reestudiem les coses, però el plantejament actual és aquest. Revisable? Sí. Perquè poden sorgir noves variables. Però nosaltres, per exemple, no tindríem cap problema a anar en coalició amb forces polítiques portugueses. Amb la Unió Democràtica Popular (UDP), per exemple. El vint-i-tants d'abril es va celebrar a Copenhaguen una convenció de suport a les forces que havien votat no a Maastricht amb motiu del segon referèndum i per veure si es feia una plataforma que projectara una alternativa europea. Allí no hi havia més que el BNG i HB de l'estat espanyol, en canvi hi havia la UDP portuguesa i el Partit Comunista de Portugal (PCP). Les coses són així i, fixa't, A Catalunya, València i Balears els nacionalismes, els de debò, parlen de Països Catalans; doncs, vejam, Galícia i Portugal què són?

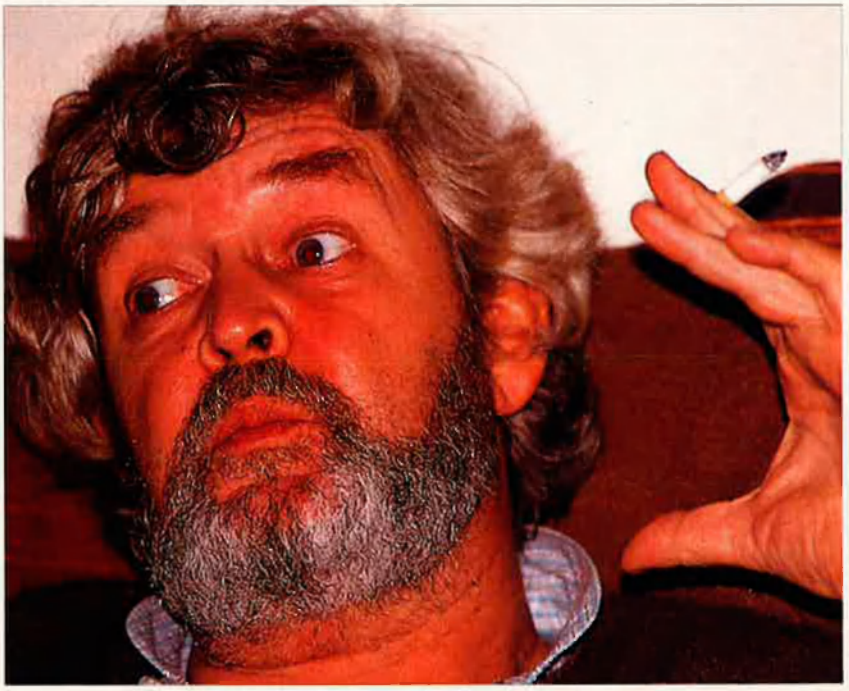
—Què pensa l'electorat del BNG d'aquesta línia d'acostament cap a Portugal?

—Es un procés d'aprenentatge de la ciutadania. El reflex que les relacions amb Portugal són una cosa contaminant és un reflex espanyolista. Així que hages creat un nivell de consciència prou madur, pots anar cap allà perquè és una cosa assumible, si et precipites pot ser contraproduent.

—Molta gent de fora de Galícia només el coneix com aquell que es va llevar la sabata davant de Fraga o el que anomena meapilas *i* acosadores sexuales *als* conselleiros. *No li preocupa tenir aquesta imatge?*

—Jo fa més de 25 anys que treballe en la docència. Per això tinc experiència en la pedagogia. Cal combinar moltes coses per arribar a la gent: rigor, una bona explicació i també cal exercitar l'humor, si no això és espantós. Jo utilitze reclams i practique la política gestual quan no en queda una altra. I li ho he ofert moltes voltes a l'aparell del PSOE i als seus mitjans de comunicació i va haver-hi una ocasió en què li va interessar, va ser quan la reforma del Parlament. Davant de les pressions del PP, que l'acusava d'aplicar la *piconadora* a Madrid, apareix Beiras que munta això de la sabata tan gràfic, i els va molt bé, diuen: "mireu el que fa Beiras contra els intents de Fraga de fer callar al Parlament", i d'ací ve la cosa. Es va veure a Santo Domingo i va eixir en un diari de Frankfurt.

ANXO IGLESIAS

"Pot esdevenir-se que Colom diga en un míting el contrari del que Beiras diu en un altre? Això no té trellat!"

Aquestes coses podrien ser perjudicials si jo em limitara a fer política al Parlament. Però jo continue amb una densa relació amb la ciutadania i faig 60.000 quilòmetres a l'any per Galícia. Molta gent m'expressa una irritació creixent i voldria queixar-se en el Parlament. Si ho faig jo, la gent no em considera violent. A mi m'han intentat expulsar quatre voltes i cada vegada que isc al carrer, la gent em diu que cal donar més canya. Qui pense que contra Fraga i el fraguisme es pot dur una política d'aigua temperada, que veja com ha acabat el PSOE. Ells el saludaren efusivament quan guanyà, fins i tot González. Jo no li he donat mai la mà.

—Com fer política i traduir a Camus o tocar Chopin?

—Si jo haguera nascut en un país normal no faria política com ara, només com a ciutadà actiu no com a diputat. Però he de fer-la i alhora conrear activitats i inquietuds interiors que em són necessàries com la música, les traduccions o les plantes, i ja no tinc ni trenta ni quaranta anys, sinó més de cinquanta i l'horitzó vital se t'acurta. No puc perdre temps. **Jordi Sebastià**

Darrere de la sorpresa

L'èxit electoral del BNG ha sorprès l'opinió pública espanyola, però al seu darrere hi ha la història de l'intens treball del nacionalisme gallec.

Amb 13 diputats d'un total de 75, el Bloque és la formació nacionalista que més representació ha obtingut en la història de Galícia.

Aquest èxit electoral s'ha convertit en una fita obligada en la trajectòria del nacionalisme gallec, que remunta els seus orígens, 1840, quan un grup d'intel·lectuals comencen a establir les bases del que s'anomenarà el "galleguisme". Amb orientacions que anaven des del regionalisme d'Alfredo Branas a l'independentisme d'Antolín Faraldo, aquest moviment va quallar políticament el 1931 amb la fundació del Partido Galleguista que plantejà la necessitat d'un estatut d'autonomia que va ser aprovat el 1936. Vicente Risco per la dreta i Antonio Rodríguez, *Castelao*, per l'esquerra eren les principals figures de la formació. La guerra civil truncà definitivament aquestes iniciatives.

ANXO IGLESIAS

Manuel Mera, secr. gral. de la CIG. La lluita sindical és bàsica per al BNG.

Durant els anys seixanta va començar a actuar l'anomenat grup Galaxia, propietari d'una editorial que començà a difondre les obres de la renascuda literatura gallega. Aquest grup situava les seues activitats en el pla exclusivament cultural i veia amb mals ulls el galleguisme polític, que, segons ells, podia ser contraproduent per al renaixement cultural. No obstant això, el mateix grup va donar suport a la creació del Partido Socialista Galego (PSG), el 1964, per tal de contrarestar les activitats de la Unión do Povo Galego (UPG), fundada aquell mateix any amb uns continguts fortament radicals i de caràcter marxista-leninista.

La tasca de la UPG es va dirigir prompte cap als sindicats. D'aquesta manera va promoure la creació del Sindicato Obreiro Galego (SOG), un projecte pel qual apostaven ben poc en un principi, atesa la majoria aclaparadora que CC.OO tenia durant la transició en el ambients proletaris de Galícia, però que a la llarga servia per generar dues centrals com la Confederación Xeral de Traballadores Galegos (CXTG) i la Intersindical (INTG), que acabarien unint-se en la Confederación Intersindical Galega (CIG) absolutament majoritària a Galícia.

La mort de Franco i el començament de la transició va fer que els partits nacionalistes uniren esforços, i UPG i PSG, amb altres grups més reduïts, es van unir el 1976 en el Consello de Forzas Políticas, una plataforma per elaborar les "Bases constitucionais para a participación da nación galega num pacto federal". Els pactes de la transició van sorprendre aquestes forces, que hagueren d'adaptar-se amb rapidesa al nou ordre. A les eleccions autonòmiques del 1981, va concórrer una formació anomenada Bloque Nacional-Popular Galego, on entraven la UPG i l'anomenada Asamblea Nacional Popular Galega (AN-PG). Els resultats són tres diputats, que foren expulsats del Parlament gallec per negar-se a jurar la Constitució. L'incident va provocar un debat en la formació, que decidí refer les seues estratègies. Nous components s'hi uneixen, entre ells membres del PSG.

És el moment en què naix el BNG (1981) com a front de partits. L'opinió els acusa de ser només una pantalla per dissimular les activitats de la UPG, però el seu plantejament és cada volta més plural. Hi ha entrat ja Beiras, que provenia del PSG, a través del Colectivo Nazonalista de Ezquerda, també independents i gent del Partido Nacionalista Galego, una escissió del projecte de crear un partit socialdemòcrata nacionalista, Coalició Galega, i amb ells Xosé Rodríguez Pena, que va ser *conselleiro* de Pesca durant el govern tripartit (PSOE-CG-PNG) presidit pel socialista González Laxe.

El 1986, el Bloque fa renúncia explícita al seu possible suport a la lluita armada. Un grup, el Frente Popular Galego, escissió de la UPG, va ser expulsat per la seua negativa a acatar aquesta decisió i el seu entestament a donar suport a HB. Aquest grup serà l'origen de l'Exercito Guerrilheiro do Pobo Galego Ceibe, un grup armat de vida episòdica que va matar un guàrdia civil i que l'octubre del 1991 provocà una matança de militants seus en la discoteca del poble de Clangor. Ara, l'única agrupació que dóna suport a la lluita armada és l'Asamblea do Pobo Unido.

Amb el panorama més net, el BNG ha definit una estratègia de punts d'acord mínims per anar endavant: No a la CE ni a Maastricht, no al capital transnacional, autogovern per a Galícia. Alguns noms, com el de l'empresari del granit Manuel Rodríguez, que va participar en la direcció del BNG, donen credibilitat a les intencions oberturistes de la formació.

La majoria absoluta de Fraga impedirà al BNG tenir el poder que podia haver aconseguit amb un pacte amb el PSOE, però, alhora, li evitarà haver de fer concessions. Portaveus del PP i del PSOE insisteixen a dir que el BNG és el gran enemic. Potser aquesta unanimitat, més la significativa dada que el 75% del votants del PP l'havien triat com a segona opció, són les proves més clares que el camí triat és el correcte.

J. S.

Maragall sacseja

L'accidentada aparició pública de la plataforma Catalunya Segle XXI ha irromput enmig dels pactes PSOE-CiU i del procés de renovació del PSC.

El diumenge, dia 17 d'octubre, un dels impulsors de la plataforma Catalunya Segle XXI era a casa seva treballant a l'ordinador. Retocava, a la pantalla, un esbós de document que havia de servir per a iniciar el debat que ha d'activar la plataforma maragalliana del canvi de segle. Una trucada d'un company d'aventures demanant-li si ha vist els diaris del dia. Resposta negativa. Un rotatiu publicava precisament el text que ell tenia curosament guardat al disc dur de l'ordinador. L'assumpte ja feia dies que havia esclatat, a desgrat seu i de tots els promotors de la idea, però a partir d'aquell dia ja no restava detall per descobrir. La primera reacció fou de perplexitat. La segona, de preocupació. Evidentment, el projecte s'havia escapat de tot control i anava a un ritme marcat per interessos aliens.

L'aventura havia començat cinc mesos abans. A la segona quinzena del mes de maig, Pasqual Maragall reunia en un despatx de l'Ajuntament tres amics seus. Amics que no es coneixien entre ells, però units per una amistat d'anys amb l'alcalde de Barcelona, a banda una certa sintonia progressista. Al voltant de la taula seien Francesc Raventós, responsable del Pla Estratègic de Barcelona i home pont entre Maragall i el món empresarial català, Joan Cals, un professor d'Economia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona i militant a la reserva del PSC, i Antoni de Moragas, arquitecte fill d'arquitecte del mateix nom i renom i, temps era temps, delegat de Cultura del PSUC. Aquell dia Maragall no era només l'alcalde de Barcelona, preocupat per la ciutat, ni únicament el municipalista, preocupat per la salut de tots els municipis catalans, o europeus. Aquell dia parlava el Maragall inquiet, que té al cap el Principat de Catalunya i que vol capgirar la situació per espolsar-ne el pujolisme. Es va referir a la difusa acció catalana en minúscula, a un punt de trobada del catalanisme –que no fos estrictament pujolista–, a iniciar una reflexió, en principi només en el terreny de les idees, sobre com ha de ser el catalanisme del futur i la conveniència de reeditar processos de mobilització unitaris, de l'estil del Congrés de Cultura Catalana, on convergissin, en el bon sentit de la paraula, des del liberal il·lustrat fins a l'independentista dissident.

Moltes d'aquestes idees, les havien anat sentint els amics de Maragall per separat, especialment després de l'estiu olímpic del 92, en llargues tardes de tertúlia relaxada i visionària a la casa de l'alcalde, a Rupià. Però ara havia arribat l'hora de la sistematització. Sobre la taula van anar caient, una per una, les idees que Maragall feia temps que cuinava en el seu cap, independentment, en principi, de les que cuina el seu amic Raimon Obiols als fogons del carrer de Nicaragua, per més que, en esperit, siguin bastant semblants. A fi de documentar els seus tres amics, els va donar un recull d'articles i escrits diversos, la majoria produïts per ell. Però sobretot Maragall els va fer un encàrrec: que elaboressin un document-crida que recollís la proposta i que pensessin en un grup de 15 persones, representatives de diversos àmbits del món professional i cultural, per a encapçalar la plataforma. L'estructura organitzativa de Catalunya Segle XXI quedaria, segons la idea de l'alcalde de Barcelona, integrada per un "secretariat" de quinze persones amb "lideratge social" i per una assemblea àmplia, que hauria d'arribar a les mil persones, que integrarien el gruix del moviment, que fóra presentat com una "plataforma de debat i discussió per a analitzar i definir els problemes de Catalunya i llançar propostes d'actuació amb vista a construir un nou consens catalanista".

Quatre reunions. El grup inicial s'ha reunit tres vegades més, l'última immediatament després de les vacances estivals. Mentre treballaven en l'esborrany, la possibilitat que Maragall encapçalés la candidatura del PSC a la presidència de la Generalitat havia sortit –"col·lateralment", afirma un dels impulsors– en les reunions, però l'alcalde sempre ha desvinculat, davant els seus col·laboradors, la plataforma de la seva hipotètica candidatura. La intenció seria, doncs, de mantenir-se en el món de les idees, però com que el terreny de la prepolítica és relliscós, Catalunya Segle XXI ha estat interpretada com un coixí per a possibles vel·leïtats electorals futures. No ho veuen així, els seus promotors. "No treballem per a això –asseguren amb rotunditat–; treballem des del compromís cultural, independentment de l'escenari polític". Amb tot, les mateixes fonts re-

Pasqual Maragall. L'alcalde de Barcelona s'ha reunit quatre vegades amb els autors del document de la plataforma Catalunya Segle XXI, que ell impulsa. Narcís Serra (baix, a la pàgina següent) observa els moviments de Maragall des de Madrid.

socialisme català

JORDI MORERA

RAFA GIL

coneixen que les conseqüències del procés són imprevisibles, si bé esperen que siguin positives, i no descarten que se'n pugui derivar "un moviment polític, però no necessàriament", o que el seu treball pugui ser utilitzat en el futur per una candidatura. Amb tot, asseguren que la plataforma "té sentit per ella mateixa". No es tractaria, doncs, de catapultar Maragall a l'altre balcó de la plaça de Sant Jaume, sinó de donar una "empenta" al clima polític del país.

El document que va aparèixer públicament fa uns dies estava escrit des del mes d'agost, asseguren fonts de la plataforma. El fet de la publicació ha alterat calendaris i estratègies. En principi, d'acord amb el calendari establert per a llançar públicament Catalunya Segle XXI, la plataforma no havia de sortir a la llum fins abans de mitjan 1994. La filtració de la iniciativa preocupa els seus promotors per un doble motiu: perquè el document publicat no és el definitiu i per les possibles conseqüències que pugui tenir per al futur de la plataforma. Pel

ARXIU

Raimon Obiols. El primer secretari del PSC ha donat suport públic a la plataforma de Maragall.

que fa al document publicat, els seus autors el consideren provisional, "insuficient i poc explícit". Respecte al futur de la plataforma, fonts acostades asseguren que la filtració no ha interromput els treballs, però sí que els ha politizats, i podria obligar Maragall a "reconsiderar alguns aspectes".

El preu de l'estabilitat PSOE-CiU. El fet és que sobre l'aparició pública de la plataforma Catalunya Segle XXI han pesat com una llosa tremenda els darrers pactes CiU-PSOE. L'OPA que vol llançar una plataforma d'aquest tipus cap a sectors "roquistes" implica intranquil·litat, encara que a terme mitjà tingui poques possibilitats d'èxit. Miquel Roca –que ha declinat tot comentari sobre la proposta de Maragall–, havia abandonat, fa un any, la secretaria general de CDC, però avui torna a estar en ple funcionament i lliurat a la negociació amb el PSOE. El Govern espanyol, sense majoria absoluta al Congrés i amb un PP i una IU desficiant-se per erosionar-lo, té com a prioritat absoluta l'estabilitat, cosa que només li pot donar CiU. Per tant, qualsevol cosa que pogués distòrcer una política d'entesa esdevindria molesta, almenys ara. En concret, ha sortit el vicepresident del Govern, Narcís Serra, com un dels menys interessats perquè la plataforma Catalunya Segle XXI funcioni. Fonts de la plataforma confirmen possibles "pressions" provinents de Madrid, sense especificar res més, però un col·laborador directe de Serra, consultat per aquesta revista, ha negat aquesta possibilitat. "En Narcís n'està assabentat, i si no hi hagués estat d'acord, aquesta iniciativa no hauria sortit", explica el col·laborador del vice-president, que remarca, a més, la vinculació Serra-Maragall: "Tant Narcís com Maragall tenen atracció per aquests sectors". Segons aquest mateix interlocutor, la plataforma no posa en perill els pactes PSOE-CiU i Serra hi dóna suport, "perquè tot el que sigui augmentar el pes del PSC a Catalunya està bé". Finalment, recorda que, quan Felipe González ve a Catalunya, visita sovint Pere Duran Farell o Santiago Dexeus, persones vinculades al projecte maragallià.

El PSC ha rebut l'aparició pública de la plataforma de Pasqual Maragall en ple procés de renovació de partit i de discurs, amb el debat latent sobre la manca de candidat per a presentar a les autonòmiques del 96. El primer que ha passat és que, tot i els desmentiments d'Obiols, la plataforma de Maragall s'ha assimilat ràpidament amb la seva candidatura. Des dels impulsors de la plataforma hi ha qui critica que Maragall hagi portat "les dues coses barrejades". Sigui candidat o no ho sigui –teòricament, el partit no tenia previst de decidir-ho fins al 95–, el ball de noms entre Maragall, Nadal, i Serra i Borrell a segona fila, com a presidenciables ha esclatat. Aquest fet, més l'alteració que representa en el calendari de renovació del partit, ha fet que els socialistes catalans encaixin, no sense sorpresa, la iniciativa de Maragall. Fonts de la plataforma asseguren que Obiols n'estava al corrent des del primer dia i, encara que que no hi estigui d'acord "al cent per cent, hi dóna ple suport".

Adéu al cinturó. Però, dins les files del socialisme català la plataforma de Maragall ha desvetllat temors pel possible i hipotètic perill que representa quant a desplaçament del vot tradicional dels socialistes. Un dels principals objectius confessats de Catalunya Segle XXI és d'aconseguir una ampliació significativa de la base social catalanista del PSC. Els impulsors de la plataforma pretenen que aquesta es converteixi en un "punt de trobada" de les di-

Pasqual Maragall, Jordi Solé Tura i Josep M. Sala. El PSC discuteix la seva renovació interna.

ARXIU

verses tradicions del catalanisme amb la finalitat, segons paraules de Pasqual Maragall, "d'anar més enllà del nacionalisme oficial". Amb aquesta voluntat, Maragall ha explicat el seu projecte a destacats representants del tarradellisme, com l'ex-conseller de la Generalitat, Manuel Ortínez, i el rector de la Universitat de Barcelona, Josep Maria Bricall; ha parlat de la possible participació simbòlica en la iniciativa de les vídues de Ramon Trias Fargas, Josep Pallach i Josep Tarradellas, i de familiars directes del president Companys; i ha sondat dos diputats independentistes, Jaume Rodri i Josep Maria Reguant. El "punt de trobada" del catalanisme quedaria arrodonit amb la hipotètica incorporació de sectors roquistes i liberals de CDC.

Aquest aprofundiment en el catalanisme és vist amb recel per alguns sectors del PSC, preocupats per les conseqüències electorals d'una estratègia d'aquesta mena amb vista als comicis autonòmics del 1996. Aquests sectors, dels quals forma part Narcís Serra, són partidaris que el PSC faci un esforç especial per captar els votants que tradicionalment voten PSOE a les eleccions generals, però que s'abstenen en les autonòmiques. Es tracta d'una bossa de 300.000 o 400.000 votants –aproximadament un 10% del cens–, que viu majoritàriament al cinturó industrial de Barcelona i habitualment castellanoparlant. Uns votants que sistemàticament donen la victòria al PSOE a Catalunya en totes les eleccions legislatives, però que amb la seva abstenció autonòmica priven el PSC de tota opció real d'aconseguir la presidència de la Generalitat.

Un estudi publicat recentment i dirigit pel professor Josep Maria Colomer posa de manifest que el principal motiu pel qual aquests electors d'esquerra no donen suport al PSC en aquestes ocasions és pel caràcter "excessivament catalanista" del partit que dirigeix Raimon Obiols. Segons l'estudi de Colomer, el distanciament entre el PSC i aquest grup de votants es converteix en insalvable en les eleccions autonòmiques perquè en aquests comicis l'eix nacional (catalanisme-espanyolisme) és molt més decisiu que no pas l'eix esquerra-dreta, just al contrari del que passa en les eleccions legislatives.

Segons aquests sectors socialistes, doncs, vincular la superació del pujolisme a un increment de la component catalanista del PSC seria, vistes aquestes dades, un error estratègic. En aquesta línia s'ha manifestat, en unes declaracions a EL TEMPS, Antonio Ruiz, portaveu d'Esquerra Socialista, corrent intern del PSC: "Aquest intent d'accentuar el catalanisme del PSC sembla un intent de Maragall per apropar-se a determinades capes mitjanes de la societat, sectors liberals, professionals, petits i mitjans empresaris..., però aquests són uns sectors que Pujol té molt ben lligats". El portaveu d'Esquerra Socialista veu "difícil" que el PSC "pugui aconseguir entre aquests sectors socials més penetració de la que ja hi té", i indica el perill que "de rebot, amb aquesta estratègia, no provoquem que s'incrementi l'abstenció entre el nostre electorat natural". Gràficament, Antonio Ruiz es mostra preocupat per la possibiltat que "no sols no guanyem la Generalitat, ans perdem l'Ajuntament de Barcelona; en comptes d'un pas endavant, n'hauríem fet dos endarrere".

En canvi, un destacat membre gironí del PSC, encarat a aquesta hipòtesi, assenyala que, tot i no compartir la forma com Maragall ha plantejat la seva plataforma, "l'ampliació del nostre missatge catalanista no hauria de tenir conseqüències electorals negatives". En aquest sentit, recorda que "el PSC continuaria estant compromès en la línia de consolidar un estat espanyol democràtic". Segons aquest dirigent, "la total inexistència de sectors independentistes dins el partit és la millor prova que el compromís espanyol del PSC no ha de ser posat en dubte per cap elector".

DOMÈNEC UMBERT

Joaquim Nadal. En ple debat sobre el candidat socialista a la presidència de la Generalitat de Catalunya, el nom de l'alcalde de Girona ha tornat a sonar.

Malgrat els reiterats intents de la nostra revista, no han volgut fer valoracions sobre aquesta polèmica cap dels dos principals dirigents municipals socialistes del cinturó barceloní: José Ignacio Pujana i Manuela de Madre, alcaldes de l'Hospitalet i Santa Coloma de Gramenet, respectivament.

En tot cas, la qüestió electoral és també, a termini curt i mitjà, una base essencial del joc de cruïlles en què es troba el socialisme català. Un trencaclosques que potser només reclama una solució: el nom del pròxim candidat a la presidència de la Generalitat de Catalunya.

Pere Martí / Eduard Voltas

CARME PUÉRTOLAS

El Ter mor a Manlleu

Manlleu ha deixat de ser la fàbrica d'Osona. La crisi del tèxtil català ha ensorrat, en quatre anys, la vella indústria. L'atur afecta el 23% de la població activa i, tanmateix...

El vigilant de la fàbrica, tancada des de fa dos anys, s'acosta a la carretera de la Gleva a Manlleu per tafanejar els estranys moviments de dos personatges. Quan és a la vora, el vell ociós s'adona que estan aixecant un rètol abandonat entre els marges. Hi ha una fotògrafa que els indica com han de col·locar el rètol oxidat. Deuen ser periodistes, pensa el vell ociós. Qui, si no, retocaria l'escenari per fer-lo més decadent? Al fons, la nau industrial. Una carcassa solitària i pomposa –més segle XX que XIX– adormida al costat del Ter. En primer pla, el rètol corcat. El riu, la fàbrica. Cotoners, burgesos, colònies, records... La càmera immortalitza els símbols de la decadència industrial i el vell ociós clava la vista al rètol. Llegeix el seu passat. "Hilaturas, Gossypium, SA. El Dolcet."

El vell ociós remuga una lletania. El Dolcet era un dels noms reverenciats de Manlleu, la capital industrial de la comarca d'Osona fins ben avançats els anys vuitanta. Can Serra, Can Llanas o Can Rifà eren altres noms. No en queda cap. Les deu empreses tèxtils de més de cent treballadors s'han reduït a zero. Al mes de maig de 1993, les xifres de l'atur se situaven en 1.770 parats, 1.000 dones i 700 homes. Entre tots els desocupats, més de 1.500 només tenen l'EGB o el Certificat Escolar. Treballadors rasos, en definitiva. Difícils de reciclar. Els entesos creuen que s'ha tocat fons. Les noves xifres seran menors. El jubilat ociós no escolta xifres.

—Si quan van venir a tancar la fàbrica, haguéssim agafat el garrot, res d'això no hauria passat. Tothom ens està enganyant —I branda un pal imaginari amb èmfasi enraonat—. Diuen que ara tot anirà millor, oi? Jo no em crec res. Veu aquest anunci?

A pocs metres d'El Dolcet, clavada sobre un camp de patates, una tanca publicitària anuncia que aquell és el terreny per a la construcció dels nous terrenys de La Piara, l'empresa més important de Manlleu: 545 treballadors que fabriquen llaunes de foie-gras.

—Si en fa, de temps que el tenen penjat el

CARME PUÉRTOLAS

cartell, doncs miri, no han tocat res més. Ells també marxaran.

La certesa del fatalisme pot més que totes les certituds econòmiques. La Piara té previst diversificar la seva producció amb una nova planta a Artés, al Bages. Els patés no s'han mogut –ni sembla que ho faran– de la segona ciutat d'Osona, però la recança hi és. Tothom la porta dins. Abans d'acomiadar-nos, el jubilat ociós adverteix:

—Manlleu és una vila maleïda.

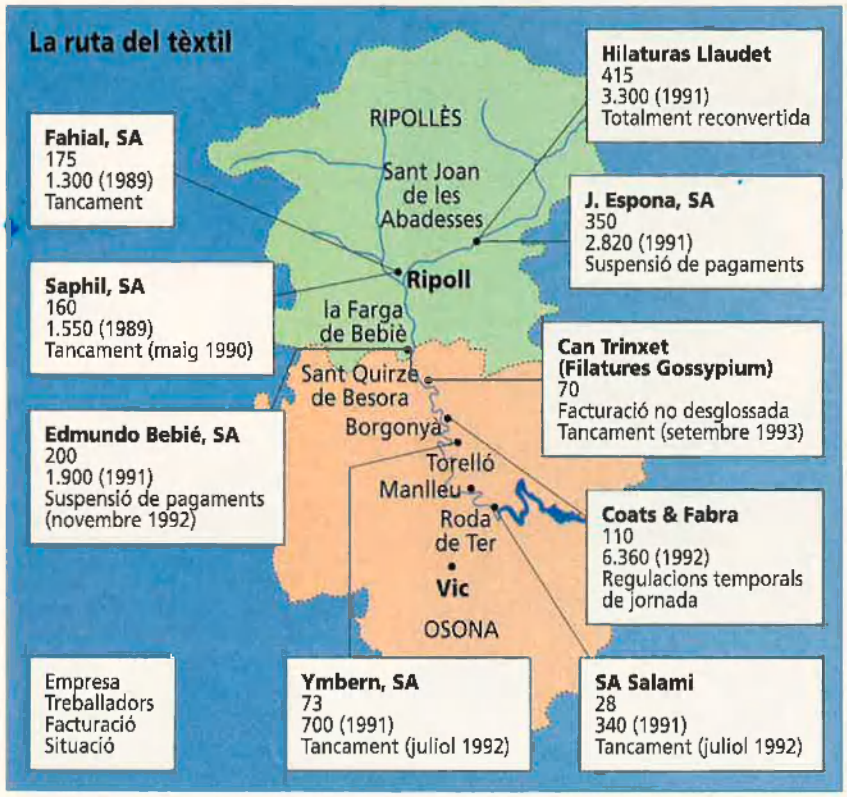
L'hora final. Quan la darrera pesta del tèxtil –la liberalització total que s'acosta– es presenta a Manlleu, al punt dels noranta, la vila pròspera del franquisme es troba sense anticossos possibles. Es fa bàsicament filat de cotó. Tan poc original com el de Hong-Kong però un pèl més car. No existeix, inclús en la confecció, diferència de marca, segment o qualitat. Les R+D (recerca+desenvolupament) sonen a esoterisme. L'única virtut contrastada de Manlleu és que cau molt a la vora de Granollers i Barcelona. La maquinària és prou moderna, gràcies als plans de reconversió finançats pel govern espanyol. Així, el cotó de Catalunya s'ha anat filant, fins el 1990, als telers d'Osona: un 24% del total. Però la llosa de les importacions i el cost –pesseta forta– de les exportacions mina els mercats.

Creosa, una tèxtil manlleuenca de 170 treballadors, desapareix el 1990 després de moltes tensions internes, però l'alarma social no s'encén fins que El Dolcet, la primera factoria del Grup Gossypium, amb fàbriques a Sant Quirze de Besora, Roda de Ter, Torelló i Manlleu, només a la comarca d'Osona, fa suspensió de pagaments. Era l'octubre de 1991 i 149 treba-

L'home i la seva casa. Pere Farreses es recolza contra la paret de la seva casa desbaratada. Colònia el Roig, als afores de Ripoll. 45 anys treballant per a la Saphil fins que "els néts de l'amo es van barallar".

lladors es quedaven perplexos. Havien tocat la indústria fundacional o la fàbrica mare. El torn dels intocables. Manlleu s'enfurismava. On eren els culpables?

Joan Usart, l'alcalde de CDC, o "s'havia adormit" o "no havia fet res" fins que va tenir la crisi damunt. Podia ser *el* culpable: Les carreteres d'accés a Manlleu són del segle passat i els *trailers* s'ennueguen al pont de La Gleva. No hi ha indicadors de la vila excepte els que enganxen militants d'ERC. El polígon de Ver-

daguer no ha sortit del marasme administratiu fins fa pocs mesos. La cançó diu que Manlleu és un cul-de-sac, oblidat en un racó del futur eix Vic-Ripoll, allà cap al 2001.

—Cul-de-sac sempre ho ha estat i bé que es vivia.

L'administració local matisa. Les empreses ja no vénen sense certes condicions. És ara que toca actuar. S'ha creat l'Oficina de Promoció Econòmica, el Consell Econòmic i Social, s'han congelat els impostos per a l'any vinent, es prepara el pla estratègic Manlleu Impuls que serà aprovat en pocs dies...

—Fins ara no s'ha fet res perquè ningú no ens ho havia demanat. Aquesta és la veritat.

L'Ajuntament de Manlleu no té dèficit. Paga els proveïdors en trenta dies. Difícil de creure.

Quina crisi. Els escèptics la fan petar al Bar Parramon, a la plaça de Fra Bernardí, un centre de tertúlies on es mesura l'inconscient col·lectiu. La qualitat dels rumors baixa, detecten els habituals. Senyal de cansament.

—L'última? —diu un botiguer— Que l'Ajuntament instal·larà menjadors populars.

És la mena de contes que fa esverar els vells. No els costa gaire recordar que el 1920, en plena recessió, l'Ajuntament havia d'organitzar "olles comunitàries" per als famolencs de Manlleu. Els joves se'n fumen; encara es poden remenar calers treballant per la comarca. Apareixen, pertot, les empreses *a la carta*. Són minúscules i legals. Assumeixen comandes estacionals, o concretes, de la mitjana i gran empresa. Els tallers de confecció proliferen. La majoria manté dos cotxes, una llibreta a la Caixa de Manlleu, casa –garatge i dos pisos– i propietats. Fins la gran patacada, tres i quatre sous se'n veien a moltes famílies.

El miratge franquista de la vila pròspera persistia. Usart creia, el novembre de 1991, que, ben mirat, les fàbriques que plegaven eren un segon sou. "Aquell del sopar a un bon restaurant o de la compra d'una joia". Cert que "sense el segon sou es passa just", però si les dones de les filatures tornaven a casa sempre quedaven els marits. El novembre de 1992, Usart encapçalava una manifestació massiva perquè els marits –280 treballadors de Can Serra, 400 famílies de Manlleu– també anaven al carrer. "Per la reindustrialització", clamaven totes les forces vives. Manlleu havia sabut, pocs dies abans, que Can Serra ja no donaria feina per a tota la vida.

Perquè Platt Saco Lowell, depenent de la multinacional americana Hollingsworth, presentava suspensió de pagaments. Segons es filtrava a la premsa d'Osona, s'havia perdut una important comanda amb Síria: Catorze mil milions per construir filatures "clau en mà" de les quals Can Serra s'enduia el 25%. El Govern espanyol els havia negat un aval de 300 milions per a iniciar l'operació. Després de la indignació popular contra Madrid, calia resignar-se. En menys de tres mesos, l'expedient de tancament estava llest. Indemnitzacions de vora tres milions i enfrontaments entre treballadors per veure quin advocat –els gabinets dels sindicats o cert *freelance*, amic d'un directiu– negociava "el preu" de les rescissions. Al final, es va fer net però l'agror encara cou. Can Serra ha deixat d'existir, a tots els efectes, aquest octubre. No se'n sol parlar però, a vegades, algú esclata:

—Sempre la tàctica de l'estruç. Portàvem dos anys de pèrdues, però crèiem que no s'atrevirien a tancar si el nebot dels Serra, el Joan Hostench, era el director general. Aquí, des de la guerra civil, el que val és el que diu l'amo i als sindicats, a tots, ens tracten d'aprofitats. Però l'únic que sabem segur és que Hollingsworth Espana volia tancar la fàbrica i quedar-se la xarxa de distribució.

—I el contracte?

—El *show* victimista es va fer perquè tenien perdut el contracte, però aquest tema encara és intocable.

A Manlleu, res no valdrà per sempre. Però el botiguer de la vila no mira tan ample. Mira prim i es topa, cada matí, amb dues caixes plenes de fotografies revelades que esperen, inútilment, que algú les passi a recollir.

—No hi ha manera. D'aquí poc, hauré de passar casa per casa si vull mirar de cobrar.

—Llavors pagarien?

—De moment, encara. En dos o tres mesos molts deixaran de cobrar indemnitzacions i estaran al límit.

—I què faran?

—El que vulguin però que em paguin.

El passeig del Ter encara no està condicionat, però el volen preciós. Manlleu pretén fer navegable el riu. Turístic: submarinisme al canal industrial, esquí nàutic entre meandres.

El Ter ja mor a Manlleu. **Oriol Malló**

ARXIU

Can Llanas, o Hilandera, SA, de Manlleu. Futura depuradora.

L'eix impossible

Mentre Vic assumeix la capitalitat irreal de la Catalunya interior, Manlleu i Ripoll –amb Olot al fons– assagen la supervivència de la cultura industrial.

Soler & Palau, la gran empresa de sistemes de ventilació industrial –l'eurotúnel és tot seu– que preserva la feble economia del Ripollès de la misèria més absoluta, ha tingut en la seva història recent un empleat remarcable. Era enginyer industrial i es deia Pere Jordi Piella. Des de 1979, Piella comanda, amb majoria absoluta, l'alcaldia de Ripoll per la llista del Partit dels Socialistes de Catalunya. I se n'ha cansat.

El 19 d'octubre de 1993, després de quatre legislatures, aquest militant veterà feia pública la seva dimissió al capdavant de l'Ajuntament. Jaume Camps el substitueix a l'alcaldia mentre Piella es dedica en exclusiva, al Parlament de Catalunya, a temes certament costeruts: la reactivació econòmica de les zones industrials deprimides. L'escortaven, en la conferència de premsa, el secretari dels socialistes gironins, Manel Nadal, germà de l'alcalde *per se*, i l'alcalde de Terrassa, Manuel Royes, l'abanderat del *lobby* municipalista del PSC gràcies a les regnes de la Diputació de Barcelona. Els dos *barons* més propers a les instàncies comarcals del PSC expressaven el seu suport, personalment o per delegació, a la figura de Pere Jordi Piella, l'home que durant catorze anys ha generat *piellisme* o *antipiellisme* a parts igualment entusiastes.

En tot cas, aquest polític, afable però murri, té una aurèola diferent a la de qualsevol altre alcalde socialista. Domina tots els ressorts de l'entitat més simbòlica de la Catalunya interior –tant Ripoll com el seu entorn– que CDC, i Pujol en especial, consideren un terreny vedat al socialisme. Aquest és el seu valor afegit, i, ara que el president dirigeix les regnes de l'economia espanyola, Piella vol parlar de teixit industrial des d'un terreny *nacionalista*, l'economia productiva. El terreny preferit de Convergència on les preguntes encara no troben resposta, sobretot si es refereixen a infrastructures o, més clarament, a les estratègies territorials.

L'aposta, primera i absoluta, del Govern de la Generalitat per l'eix del Llobregat –Manresa-Berga-Puigcerdà– ha comportat, alhora, una política territorial que el *piellisme* qualifica de marginadora. La capitalització d'esforços en un hipotètic eix Vic-Ripoll-Puigcerdà, reconvertit després cap a l'àrea d'Olot i Figueres, hauria trencat la barrera geogràfica dels Pirineus i normalitzat les comunicacions entre algunes de les comarques *naturalment* relacionades. Quan un empresari veu interrompuda la seva comunicació pel telèfon sense fils just després de passar Torelló, com explicava el mateix Piella, quan un caminoner s'ha de jugar el físic a la Vall de Biany per fer arribar la mercaderia a Olot, parlar de l'eix transversal Girona-Vic-Manresa, o de rondes a la capital d'Osona pot semblar una perillosa frivolitat que trenca –i no consolida– les unitats geogràfiques i econòmiques que s'havien traçat des de la revolució industrial.

El Ter i tot el seu *hinterland* ha estat una víctima preferencial d'aquesta estratègia on Manlleu, la darrera canalitzadora del potencial hidràulic abans del pantà de Sau, ha

descobert que, malgrat tenir un militant històric de CDC a l'alcaldia, les influències no arriben mai prou amunt. Allà on els industrials manlleuencs sabien negociar de tu a tu; una habilitat que, dissortadament, només va funcionar durant el franquisme quan Josep Arqués, com a alcalde i *jefe local del Movimiento*, va dur a terme tant la canalització del Ter després de les inundacions de 1940 com l'expansió urbanística –i especulació– de Manlleu concretada en els espantosos blocs de Mateu i Garcia, o *Vietnam*, uns totxos que es van reproduir per tot Manlleu tractant d'acollir les onades d'immigrats.

El lema de "Vila pròspera" és una invenció d'Arqués però el seu gegantisme industrial no va aconseguir, en el terreny de les comunicacions, cap resultat brillant. Coll de Bracons, com el túnel de Toses a Ripoll, era l'esperança a llarg termini d'un Manlleu convertit en reserva, o bassal, d'indústries com el tèxtil o el metall, massa vulnerables a les habituals crisis cícliques.

El búnquer manlleuenc ja desconfiava en ple franquisme de les noves fornades vigatanes –saonadors i pellaires al capdavant– disposades a desterrar el Vic ganyó i eclesial que impedia la normalització del capitalisme liberal. En democràcia, la veritable capital, també industrial, de la comarca havia de ser Vic, i Ramon Muntanyà, el primer alcalde, va saber gestionar, des d'un cert il·luminisme, aquest formidable sindicat d'interessos que és la capital de la *Catalunya catalana*. El seu èxit, excessiu perquè ell també ho era, va obrir un model de ciutat realment diversificat on l'illa sanitària de les empreses càrnies –l'única veritable indústria emergent d'Osona és l'agro-alimentària– convivia amb uns Estudis Universitaris que donaven a Vic el vernís cultural i les nòmines que feien falta per establir una imatge de boirina renaixentista. La primera obra pública d'envergadura iniciada per la Generalitat, només un pèl tard, fou el *scalextric* cap a Vic. Coll de Bracons ha estat, en canvi, l'última de les prioritats nacionals. A hores d'ara, només els garrotxins insisteixen en la fantasia: Sortint des de la Gleva, el santuari on el bisbat va confinar Mossèn Cinto, s'obriria un extens tiralínies, partint de la N-152, entre Manlleu (que hi connectaria directament) i Torelló passant per tota la Vall del Ges fins arribar al Coll de Bracons, que, un cop foradat, enllaçaria Manlleu amb Olot i França, la frontera inevitable de la indústria local. Així d'altra banda, s'afirmaria la centralitat de Manlleu en el conjunt de la Plana, convenientment reforçada, com insisteixen diversos regidors de l'oposició manlleuenca, amb una futura central de mercaderies en consorci amb Renfe i l'empresa privada

Aquest ambiciós desplegament, que diferents polítics del Govern català havien promès per al 1994 o el 1997, contrasta, sense pal·liatius, amb l'aposta –"pressionada", val a dir-ho– del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de millorar substancialment el traçat de la N-152 entre Gurb i Ripoll sense prolongar tanmateix el desdoblament entre el Vallès Oriental i la capital d'Osona. Mentrestant, Josep Maria Cullell llença terra sobre la tomba immaculada de Bracons i en posposa la realització per al proper pla de carreteres del 2001 o potser de la seva prolongació el 2005.

Pere Jordi Piella, testimoni –víctima i còmplice, partícep a la fi– del procés de degradació d'una comarca al límit de la subsistència, sap que una carretera en bon estat no ha salvat Berga del declivi industrial. Unes valls enclotades entre muntanyes necessiten cert patriotisme empresarial, com la colònia Llaudet de Sant Joan de les Abadesses, més que un exercici d'estricta racionalitat econòmica. Piella coneix, pam a pam, la història de dos rius, el Ter i el Freser, que, encara el 1978, servien energia a 29 empreses tèxtils de més de cent treballadors, de les quals gairebé no en queda cap. Ell, com tants d'altres catalanistes inevitables, ha trescat aquestes aigües, ha resseguit els viaranys anguniosos pels quals l'escàs teixit industrial del Ripollès acomplia les comandes que arribaven. Com que viu de la política, Piella tampoc no oblida els difícils jocs d'equilibri i que sovint cal mantenir-se prop dels interessos d'uns capitalistes –Tallers Casals o Soler & Palau– que han gaudit, fins el 1991, del privilegi indirecte d'un Ripollès sense oferta de sòl industrial, amb la conseqüent precarització del mercat de treball, els sous baixos i l'escassa conflictivitat d'uns treballadors escaldats per una crisi que no s'acaba mai.

Ni reindustrialització, ni plans estratègics. Els nous empresaris sentencien: "les velles fàbriques acabaran de petar, les pelleries hauran d'emigrar i la resta a fer botifarres". De Vic. **O. M.**

ARXIU

Coats & Fabra. Una de les fàbriques més grans –i més museístiques– d'Osona.

RAFA GIL

Clementina Ródenas, i demà què?

La presidenta de la Diputació de València, Clementina Ródenas, lluita per ser la candidata del PSPV-PSOE a l'Ajuntament del cap i casal.

Incert. Pràcticament tothom convergeix al voltant d'aquest epítet alhora de pronosticar el futur polític de Clementina Ródenas, la presidenta de la Diputació Provincial de València. Ella, que fa compatible des de fa dos anys llargs aquest càrrec amb el de portaveu del grup socialista en l'Ajuntament del cap i casal, es presenta com a incombustible.

A mitja legislatura municipal, lluny de sentir-se un cadàver polític –segons els interessos de l'oposició, d'algun mitjà de comunicació i d'un sector del seu partit–, apareix amb mentalitat de corredora de fons. I al fons d'aquest marató, un cartell: "Eleccions municipals. Maig de 1995". I ella vol arribar com a aspirant, per utilitzar terminologia boxística, al títol d'alcaldessa; títol que ara ostenta Rita Barberà, qui va arrabassar-li'l, amb l'ajuda d'un àrbitre absolutament parcial, el 1991.

Clementina Ródenas mostra una impertorbable voluntat que, segons algunes veus dins del mateix Partit Socialista del País Valencià (PSPV-PSOE), no s'ajusta a la seua actual ubicació dins d'aquest partit. Però la presidenta de la Diputació es prepara de valent. Té la intenció que vegen en ella la persona idònia per a pujar al ring i protagonitzar un dels combats més acarnissats, políticament parlant, de la història municipal valenciana més recent. No apte per a pesos ploma. Una carrera que per a ella no estarà exempta d'obstacles. Alguns d'ells, a casa.

Les arrels de l'arbre. "Vull ser candidata", diu Ródenas taxativament. I a continuació assegura que té el suport de la majoria dins del partit. Una majoria que es tradueix, segons ella,

Els possibles substituts

Eugeni Burriel. **Conseller d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports.**

RAFA GIL

Pro: —Bon gestor i fama de treballador.
—Bona imatge social.
—Qualificat professionalment.

Contra: —No té cap arrel en el partit.
—En el PSPV, on és considerat un producte de Joan Lerma a seques, se'l miren amb desconfiança.
—Personalment, és considerat una persona molt vanitosa, aspecte que li ha valgut la sorna dels mitjans de comunicació.

Ciprià Ciscar. **Ex-conseller de Cultura i diputat al Congrés.**

RAFA GIL

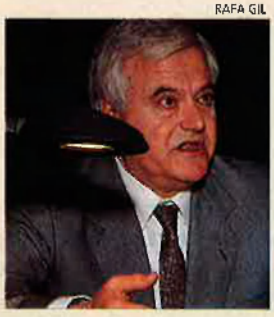

Pro: —Bon gestor.
—Té un gran prestigi social.
—Ha estat el més brillant dels consellers que ha tingut Joan Lerma.
—Té un gran coneixement del partit.
—Sempre ha estat un home del PSPV-PSOE.

Contra: —Lerma li ha declarat el boicot.
—L'Ajuntament de València representa un poder corporatiu massa fort perquè Joan Lerma li l'atorgue.
—El sector més lermista del partit lluitaria aferrissadament contra aquesta candidatura.

Antoni Birlanga. **Ex-conseller d'Economia.**

RAFA GIL

Pro: —Va fer una bona gestió en la Conselleria d'Hisenda.
—És absolutament lleial al president de la Generalitat, Joan Lerma.
—Se'l considera efectiu en les tasques de gestió i, alhora, poc conflictiu.

Contra: —No té relleu social ni polític.
—No compta amb cap base dins el partit.

en agrupacions locals i diputats. Altres veus ho matisen. Són de la impressió que el discurs sobre el lideratge a l'alcaldia té dues línies paral·leles. És a dir, que el sector que filtra, sense més preàmbuls, que Clementina Ródenas s'ha de quedar és el mateix que manté l'opinió contrària. Una opinió també bifurcada. Una, que no s'ha de presentar perquè amb ella és difícil recuperar l'Ajuntament. L'altra opinió parteix de la premissa que el consistori està perdut i, per tant, el que s'ha de fer és deixar-la que s'estavelle sola. Ella afirma que els opositors a la seua candidatura són "alguns irresponsables que practiquen un cert canibalisme histriònic, però mantenir una postura irresponsable dins del partit és estar en absoluta minoria". Una persona propera a Ródenas compara el poder d'aquesta amb allò que anomena "teoria de l'arbre", una teoria avalada "pel pes de la realitat, i la realitat és que hi ha un sol arbre, que s'ha de regar, podar, etc., i tota la resta són bonsais". I per "bonsais" són tots aquells que creuen que l'Ajuntament és irrecuperable i que la causa n'és Clementina Ródenas. Un afegitó que avala aquesta hipotèsi és el suposat oferiment que el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, li va fer en la darrera remodelació del govern autònom, el passat mes de juliol: una conselleria, com la d'Hisenda, que l'hauria apartat definitivament del consistori valencià. Ella sempre ho ha negat.

Parlar d'irrecuperable, quan la diferència entre la coalició política que va atorgar l'alcaldia a Rita Barberà és de només un regidor, no sembla, a la presidenta de la Diputació, massa assenyat. En aquest sentit, hi ha qui entén que si en el partit triomfen els qui creuen en la pèrdua, deixaran que la candidata es creme políticament, però si s'imposa la voluntat de victòria, Clementina Ródenas serà substituïda. I els noms ja circulen (vegeu requadre en aquesta mateixa pàgina, per ordre de possibilitats).

Però l'ex-alcadessa no està sola. El suport més clar amb què sembla comptar és Eduard Montesinos, director general de Treball de la Generalitat valenciana, secretari comarcal del PSPV a l'Horta i membre de l'executiva. Aquest maridatge polític és degut, segons algunes veus, a l'escàs pes polític de Clementina Ródenas dins del partit, i sense cap aval en l'aparell té difícil el seu posicionament amb vista a l'Ajuntament. En aquest sentit, Montesinos coincideix plenament amb tot el que ella representa com a candidata òptima. Ródenas, per la seua banda, justifica l'acostament amb la necessitat d'actuar com una pinya. "És bo –afirma– que el grup municipal, i concretament la seua portaveu, i el secretari comarcal estiguen en perfecta sintonia pel que fa les accions d'àmbit comarcal; una postura discordant seria totalment absurda per als interessos polítics del partit".

Imatge i contraimatge. Així, per tant, el debat polític teixit al voltant de Clementina Ródenas s'ordeix en funció del seu camí cap a la plaça de l'Ajuntament. Un debat no exempt d'interrogants. I els crèdits i els descrèdits sobre la seua persona també han florit. La frivolitat crítica abunda i contrasta amb una gestió política, com a substituta de Ricard Pérez Casado, que ha estat qualificada d'eficaç, encara que aquesta només tinguera una durada d'un any i mig i que heretara una alcaldia perduda, políticament, per aquell l'any 1989. El nivell de coneixement de la societat valenciana que, segons

alguns militants del partit, ha demostrat Clementina Ródenas, s'ha reforçat per una fama de gran capacitat de treball, rigor i sentit de l'autoritat. D'altres apunten que és precisament aquesta imatge de serietat la que ha propiciat una possible manca de comunicació entre ella i aquesta mateixa societat.

És cert que els mitjans de comunicació han donat una imatge molt concreta de Ródenas, qui, d'altra banda, mai no s'ha preocupat de contrarestar-la. "La imatge real –es defensa, categòrica– és la de preocupació absoluta i de feina abnegada. A més, em costa ben poc relacionar-me amb la gent, i d'una manera afectuosa, i això és bo". Es desmarca totalment de postures pre-fabricades que "acaben desinflant-se" i es nega a deixar-se instrumentalitzar. Tot allò que s'acoste a actituds que no li permeten de ser com és i que l'obliguen a comportar-se d'una manera que no es corresponga amb la seua personalitat, allunya a la gent i significa "una manipulació i una pèrdua de dignitat que no es pot permetre ningú que treballe moltes hores amb la voluntat de fer la feina ben feta".

Moltes hores de feina dividides –i alhora sumades– en dos terrenys: l'Ajuntament i la Diputació. Però molta gent es pregunta si la presidència de la Diputació ha perjudicat el seu paper municipal. Un lideratge ha suplantat l'altre? O bé l'ha beneficiat? Des que ocupa el càrrec, tant des del PP com des del PSPV s'han alçat veus contra la seua gestió que indiquen que es dedica poc al grup municipal i que això ha creat la imatge d'un cert escapçament en el lideratge de l'oposició socialista. Algunes opinions internes entenen que Joan Ballester, com a secretari general de relacions institucionals del PSPV, hauria d'haver assumit el paper de portaveu municipal. Però el fet que Ballester no siga partidari de Clementina Ródenas, en qui veu la més directa opositora per a convertir-se en el número u de la candidatura socialista per a les eleccions municipals del 95, ha contribuït, segons alguns, lleugerament a aquesta imatge d'un lideratge socialista boirós sense cara i ulls en l'Ajuntament de València. Tot i així, la portaveu mostra un cert orgull "per l'homogeneïtat –diu– del meu grup, l'estratègia política i accions del qual assumesc plenament".

Quant al seu càrrec en la Diputació, hi ha qui creu que ha jugat a favor d'ella perquè ha suposat un punt d'equilibri i li ha donat una imatge de poder de la qual no hauria gaudit només a l'Ajuntament. Un plus polític, vaja. Ródenas declara que la presidència de la Diputació mai no se l'ha "plantejat en termes de benefici polític afegit a la seua tasca municipal, sinó com una responsabilitat de partit, com una gestió molt més diàfana". La Diputació li ha permès, des d'aquest punt de vista, la possibilitat de continuar l'actuació sobre la societat valenciana que va començar des de l'Ajuntament. I la notorietat política que li ha atorgat el càrrec no implica, segons l'opinió d'una persona propera a la presidenta, un qüestionament de Lerma des del punt de vista orgànic dins del PSPV. "Per aquí no l'enganxaran mai", sentencia. I això pot representar "una garantia" per a Clementina Ródenas en el seu objectiu d'assegurar-se la continuïtat.

RAFA GIL

Eduard Montesinos. El director general de Treball de la Generalitat valenciana és el suport més fort amb què compta Clementina Ródenas dins l'executiva del PSPV.

Renovació. Tampoc el procés renovador iniciat en el partit sembla un perill per a Ródenas. Els seus defensors addueixen que la "polèmica" dels independents/renovadors no l'afecta perquè, si s'imposa el sistema de votació d'afiliats més simpatitzants, Clemetina Ródenas té tots els números d'eixir-ne triomfant.

I els únics números fets públics fins ara no li són del tot desfavorables. El darrer *hit parade* de popularitat de la classe política valenciana ja és servit. El Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) acaba de fer públics els resultats d'una enquesta realitzada durant els primers dies del proppassat mes de setembre a 1.750 persones d'arreu del País Valencià. Els resultats no són espectaculars. Ni fred ni calent. Els índexs de popularitat dibuixen un menú farcit de plats més aviat temperats. En la llista dels líders més valorats, Clementina Ródenas ocupa, amb 4,6 en una escala de 0 a 10, el tercer lloc, per darrere de Joan Lerma (5,2) i de la seua enemiga política més immediata, Rita Barberà, a qui avantatja només en una dècima.

Un col·laborador de Clementina Ródenas conclou, optimista, que a la presidenta "només li cal parlar valencià per ser una candidata perfecta". I ella somriu, concisa: "És possible".

Joan Marí

La reforma polèmica

El nou projecte de la carretera Deià-Sóller, al nord de Mallorca, pot representar un canvi molt important en el traçat d'aquesta via, una de les més fotografiades pels turistes que visiten l'illa.

La història de la reforma de la carretera mallorquina oficialment coneguda per C-710, que uneix les poblacions de Deià i Sóller, a la serra de Tramuntana, es remunta a l'any 1986. Ja aquell any el Govern Balear, a través de la Conselleria d'Obres Públiques i Urbanisme, es manifestava decidit i volia que les obres, que s'havien presentat en fase de projecte, es fessin amb la máxima urgència. Han passat set anys i la carretera continua igual.

Aquest setmanari, en el número 456 del 15 de març d'enguany, ja es feia ressò de tots els problemes que envolten aquesta carretera. Bàsicament, es tracta d'un projecte de condicionament que ha estat sempre contestat amb contundència tant pels grups ecologistes com per veïnats, com els partits de l'oposició. Les objeccions que se li fan, en síntesi, són: excés de nous traçats, no resol bé els accessos a les finques pròximes, l'amplada prevista en alguns trams és imcompatible amb el caràcter de carretera de muntanya, massa rectes que volen substituir l'actual sinuositat i que implicarien més perill d'accident ja que augmentaria el trànsit i la velocitat i, en definitiva, un excés d'impacte ambiental en una zona protegida d'elevat interès paisatgístic.

El primer projecte, de 1986, ben aviat es va veure que no seria possible dur-lo a terme. La contestació fou molt important i la proximitat de les eleccions autonòmiques i municipals de 1987 aconsellaren al Govern la retirada del projecte.

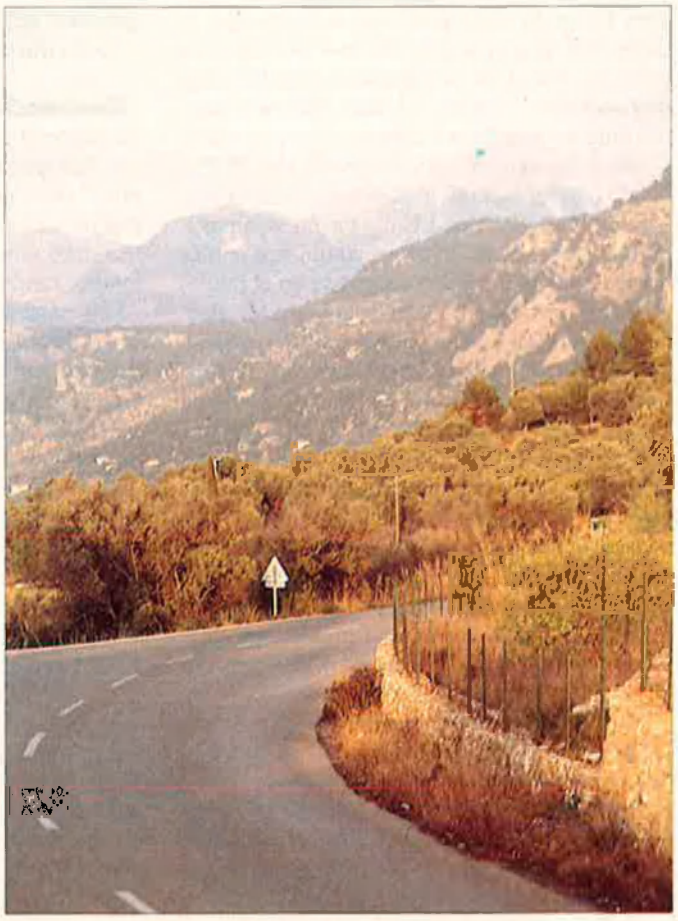
La reforma de la carretera va quedar oblidada fins pràcticament quatre anys més tard. En 1991, el Govern, el mes de novembre i per tant ja celebrades les eleccions autonòmiques que donaren al PP la majoria absoluta, recupera el vell projecte. En síntesi es tractava de facilitar al màxim el trànsit per la fins aleshores perillosa carretera de muntanya. Els prop de 10 quilòmetres quedaven reduïts a uns 7,5. S'ampliava l'amplada, es construïen viaductes... en definitiva es canviava bastant la fesomia original. Tots els grups que originàriament s'hi havien oposat insistiren en el seu rebuig, juntament amb els ajuntaments implicats, que també s'hi oposaren.

Durant l'any següent es manté l'oposició frontal i l'administració autonòmica continua insistint en la bonança del seu projecte. Enguany la Conselleria d'Obres Públiques suavitza el projecte original. Els ajuntaments implicats, Deià i Sóller, tots dos en mans de la coalició PP-UM –en el cas de Sóller gràcies a una moció de censura que retirà del govern la coalició formada pel PSM i PSOE–, accepten el nou projecte. Però l'oposició popular no s'atura.

Els veïnats afectats s'organitzen en associacions que pretenen negociar amb l'administració. En aquests moments hi ha pendents algunes reunions amb el nou conseller d'Obres Públiques, Bartomeu Reus. Mentre esperen aquesta reunió, els afectats inventarien de forma molt exhaustiva tots els elements que quedarien afectats per les obres: arbres, marjades, canalitzacions d'aigua. D'aquesta manera pretenen assegurar-se que, almenys, en el pitjor dels casos, si es duu endavant la reforma, que el Govern es comprometi a restaurar tots els elements afectats.

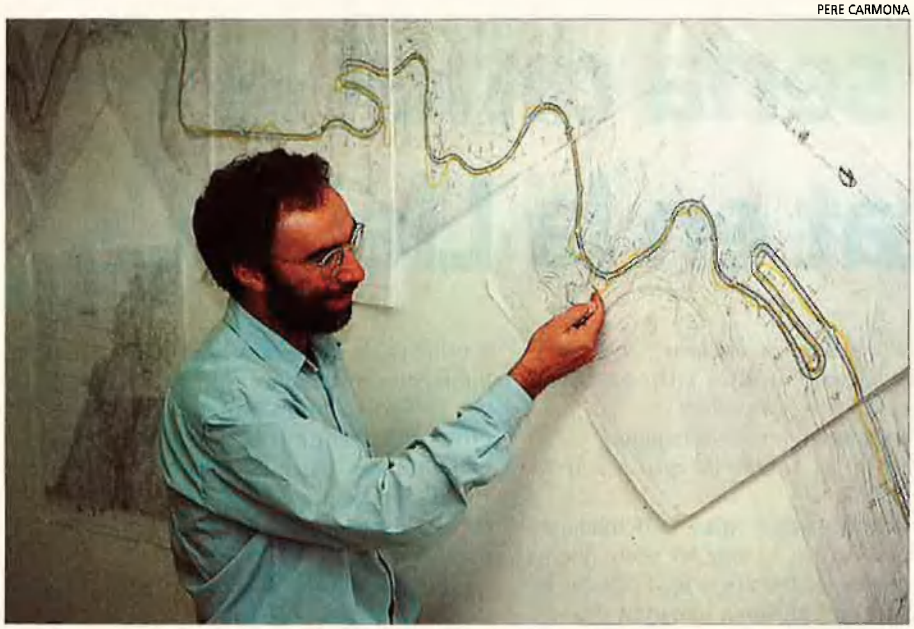
El Govern Balear insisteix que la reforma es durà a terme d'acord amb el projecte original i que, tot i la suavització anteriorment esmentada, el projecte és el mateix i que per tant cal posar-lo novament a informació pública. En teoria les obres havien de començar el

PERE CARMONA

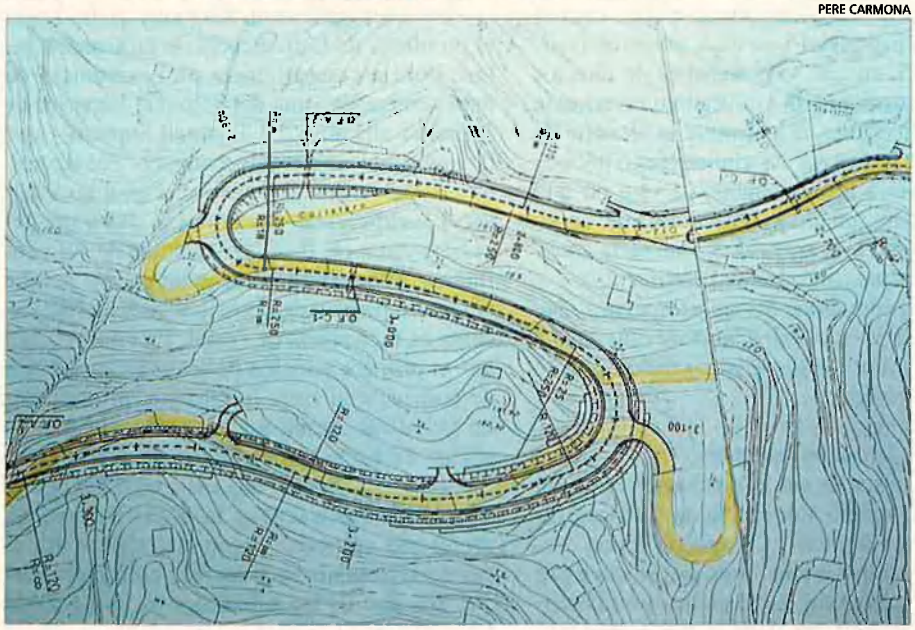

Un revolt de la carretera Deià-Sóller. La Conselleria d'Obres Públiques del Govern Balear ha suavitzat el projecte original, però en manté les característiques bàsiques.

PERE CARMONA

PERE CARMONA

PERE CARMONA

Miquel Àngel March (dalt) assenyalant els canvis en el recorregut inicial (veure detall). Els ecologistes del GOB demanen que es reduesqui notablement l'impacte ambiental de la nova carretera per a preservar el valor ecològic del paratge que travessa: la serra de Tramuntana.

passat dia 15, però no s'han iniciat.

El GOB (Grup d'Ornitologia Balear i Defensa de la Naturalesa, el grup ecologista més important de les illes), que ha portat sempre la base de l'oposició a la reforma de la carretera, es mostra totalment en desacord. Pels ecologistes la reforma, oficialment "condicionament", no es tal, sinó una vertadera nova carretera. La passada setmana, en el local del GOB, els ecologistes presentaven el projecte, "ja que el Govern no el vol posar a informació pública, el posam nosaltres", van dir.

Miquel Àngel March, secretari del GOB, va declarar a EL TEMPS, sobre el plànol: "Això, de condicionament, en té poc i veritablement ens trobam quasi davant una nova carretera, si s'observa el plànol es pot veure com en el tram de Sóller el traçat nou, segons el projecte, és d'un 65%, mentre que a la part de Deià és aproximadament d'un 35%, globalment seria un 50% aproximadament el traçat nou". Els ecologistes consideren necessari una millora –"perquè la veritat és que ara és perillosa", argumenten–, però rebutgen frontalment la reforma projectada pel Govern, "ja que continua causant molt d'impacte."

El secretari del GOB va afegir: "Durant set anys ens diuen que el condicionament d'aquesta carretera és d'urgència màxima, doncs bé, durant tot aquest temps no s'hi ha fet absolutament res. Per què? No ho sabem. Sembla com si es pensassin que la gent començarà a cansar-se de protestar i que arribarà el moment en què tothom es donarà per vençut i podran fer la reforma encara que causi molt d'impacte ambiental, com aquest projecte o com l'anterior. Els convé molt que la carretera es continuï degradant, per a després entrar-hi a sac."

La pressió contra la reforma projectada pel Govern ha obert nous fronts. Aquest estiu passat, el GOB aconseguí que importants personalitats del món de la cultura, la música, la literatura i d'altres sectors firmassin un manifest contra el projecte de l'administració autonòmica i en favor d'un condicionament que respectàs al màxim el traçat actual i els valors paisatgístics de la carretera.

De moment les obres encara no han començat. Però podrien iniciar-se de forma immediata. Tothom vol que es renovi la carretera. El dubte està en quina opinió serà la que finalment sortirà endavant: una reforma que respecti l'actual traçat, o una que obligui a fer mitja carretera nova.

Miquel Payeras

"Ara seria difícil la unanimitat en la Llei d'Ús"

Joan Romero (Albacete, 1953), conseller d'Educació i Ciència de la Generalitat valenciana. Catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de València, ha alternat la docència i la investigació amb els càrrecs públics com el de Secretari General Tècnic del Ministeri d'Educació o la direcció valenciana de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo.

A l llarg del seu brillant currículum acadèmic, la pitjor cosa que li ha passat és ser conseller?

—Hmm... no, no és la pitjor.

—Va acceptar el càrrec de gust o s'hi va veure obligat?

—Vaig acceptar perquè m'ho va demanar el president Joan Lerma. Li vaig fer veure que jo tenia altres plans. De fet, ara jo havia d'estar en una universitat de Califòrnia impartint classes. Però el meu grau de compromís polític naix el 1972. En aquests vint-i-un anys, sobretot a partir del 1985, en què vaig treballar de director general d'Ensenyament Universitari en aquesta mateixa conselleria, m'he format la filosofia de treballar un temps per a l'administració pública i un altre per a l'ensenyament. Li vaig dir que sí al president, sabent que era un enorme sacrifici, però tenia la percepció que no seria coherent per la meua part rebutjar l'oferiment.

—Es cert, com diuen les males llengües, que el president li va oferir Cultura, Educació i Ciència, tot junt, i després es va trobar la sorpresa salomònica.

—Hmm... no.

—S'ho ha pensat massa temps.

—No, la veritat és que el president Lerma em va demanar opinió sobre el tema. I li vaig dir que Cultura, Educació i Ciència no era un model operatiu, i que a més a més no existia a cap comunitat autònoma amb plenes competències. L'experiència em dóna la raó. Educació i Ciència té molta gestió, i no vull ni pensar què seria amb cinc direccions generals més. Cultura, que en canvi té molt pocs recursos, necessita d'una gran quantitat de temps que has de restar a Educació i Ciència.

—En quines condicions materials i morals ha trobat la conselleria?

—Bastant bones, en termes generals. He vist que hi ha un bloc molt consolidat de funcionaris, cosa que no passava quan jo vaig treballar ací. Aleshores eren tots amateurs, i ara són professionals. Ací hi ha molta gent que no mira l'horari, cosa que molts ciutadans no creuen. Hi ha gent que entra amb mi a les 8 del matí i se'n va amb mi a les 10 de la nit, que és l'horari ordinari que jo faig i ells no tenen per què fer.

—Després de l'inici de curs, s'ha acabat la faena, conseller?

—Si no hem començat encara...! És cert que a principi de curs, coincidint amb la segona quinzena de setembre, hi ha una accelerada per l'adjudicació de professors, però al curs pròxim jo voldria traslladar aquest tràmit al mes de juliol. Ara ve l'altra accelerada, que són els pressupostos, i després vindrà... Els departaments socials, d'Educació o Sanitat, no paren mai.

—Educació està abocada a inicis de curs conflictius?

—No necessàriament. Enguany hi ha hagut el problema de l'adjudicació de professorat interí, com a conseqüència de l'existència de dues sentències –una del Tribunal Superior de Justícia i una altra del Tribunal Suprem–, que havien creat una tensió entre els col·lectius, que entenien que una sentència anul·lava l'altra. I jurídicament no era així. Però no necessàriament els inicis de curs han de ser conflictius. M'he compromès públicament perquè el màxim percentatge possible de les adjudicacions es faça abans de l'estiu. És molt negatiu que la primera setmana de setembre, a set dies de començar el curs, li digues a un professor on treballarà durant tot l'any. No em sembla sensat. Es tracta de famílies que han d'organitzar-se la vida: buscar una casa, traslladar efectes... Si l'adjudicació es fa abans d'agost, els professors es poden organitzar millor. En el cas de secundària, que és més complicat perquè una part de les adjudicacions ha de fer-se forçosament al setembre perquè no se sap el nombre d'alumnes fins que no es tanca la matrícula, encara que fóra parcialment, també voldria que férem, fins on puguem, l'adjudicació abans de l'estiu.

—És un problema de calendari o d'interins?

—Espere que ja no siga un problema d'interins. És un desig, perquè naturalment els tribunals de justícia són independents i viuen la seua.

—L'interinisme és un mal necessari?

—No és un mal, en primer lloc. L'existència de personal interí en l'ensenyament educatiu és conseqüència de l'expansió del sistema. En aquests darrers anys va ser necessària la contractació d'un gran volum de personal. La LOGSE va establir tres convocatòries per a permetre que part d'aquests interins poguera accedir a la funció pública docent. En altres parts del territori espanyol, aquestes tres con-

RAFA GIL

vocatòries estan complides, però a la Comunitat Valenciana, no, perquè, com a conseqüència de les sentències dels tribunals, només se'n va poder complir la primera. Això significa que bona part dels interins, en realitzar-se les convocatòries pendents, podran accedir a la funció docent. Insistesc: no és un mal ni un bé, sinó una situació que deriva de l'expansió del sistema.

—Conseller, si un lampista guanya més que un catedràtic d'estructura econòmica, per què hi ha massificació en les universitats?

—En general perquè encara, i serà així per sempre, està demostrat estadísticament que una persona amb estudis superiors té moltes més possibilitats d'obtenir treball que si no els té. Quant a la massificació universitària, és perquè nosaltres tenim un sistema de Formació Professional (FP) bastant insatisfactori des del meu punt de vista. Va ser concebut com un sistema subsidiari del batxillerat, i per tant té una percepció davant la ciutadania de segona divisió, circumstància que estrangula el sistema universitari. Dit d'una altra manera: si tinguérem un sistema de FP com el que tenen alguns països del nostre entorn, probablement la demanda d'estudis universitaris seria inferior. Necessitem un canvi de mentalitat que vindria donat com a conseqüència d'un canvi en l'organització de la FP, és a dir, quan es puga ofertar una FP ajustada a les demandes de l'aparell productiu.

—Això és imminent, no?

—Sóc un defensor a ultrança d'aquesta renovació, perquè tal i com està produeix un dels estrangulaments més profunds que té el sistema educatiu espanyol. Nosaltres treballem en un escenari que avance al curs 94-95 el que estava establert a la LOGSE com a eixida natural després de l'aplicació dels trams postobligatoris. Volem avançar mòduls i cicles formatius, a través d'un pla d'urgència de FP que signifique el punt de partida. Volem crear, com a mínim, entre quatre i cinc mil places de FP reglada, però després s'haurà d'establir un mecanisme de FP ocupacional i de garantia social per a donar eixida a la població estudiantil que fracassa i no té més possibilitat d'inserir-se en el mercat laboral que per la via de la FP.

El ple del Consell, quan va establir les prioritats en matèria pressupostària per a l'any 94, la primera que va establir va ser FP. És la forma de lluitar decididament contra el problema de l'atur, de manera que es destinarà un increment substancial net, i es combinarà amb un increment, també net, per a millorar el sistema universitari. El pla prioritari de FP és un pla del Consell, i això és una circumstància bastant innovadora i interessant, i per tant la col·laboració d'Educació i Treball és imprescindible, i també és necessària la col·laboració

RAFA GIL

"Em fa molta gràcia que hi haja estudiants que diguen que no volen estudiar valencià, perquè si es fera una enquesta entre els estudiants per a veure qui no vol estudiar matemàtiques, eixiria aclaparadorament que ningú."

RAFA GIL

d'altres departaments, fonamentalment Agricultura, Sanitat i Indústria. Treball i Educació tenen la part més important quant a pressupost i activitat reglada i ocupacional, però Indústria té un instrument molt important per a nosaltres: la xarxa d'instituts tecnològics. Els nostres professors han de formar-se en les empreses líders de cada sector i en la xarxa d'instituts tecnològics. Es tracta de poder utilitzar el conjunt de recursos humans i físics dels diferents departaments per a dur a terme aquest pla. I estic convençut que apostar en època de crisi per la FP és una de les millors i més sòlides formes de rebaixar el màxim possible les taxes d'atur.

—Romero, vostè és un immigrant integrat?

—Vaig venir a València l'any 70. Vaig estudiar amb beques i després vaig aconseguir una d'aquelles beques que s'anomenava beca-salari, que donaven a les famílies més modestes. Això em va permetre poder estudiar a València, i tenir una plaça al Col·legi Major Lluís Vives. Els tres primers mesos no vaig entendre ni una sola paraula de valencià, i em vaig desesperar. Però vaig tenir la gran sort que els col·legials del Vives havien organitzat un equip per a ensenyar valencià de forma sistemàtica. M'hi vaig apuntar, vaig fer tres cursos i vaig començar a entendre la gent.

—En aquest punt en què vostè es va arribar a desesperar, la incomprensió pot traduir-se en intolerància lingüística?

—No va ser el meu cas. Jo era conscient que venia a una comunitat que tenia dues llengües, i la solució que jo vaig prendre va ser bastant simple: aprendre-la exactament igual que si haguera marxat a Anglaterra, on ningú hauria tingut compassió de mi. Si és una llengua que parla la gent, només tens dues solucions: o parlar-la o marxar. Vaig tenir la sort de tenir professors com Reglà o Giralt, o alguns altres que també recomanaven alguna bibliografia en valencià, i vaig veure que era necessari, important. Ningú em va dir que ho fera, però jo vaig considerar que era oportú estudiar la llengua.

—També hi ha gent que considera que no és oportú estudiar-la.

—Alguna gent. El procés de normalització es produeix dins d'unes coordenades de bastant normalitat. Sempre hi haurà, com en tota comunitat bilingüe –he viscut a Bèlgica, he viscut a Escòcia–, sectors que estaran absolutament oposats a la normalització i sectors que pressionen perquè aquesta llengua tinga una major presència. Hi ha un punt d'equilibri de difícil solució. Ací, la Llei d'Ús i Ensenyament va ser un gran encert, és una de les lleis millor pensades, i per altra banda, una llei que va ser aprovada per unanimitat pel Parlament, i això no és fàcil i sobretot ací.

—Aquesta circumstància s'oblida.

—Jo sempre que puc ho dic. Va ser un gran

encert per part del Govern valencià, i va demostrar que la resta de grups parlamentaris van valorar la importància que allò tenia. Des d'aquell moment es produeix un procés de normalització amb un grau de normalitat bastant alt. Sempre hi haurà, ací i allà, focus menuts, però quan veus que el 1983 es van examinar 3.000 persones en la Junta Qualificadora, i que el 1993 s'hi han examinat 56.000 persones, comences a valorar què significa açò, perquè aquest examen és absolutament voluntari. I en el cas de l'ensenyament, passa més o menys igual. Sempre hi haurà estudiants que no voldrien tenir valencià. Em fa molta gràcia això, per cert, perquè si es fera una enquesta entre els estudiants per veure qui no vol estudiar matemàtiques, eixiria aclaparadorament que ningú. Sempre hi haurà algun pare que no voldrà que el seu fill tinga valencià, i ací cal explicar-los la importància cultural que té la recuperació, que va més enllà de parlar la llengua. Sempre hi haurà, també, altres pares que voldrien que tot fóra valencià. I la tasca principal consisteix a ser molt respectuosos amb una llei que està molt ben pensada per al lloc i l'època, i anar avançant amb el menor grau de crispació possible.

—Com a castellanoparlant d'origen, creu que el procés era l'adequat o hauria introduït –de fet, encara– alguna innovació?

—El procés que s'ha seguit ací, el valore com a positiu i correcte. Excepció feta d'alguns exemples que sempre hi haurà, globalment, anem caminant cap a una normalització sense massa presses però de forma ininterrompuda. Jo no hauria fet una altra cosa; és més: dubte molt que fóra fàcil ara fer una llei com la d'Ús i Ensenyament i traure-la per unanimitat. És una norma d'una vàlua extraordinària. Ara la qüestió, ja que va ser aprovada pel Parlament per unanimitat, és que es complesca de forma ordenada, progressiva, sense forçar.

—La Llei d'Ús, és el gran pacte lingüístic?

—Mentre no hi haja una altra norma d'aquest nivell, validada pel Parlament, crec que sí. I m'agradaria que aquesta norma no fóra canviada. És una eina bastant eficaç.

—Hauria preferit que la direcció general de Política Lingüística se l'haguera adjudicada un altre departament?

—No, per dues raons. Considere que el seu director general, Don Jesús Huguet, és un luxe per a nosaltres, una persona d'una extremada ponderació que sap què significa el que porta entre mans, i això em dóna una gran tranquil·litat. I després, crec que on li tocava estar és ací, en Educació i Ciència, perquè una part fonamental de la política lingüística ha de viure amb un sistema educatiu reglat.

—Si el rellotge corre sempre en contra de la llengua més dèbil, amb el valencià no es podria fer com amb la FP, que fóra un projecte prioritari del Consell?

—El fet que estiga situada físicament en Educació i Ciència no significa molt, perquè, la part de l'ús, la direcció general la imprimeix allà on pot i fins on pot. Ara, amb la presentació del pla triennal, tindrem ocasió d'avaluar aquesta política. No canviarien molt les coses que fóra una direcció més horitzontal.

—La idea de la creació de l'Institut Interuniversitari de Filologia, naix d'ací de l'administració o de la Universitat?

—Jo la vaig conèixer sent professor universitari, fa alguns mesos. I m'ha estat exposada ací per part dels rectors de les universitats valencianes i dels directors de departament i d'instituts de filologia universitaris, fa dos mesos. Em van exposar que hi havia una idea de crear un institut interuniversitari que tinguera capacitat normativitzadora. Com a idea no em sembla malament, però, naturalment, són les universitats i els instituts els que haurien de madurar-la. Aquesta idea està dins de les competències de la universitat, a través de la Llei de Reforma Universitària. Ara: que tinga competència normativitzadora o no és competència del Consell. I això ja és aventurar massa coses. Deixem que les universitats parlen, deixem que presenten, si fa al cas, un institut d'aquestes característiques, i en el seu moment ja serà l'ocasió de valorar si és una idea a la qual donar suport, si és una idea a parlar amb altres formacions polítiques... En aquest tema les presses no són bones conselleres. Si la idea anara endavant, caldria que avançara amb un grau de consens notable entre les diferents organitzacions o forces polítiques.

—Realment l'administració necessita aquesta instància normativitzadora.

—No aniria malament, perquè ens equipararia a altres comunitats que ja la tenen. Ara: si ha de ser una realitat, ha de ser molt ben madurada i, sobretot, molt ben consensuada. Si no, serà una altra estructura més que, com no naixerà amb el grau de consens necessari, serà inoperant.

Miquel Alberola

—És cert, conseller, que vostè fins els 9 anys no va anar a l'escola?

—És ben cert. Els meus pares eren jornalers del camp, treballaven i vivien –encara hi viuen– en un cortijo molt allunyat del nucli urbà més pròxim, i no hi havia transport escolar ni públic. I finalment, als 9 anys, vaig poder anar a escola perquè vaig anar a viure amb un familiar a la capital, a Albacete. Amb 9 anys ben complerts. De tota manera, això no és una cosa extraordinària, si tenim en compte que els meus pares no han anat mai a escola. Cap dels dos. En aquest sentit són analfabets absoluts: no saben ni llegir ni escriure. És un avanç, per tant, que jo hi poguera anar als 9 anys.

Pau per aigua

L'expressió "pau per territoris", utilitzada en el conflicte àrabo-israelià, hauria de ser, en realitat, "pau per aigua". La manca de recursos hídrics provocarà, si no hi ha acords, no sols guerres entre Israel i els àrabs, sinó també entre els àrabs mateixos.

La pròxima guerra en la nostra regió tindrà a veure amb l'aigua, no pas amb la política", deia Butros Ghali en 1987. Aleshores, l'avui secretari general de l'ONU era ministre d'Afers Estrangers d'Egipte. D'això fa sis anys i potser mots analistes encara no s'han adonat de la importància de l'aigua en els conflictes internacionals, presents i futurs.

Ghali no havia estat l'únic a avisar. Per Anuar al-Sadat, el president egipci assassinat, l'única qüestió que podia portar el seu país a una nova guerra era l'aigua. Ho manifestava en 1979, poc després de la signatura de l'acord de pau amb Israel. I en 1990, Hussein de Jordània deia el mateix, adreçant-se també a Israel.

A còpia de destacar conflictes religiosos i polítics, sembla que el tema principal passi a un segon pla. I tot i així, és un dels temes estrella en les relacions entre àrabs i jueus. Ja en 1967 l'exèrcit israelià va destruir la presa de Wahda, al riu Yarmuk, afluent del Jordà, que havia de satisfer les necessitats hídriques de Jordània. Israel havia manifestat que podria destruir l'embassament, el reconstruïssin on el reconstruïssin, si Jordània no s'avenia a cedir una part del cabal del riu. Els recents acords de pau sembla que obrin una via de negociació sobre aquest punt. Aquesta presa proporcionaria a Jordània 80 milions de metres cúbics per any, suficients per a abastar la capital, Amman.

El problema de l'aigua a l'Orient Mitjà és força complex i no afecta només les relacions entre Israel i els països àrabs. L'Iraq i Síria han estat més d'una vegada molt a prop de la guerra per les aigües de l'Eufrates; i Síria també topa amb Jordània, un país amb un altíssim creixement demogràfic i una gran dependència dels recursos hídrics procedents de l'exterior.

Els Altells del Golan. Israel apareix com el país que s'aprofita de l'aigua d'altres territoris, però els jueus acusen Síria i el Líban que, tenint grans recursos hídrics, haurien d'ajudar Jordània i Palestina. L'ocupació de territoris per Israel té un element estratègic bàsic: l'aigua. En 1967, només el 3% de la conca del Jordà es trobava en territori israelià. Avui, Israel i els territoris ocupats extreuen el 50% del seu consum del Jordà, el 35% del aqüífers de Cisjordània i el 15% dels aqüífers costaners.

Cada vegada hi ha menys aigua i més població. Israel necessitarà cada vegada més recursos i Jordània, igual. Sense un acord, el país amb menys potencial militar i tecnològic sentirà molt més els efectes de l'escassetat. I Israel no vol abandonar territoris importants abans d'haver arribat a un acord que asseguri el seu subministrament d'aigua.

Així, als Altells del Golan, territori situat a Síria i ocupat per Israel, es troba la font principal del riu Jordà, a la muntanya de l'Hermon. Aquesta zona és la que va originar la guerra del 1967. Israel controla ara el curs superior del Jordà i és impossible que s'avingui a abandonar aquesta àrea sense haver-se assegurat que Síria i el Líban signin un acord sobre el riu.

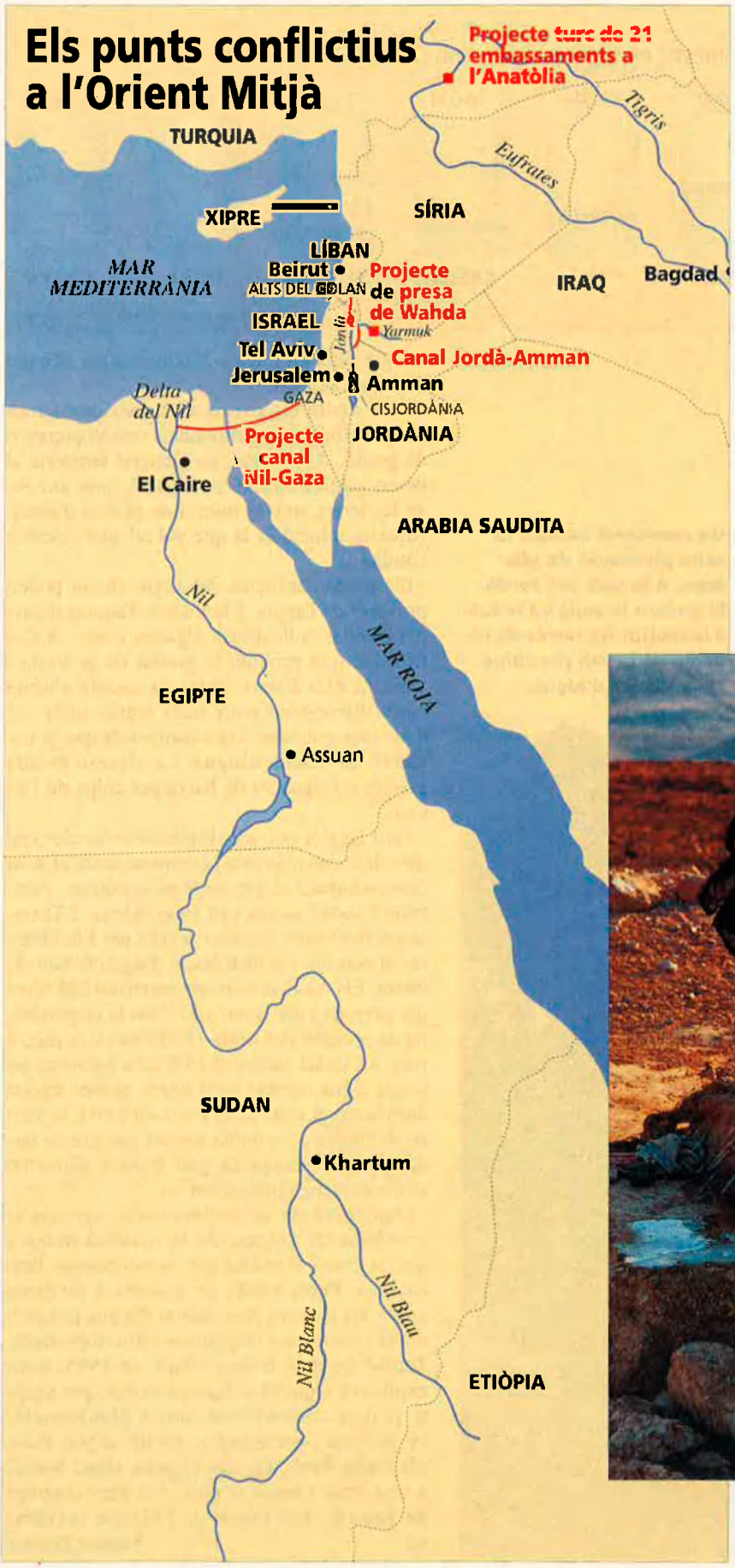
En aquesta zona del planeta, l'aigua ha esdevingut un bé més preat que no pas l'anomenat or negre. En 1990, Aràbia Saudita va extreure 30 vegades més aigua que no petroli. I Líbia, 35 vegades més.

Per això, aquesta regió serà una bomba en els anys vinents. Alguns experts prevuen greus dificultats d'aigua per a Egipte, d'aquí a deu anys. Però d'altres escurcen aquest termini i pensen que abans del 2000 ja notarà una greu escassesa. Fins i tot hi ha qui manifesta que en 1994 assistirem als primers conflictes seriosos. Les xifres canten: Palestina –és a dir, en aquests moments, Gaza i Cisjordània– té un consum de 134 metres cúbics d'aigua per càpita, quan és de 404 a Israel i de 237 a Jordània. I amb el creixement de la població i la manca de tecnologia, el dèficit augmentarà aviat.

Entre països islàmics, alguns dels conflictes més importants tenen com a protagonista Turquia. Els embassaments al naixement de l'Eufrates perjudiquen greument Síria; però aquest país també té a les seves mans l'aigua que arriba a l'Iraq. El control del riu Eufrates, doncs, és la clau del desenvolupament o de la misèria d'alguns territoris.

Un altre país amb greus problemes és Egipte. El 95% de la població viu en una àrea que equival a menys del 5% de tot el territori del país. La dependència de la conca del Nil obliga a aquesta concentració. El Nil és un riu que travessa nou països, però els conflictes més importants han estat entre el Sudan i Egipte. Diversos acords han fet passar d'una situació ben favorable per a Egipte a un control més gran del Sudan, sobretot després de la seva independència, en 1955.

Amb la presa d'Assuan, Egipte ha aconseguit de regar gairebé 400.000 hectàrees durant tot l'any; de quadriplicar la superfície dedicada a l'arròs i d'augmentar la productivitat d'altres zones; ha defensat les terres de les inundacions; i moltes fàbriques reben avui subministrament elèctric gràcies a l'embassament. Per la

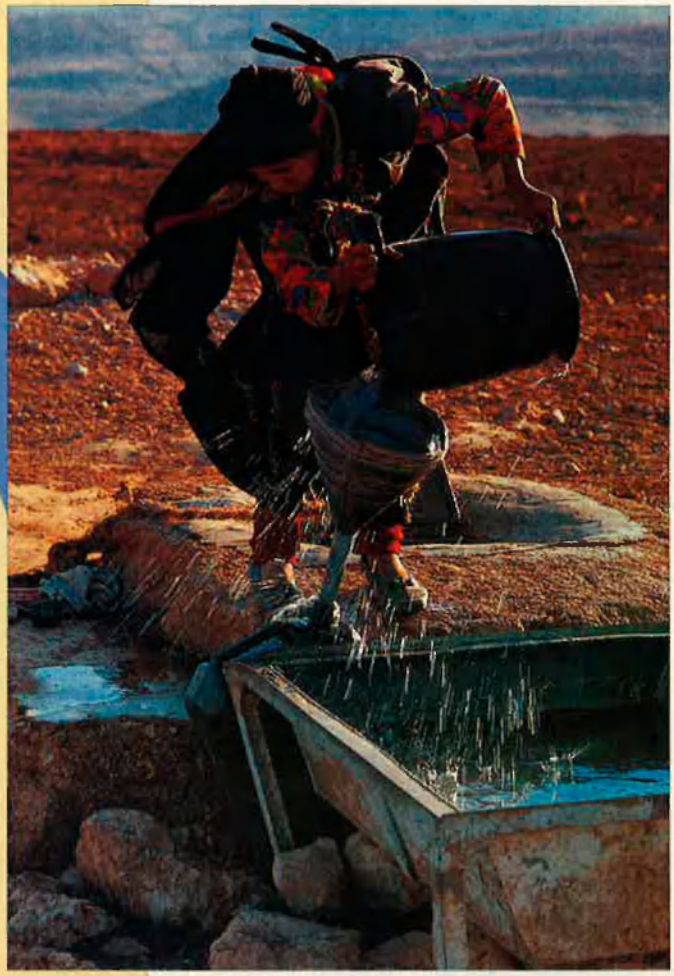

banda negativa, l'aigua, que baixa sense sediments, ha deteriorat diverses zones i altres embassaments, la filtració ha destrossat algunes terres veïnes i l'emmagatzematge prolongat a la gran presa n'ha augmentat la salinitat. També hi han proliferat algues i males herbes. Al mateix temps, els nous assentaments humans poden perjudicar l'ecosistema i augmentar les malalties infeccioses, fins i tot a zones situades riu avall.

Altres zones del planeta viuen també aquest problema i són font de conflictes. Així, Sud-àfrica ha comprat l'aigua amb diners als seus veïns, Lesotho, Angola i Moçambic, on neixen els rius dels quals s'abasta. Però si la demanda d'aigua augmenta, Sud-àfrica haurà de fer noves negociacions amb altres països.

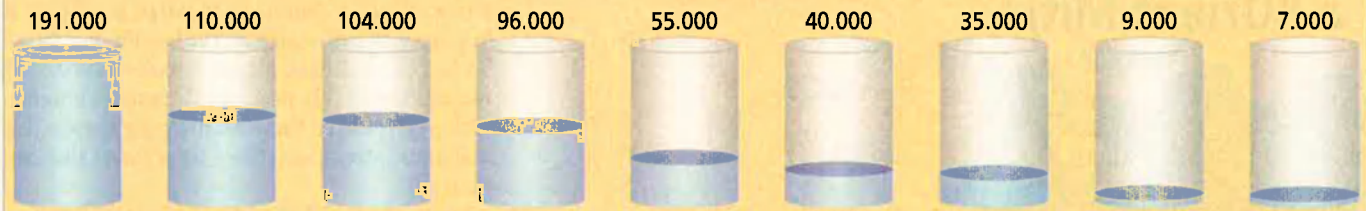
A l'Àsia, l'Indo és un punt de conflicte entre l'Índia i el Pakistan. La reivindicació del Caixmir, territori en bona part annexionat per l'Índia, té l'origen en la dependència del Pakistan respecte a l'aigua d'aquest riu.

El riu artificial. A més de reinvidicar territoris i de provar d'arribar a acords, cada país

Una dona administra l'aigua als afores de Jerusalem. Israel controla el curs superior del riu Jordà, als Altells del Golan.

Consum d'aigua (consum domèstic en litres per persona i any)

TEXT: XAVIER DURAN / GRÀFIC: VÍCTOR NAVARRO

es llança a solucions diverses. El president libi, el coronel Ghaddafi, va ordenar la construcció d'un immens riu artificial que, a través de canonades gegantines, ha de portar l'aigua des del sud del país fins a les zones més densament poblades. 8.000 milions de dòlars i 1.800 quilòmetres de canonades subterrànies són les xifres d'aquest projecte que, segons els experts, encara ha de demostrar la seva validesa.

El "riu" captarà l'aigua des de jaciments subterranis situats vora el Txad o Egipte i la portarà fins a Trípoli, Surt o Bengazi. Actualment, un milió de litres diaris van del desert fins a les dues darreres ciutats, gràcies al desnivell natural que situa les fonts a 270 metres per damunt del nivell del mar.

Un camperol inunda la seva plantació de plàtans, a la vall del Jordà. El govern israelià va reduir a la meitat les terres de regadiu de la vall per culpa de la manca d'aigua.

Però sovint els països amb més problemes d'aigua també tenen dificultats tecnològiques o de gestió. Així, Israel ha guanyat territoris al desert gràcies a la microirrigació, amb què rega les terres amb el mínim de pèrdua d'aigua. Aquesta solució és la que vol adoptar l'Aràbia Saudita.

Els grans conflictes del segle vinent poden provenir de l'aigua. I la manca d'aquest recurs pot canviar radicalment algunes zones. A Califòrnia, que produïa la meitat de la fruita i verdura dels Estats Units, la secada suscita agres discussions entre unes ciutats cada vegada més poblades i uns camperols que ja pateixen de manca d'aigua. La riquesa creada gràcies a l'aigua va de baixa per culpa de l'aigua.

Però l'aigua pot ser simplement un element més dels que marquen la frontera entre el món desenvolupat i el que no té prou mitjans. Així, entre Ciudad Juárez i El Paso (Mèxic i Texas, respectivament), separats només per Río Grande, el consum i la distribució d'aigua és ben diferent. Els mexicans en consumeixen 285 litres per persona i dia, quan a El Paso la disponibilitat és gairebé del triple (750 litres). A més a més, a Ciudad Juárez el 15% dels habitants no tenen aigua corrent i els altres només durant dues hores al matí. A El Paso, en canvi, la meitat de l'aigua consumida serveix per a regar jardins, parcs i camps de golf o per a alimentar sistemes d'aire condicionat.

L'augment de la contaminació agreuja el problema de l'aigua, de la mateixa manera que el canvi climàtic pot augmentar-ne l'escassesa. Però, a més de guerres a diversos punts del planeta, l'escassetat d'aigua pot provocar moviments migratoris molt importants. També ho deia Butros Ghali, en 1985, quan explicava a qui el volgués escoltar que Egipte podria convertir-se, sense planificació, inversions i tecnologia, en un segon Bangla Desh. Però, aquesta vegada, situat només a una hora i mitja d'avió, o a unes quantes de vaixell, dels països de l'Europa occidental.

Xavier Duran

RECITAL D'OVIDI MONTLLOR I TOTI SOLER

Ofici de difunt, de **Joan Fuster**
en homenatge a **Vicent Andrés Estellés**
Precedit d'un concert del
Gremi de Campaners de València

ANYS DE 3 | 4

ANYS DE 3 | 4

Divendres, 29 d'octubre de 1993
23 h. Església de l'Escola Pia
València.

Entrada per invitació.
Poden recollir-se a la Llibreria 3i4
Pérez Bayer, 11. València

CARME PUERTOLAS

Pare Batllori, humanista humà

Ramon Barnils parla amb Miquel Batllori, del Barça i de l'Església, dels Borja i de la ciència..., però sobretot de Ramon Llull, l'estudi del qual ha ocupat tota la seva vida.

El pare Miquel Batllori va néixer a Barcelona al 1909 i es va fer jesuïta de molt jove. Historiador, professor de la Universitat Gregoriana de Roma, director durant decennis de l'*Archivum Historicum Societatis Iesu*, ha publicat estudis i textos de grans autors i personalitats medievals, modernes i contemporànies: de Ramon Llull al cardenal Vidal i Barraquer. I encara més, estudis generals, com ara *Vuit segles de cultura catalana a Europa* i *Catalunya en l'època moderna*. El seu saber és immens; la seva fama, estesa; la seva personalitat supera l'un i l'altra. Que és el que aquí es tracta de mostrar.

—La fotografia m'interessava molt, ja de jove, i després durant els treballs d'investigació vaig ser dels primers a fer servir una Leica. Quan començava a fer treballs d'investigació a Itàlia, l'any 32, alguns directors dels arxius i de les biblioteques no havien vist mai fer-hi fotografies. Abans de fer-me jesuïta, me'n vaig fer als 19 anys, havia estat fotògraf d'afició. Hi teníem afició el meu germà i jo, tots dos. I després, de jesuïta, feia fotografies de treball. Això, llavors, era una cosa molt moderna. Als arxius, quan hi plantava els estris, em recordo que a vegades em deien que devia tenir molta força, allò, per a poder fer fotografies. No sé que s'imaginaven, que devia ser una mena d'irradiació.

No en guardo cap, d'aquelles fotografies de jove; qui sap si en queda alguna entre els mals endreços que conserva la meva família.

Una pregunta, preparada per un expert, deia que com és que en un moment en què es qüestiona tant la lògica, hi hagi tants intel·lectuals europeus interessats en Llull. En canviem el sentit: en un moment en què fa tanta falta tornar a fer una lògica... El pare Batllori ho capgira:

—La pregunta deu tenir un altre sentit. En aquests moments en què es dubta tant del valor de la lògica i en què no es troba cap lògica que sigui útil als nostres temps, com ens pot interessar la lògica de Llull? Aquesta deu ser la pregunta, em sembla. Precisament perquè es posa en qüestió la lògica, i per veure si encara hi ha una lògica que ens pugui servir. I es mira si es pot trobar alguna cosa útil en la lògica d'aquelles persones que la tenen més coneguda, més difosa, més persistent.

En la lògica de Llull hi ha uns aspectes que encara són vàlids. Per exemple, la transcripció de les idees en lletres i números. Aquesta transposició a la matemàtica de la lògica és una cosa molt típica de Ramon Llull. I una de les coses que en la lògica actual també entren en qüestió és de veure si es pot quantificar, la lògica, de si pot esdevenir una ciència matemàtica. I en Ramon Llull, hi trobem un dels primers lògics matemàtics.

Pòsits. Amb esperit decididament constructiu introduïm aquest punt: que resulta evident, per la desaparició de la cosa política de l'orient d'Europa, que en desaparèixer el marxisme com a mètode d'anàlisi no és que hagi desaparegut "la" lògica, sinó potser justament al revés, que si ha desaparegut "una" lògica, en fa falta una altra de veritat. "Tota l'esquerra busca una altra esquerra".

—Hi ha hagut una evolució social que no sempre és paral·lela a l'evolució filosòfica, en el sentit concret de l'expressió. Hi ha valors socials, i filosòfics, i ètics, que interessaven més el món de la lluita social i econòmica que no pas el món de la lògica pura. Aquí juguem amb dos aspectes de la lògica, una lògica pura, que és una ciència pura com ara la matemàtica, i una lògica aplicada. Ha fallat no pas "la lògica aplicada", sinó "una" lògica aplicada. I a més, les fallides no són mai totals, totes les coses tenen una part que es perd i un pòsit que queda. No s'ha suprimit, doncs, tota la lògica anterior, una part ha quedat fora de circulació, fora de combat, però ha deixat uns elements que utilitzem encara, nosaltres mateixos, ara mateix. No crec que la caiguda del mur de Berlín sigui la caiguda de tot un pensament, sinó d'una part d'un pensament, i més

aviat de l'aplicació d'una part d'un pensament.

El problema lògic continua, i aquest problema és si són vàlids el pensament i el raonament. Fins a quin punt la lògica com a pensament i com a raonament té encara un fonament científic i una projecció de futur. Jo crec que sí. L'home no pot viure mai sense lògica. Sigui o no moda, la lògica sempre hi és present. No es pot viure sense una manera de pensar, la que sigui. Res de buits ideològics; això és un tòpic i jo, els tòpics, els deixo estar. En el pensament marxista, que no era tot igual, hi havia moltes divergències; no és que hagi fracassat, el pensament no fracassa, queda superat. De vegades són les aplicacions del pensament les que fracassen.

Qui mana. Introduïm la idea següent: buit l'est d'Europa del pensament marxista, ara el Vaticà, amb un papa polonès, de l'est doncs, juntament amb l'Opus Dei, intenta d'omplir el buit amb un nou pensament que no cal especificar, òbviament.

—Això és una simplificació, una simplicitat. Que no vol dir una ximpleria; és una reducció, i molt parcial.

Hi insistim, simplement: la importància del papa Wojtyla ha estat decisiva en les transformacions de l'est i en la substitució d'unes determinades classes dirigents per unes altres. A Polònia, per exemple...

—Jo el que diria és que la influència dels canvis actuals a Polònia és deguda positivament a la influència directa del papa. Ara, atribuir al papa el mèrit de tots els canvis de l'Europa de l'est em sembla que històricament no es deu poder pas provar. Hi ha mols altres elements que ho feien preveure. Com a periodistes, recordareu que la gran periodista política, membre de l'Acadèmia de França, Hélène Carrère d'Encausse, ho havia previst molt abans, abans que el papa fos papa i que el papa hi pensés. I no solament ella: el professor Pierre Mesnard, un gran historiador dretà de les idees polítiques, ja havia publicat tota una sèrie d'articles sobre l'evolució que preveia a l'est d'Europa, i no es va equivocar.

Ja que pastem, fem-ho tot coques: aboquem damunt la taula les afirmacions. Es tracta de substituir-hi els partits comunistes per l'Opus Dei.

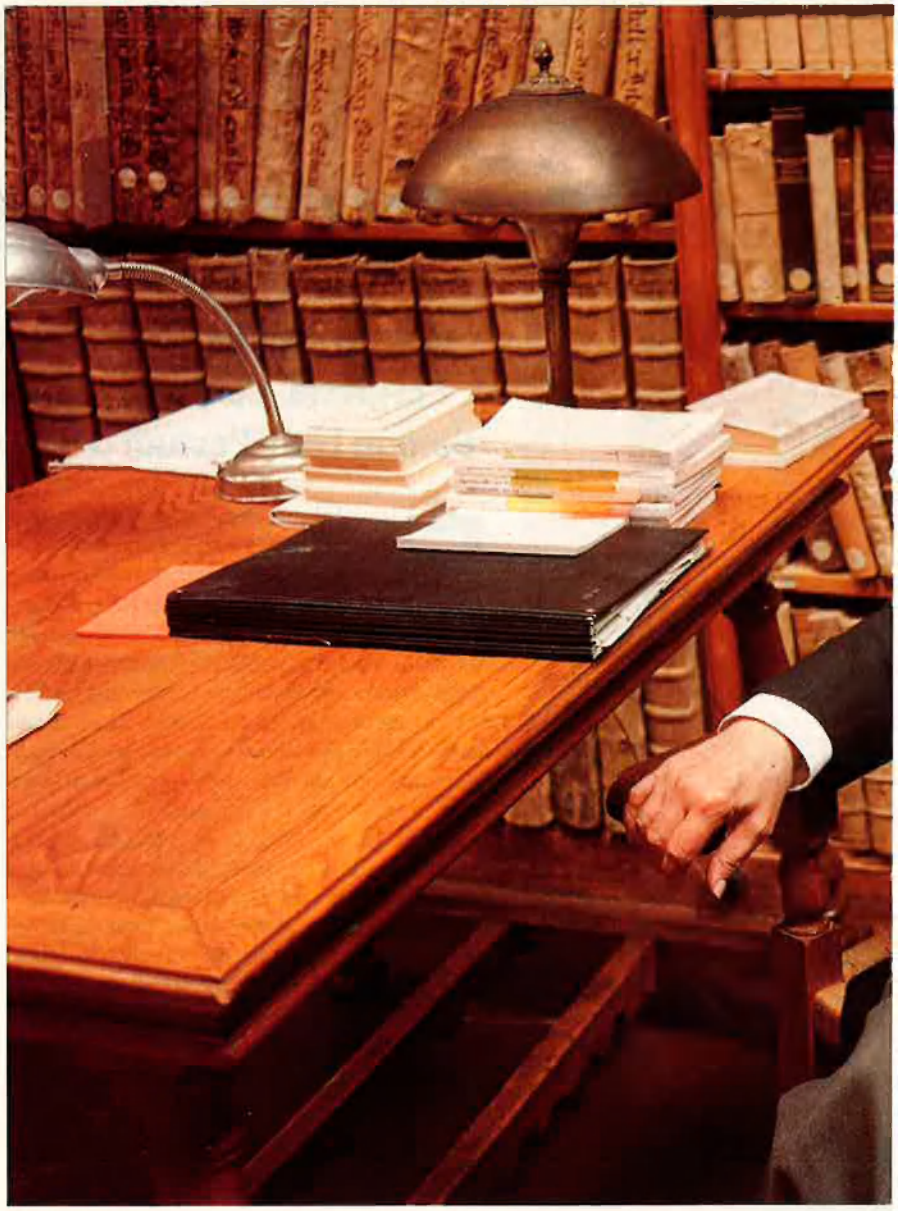
—Això ja no és simplificar, això és ultrasimplificar.

Vistos els nomenaments a l'est...

—Respecto les opinions dels altres.

Aboquem el paral·lelisme amb el que va passar amb els jesuïtes, als segles XVI i XVII, en un altre orient, l'Índia, la Xina i el Japó, i més enllà, a les Amèriques.

—Molt abans hi havien anat els franciscans, els dominics i altres. Els jesuïtes van continuar-ho.

"Tots els genis tenen sempre una arrel de boig; si no, no serien genis. Llull no superava les línies que actualment els psiquiatres posen com a límit de la clara intel·ligència amb una mica de bogeria."

Hi posem oli: i ho van continuar molt bé.

—Això es pot discutir.

Tornem-hi, que no ha estat res: al Japó, avui, encara hi dura la influència dels jesuïtes. És poc coneguda, però... La influència dels jesuïtes al Japó avui dia és importantíssima.

—A sant Ignasi, no li agradaven els superlatius, i a mi, tampoc.

Molt important...

—Més pal·liat, sí; és una altra forma del superlatiu.

Indesinenter: el fet és que ara hi ha una nova terra de missió, a final del segle XX, que són els països que havien estat comunistes, i ara l'Església hi utilitza l'Opus tal com en temps dels descobriments va utilitzar els jesuïtes.

—Comencem per una "nova terra de missió". He tingut alguns contactes personals amb l'Església russa. L'última vegada que vaig ser-hi, l'any 74, invitat un dia per l'Acadèmia Teològi-

RAFA GIL

ca de l'Església russa, el vice-president d'aquesta, que parlava correctament l'alemany, me'n donà moltes notícies i aclariments.

M'hi acompanyaren un funcionari de l'Acadèmia de Ciències de Moscou i el cap de Relacions Públiques. El teòleg vice-president em digué molt clar que ells comptaven que, a la Rússia europea, hi havia uns 54 o 55 milions de creients i practicants. L'evangelització, doncs, no haurà de partir de zero. Molt al fons hi quedava una idea religiosa i no solament en el poble menut, sinó també en gent de cultura mitjana. No serà una reconquesta, serà un refloriment. El cap de relacions públiques em digué després que una de les pràctiques que més es conservaven era la del matrimoni religiós, perquè, a les noies, els agradava més de casar-se amb vestits blancs i tota la pompa de l'Església russa que no pas a l'ajuntament. Eren excuses parcials que es donaven, perquè en el fons hi havia també la persistència d'unes conviccions religioses, més o menys intenses. La recuperació de la religiositat als països de l'est serà obra, principalment, de l'Església oriental russa, l'ortodoxa.

"Segueixo el futbol, és clar, en parlen tots els diaris, se'n parla a casa, en parlen els amics, de manera que sense llegir-ne res t'assabentes de tot. Si la ciència fos tan fàcil, seria un ideal: sense llegir ni dedicar-hi temps, ho sabries tot. M'agrada que guanyi, el Barça, però no tant com a altra gent."

Qui ho sap, si al papa Wojtyla, li semblarà bé, que siguin els ortodoxos els principals recuperadors.

—No el tinc tan tractat com per a poder contestar sí o no. No hi he parlat mai sol, sempre en grups petits. He viscut a Roma, però ni m'he vaticanitzat, ni m'he romanitzat, ni m'he italianitzat del tot. No formo part de l'aparell romà (ha estat a punt de donar-ne gràcies a Déu, però això no ho posi).

Tampoc el papa actual no és d'allà, és polonès, de classe obrera industrial polonesa, ni prínceps ni pagesos com abans. Deu ser el primer d'aquesta mena, un canvi sensacional. Es mantindrà, aquest canvi?

—No és el primer, hi ha un precedent, el de Sixt V, que era fill de dàlmata. Per tant, no és el primer papa eslau. I a més, el món de l'est no és una cosa única. No hi ha unitat ètnica, ni unitat filològica, però hi ha una diversitat mental enorme respecte a Occident. Els polonesos volen tenir una cultura occidental, però tenen una llengua, una ètnia i una mentalitat molt orientals. Ara, no es pot pensar que tot l'Orient és igual. No ho és, de cap manera. Pel que fa a la persistència dels canvis, l'historiador pensa en el passat per comprendre el present, no pas per preveure el futur. Aquesta previsió, és els polítics i els sociòlegs que l'han de fer. Un papa polonès, no italià, fins ara ha estat una excepció. Què passarà, això ho diran els sociòlegs religiosos.

Cap a Llull. Tornem a Llull?

—M'hi trobo més a casa.

Però li agrada parlar de política.

—Me n'he pogut escapolir, ja ho ha vist, oi?

S'ha escapolit de l'escomesa, que diu en Puyal, el que irradia el Barça.

—Això és una terminologia futbolística, que no segueixo. Segueixo el futbol, és clar, en parlen tots els diaris, se'n parla a casa, en parlen els amics, de manera que sense llegir-ne res t'assabentes de tot. Si la ciència fos tan fàcil, seria un ideal: sense llegir ni dedicar-hi temps, ho sabries tot. M'agrada que guanyi, el Barça, però no tant com a altra gent. De petit hi jugava molt, al futbol, però vaig tenir una malaltia molt greu a la cama, que primer van dir que era una periostitis que havia agafat jugant a futbol. Finalment va resultar que era una osteomielitis, conseqüència del tifus que havia tingut uns anys abans. Aquesta mala diagnosi em va dur a una certa prevenció per certs esports. Els únics que practicava de jove eren el tennis i el patinatge; quan ja era jesuïta m'agradava jugar a tennis de tant en tant. Com una eina

CARME PUÉRTOLAS

de salut, com aquell qui es pren una pastilla.

Una altra sobre Llull: aquesta que ha corregut tant, que es pot considerar Llull com un precedent de la informàtica

—Un precedent molt remot, però molt. La informàtica pressuposa l'ordenació de dades obtingudes per un altre sistema. La informàtica només cataloga i combina. En Llull hi ha, al mateix temps, creació d'un nou sistema, una nova catalogació de les idees segons el seu sistema. Hi ha punts de referència, no pas ben bé un precedent. Seria derrotista de pensar que hem avançat poc de Llull ençà. Jo crec en el desenvolupament de la ciència. Solament el pas del món elèctric al món electrònic ja és molt important. Aquest és, per mi, el pas més gran que ha fet el segle XX. Una de les poques coses que en quedaran serà d'haver creat una nova ciència, l'electrònica, que parteix de l'electricitat més elemental i arriba a una sofisticació tan gran. Més important que la bomba atòmica, és clar –que a més només s'ha fet servir una vegada–. Gràcies a Déu no som de l'era atòmica, sinó de l'era electrònica.

L'evolució intel·lectual va desfasada respecte a l'evolució diguem-ne mecànica. Els meus companys d'estudis –vull dir de feina– que saben bé com funciona un motor d'automòbil no han perdut el contacte amb el món. I si jo, entre els 15 anys i els 19, amb el meu germà, fèiem aparells de ràdio i hi escoltàvem les òperes del Liceu, ara sóc incapaç de posar un cargol, cada cop que a fi de mes haig de canviar el calendari del rellotge m'ha costat qui-sap-lo. No he sabut passar de la màquina d'escriure elèctrica a l'electrònica. Tota la correspondència, l'escric directament a màquina, tret de l'alemanya, que la faig a mà perquè me la faig corregir. L'ús de la màquina electrònica em costa molt, i diuen que cansa molt la vista i jo, operat ja de cataractes, no vull fer esforços.

"Amb en [Joan] Corominas hem estat companys d'estudis; quan ell acabava, jo començava. Hem tingut sempre molt bona relació. Potser perquè ens tractem poc, vés a saber-ho. Dedica catorze hores al dia a treballar, no sé com pot. Jo més de set o vuit no puc."

L'Alborch, els Borja. El pare Batllori se'n va a València, hi ha d'assistir a diversos actes dels Premis Octubre, on l'homenatjaran amb un Simposi Internacional sobre Ramon Llull i la presentació del volum II, dedicat a Ramon lo Foll, primer que donarà a llum l'editorial 3i4 de la seva Obra Completa, sufragada pels governs autònoms del Principat, el País Valencià i les Illes Balears.

L'actual ministressa de Cultura d'Espanya, Carme Alborch, que és valenciana, potser podria entrar-hi, en això de pagar.

—No la conec, però sóc amic de persones que l'han tractada i en tinc molt bones referències.

Fonts estrictament ben informades asseguren que la consellera de València, toledana, està convençuda de dues coses, primera que el valencià és una variant de la llengua catalana, i segona, que com a toledana en aquest afer és objectiva, imparcial i neutral de naixement. Persones prou afectades per l'afer valencià-català demanen al cel que la consellera, per a arrodonir la imaginada solució al vergonyós afer, es convenci d'una tercera cosa: que ha de fer per manera de parlar toledà durant tot el temps del seu mandat, perquè es noti que no és una solució provinent de la militància, sinó...

—De la intel·ligència. Tinc obligació moral d'estar-me a València tots els dies. De fet, hi arribaré el dia 22 per assistir a la restauració de l'orgue de la casa dels jesuïtes.

No solament qui això subscriu, sinó que Voltaire, Martí de Riquer, el doctor Caralps del cor i l'editor d'aquesta revista, per un cap o per l'altre, sempre han acabat reconeixent, encara que sigui de bona manera, que són alumnes dels jesuïtes.

—I més que no en gosa enumerar. El problema és, efectivament, que hi ha més jesuïtisme fora que dins. Als volums de l'obra completa, que deuran ser una vintena, no hi penso posar les col·leccions documentals ni les edicions crítiques, que són textos d'altri. D'aquestes, només hi posaré els treballs introductoris, si no en serien cinquanta, de volums, i no val la pe-

na. Cada volum tindrà entre 350 i 600 pàgines, depèn del tema. El de Llull, unes 520, com el primer d'estudis medievals. Aquesta d'investigar i d'escriure-ho, és la feina més constant que he fet. A la Gregoriana hi he estat professor trenta anys, però només hi tenia dues classes setmanals durant un semestre. Abans, la direcció de la revista *Archivum Historicum Societatis Iesu* també em donava molta feina. Ara me la dóna haver de revisar, completar i unificar els originals dels meus escrits.

Pel que fa a l'Epistolari dels Borja, jo hauria volgut el que és científicament obvi, que es publiqués primer el Diplomatari borgià, per a poder fer després les referències als personatges que hi surten. Ara, com que el Diplomatari es retarda, potser haurem d'anar alternant-los. De l'Obra Completa, ara en preparo el volum vuitè, i n'hi ha quatre de compostos. Voldria anar de pressa, perquè em quedessin uns anys per a mi. A la meva edat no es pot pensar que puguin ser molts. Encara puc comptar per anys, després, hauré de comptar només per mesos, per setmanes, per dies. Els tres primers volums de l'Epistolari borgià ja pràcticament es podrien publicar. Són referents a les relacions polítiques d'Alexandre VI amb els Reis Catòlics a través del matrimoni del duc de Gandia. El primer volum documenta l'arribada del duc de Gandia a Barcelona per casar-se amb la cosina del Rei Catòlic, el segon l'estada del duc a València, i el tercer l'administració dels seus béns al ducat de Gandia. De la part d'Itàlia, hi haurà un volum sobre Jofrè de Borja, un altre sobre la política romana d'Alexandre VI i un darrer sobre Itàlia. Ja hi ha doncs sis volums ben estructurats. L'epistolari ja no em preocupa gaire, perquè hi ha qui s'hi interessa molt, i el dia que jo em mori tot això pot passar a les seves mans.

Un harem. La doctora Dolors Bramon, darrerament feliçment casada, treballava l'any passat sobre la conquesta de Granada pels Reis Catòlics i es va topar amb el delicadíssim afer de l'harem que el rei moro de Granada, Boabdil, va haver de deixar a mans dels cristians. Per al rei o per la reina, l'harem?

—No hi he treballat, en l'afer dels béns dels àrabs de Granada, però deu ser un problema molt semblant al dels béns provinents d'Amèrica: encara que Amèrica pertangués a Castella, hi havia un pacte Castella-Aragó segons el qual el riu Mulaia, al nord d'Àfrica, era la línia que separava els respectius territoris d'expansió, de l'un, i de l'altre; però el rei Catòlic té interès que s'especifiqui que els béns adquirits després de la decisió del papa Alexandre sobre els límits amb Portugal de les noves terres, es concedeixen als reis de Castella i d'Aragó; de manera que ell sempre es va considerar propietari de la meitat dels béns que anaven arribant.

ARXIU

Una de les miniatures iconogràfiques que documenta la Vida coetània de Llull, aplegada al Brevículum. Aprofitant l'avinentesa del Simposi Internacional Ramon Llull, que forma part de l'homenatge a Miquel Batllori que se celebra aquesta setmana a València, l'editorial 3i4 ha editat dos llibres de cabdal importància per al món lul·lià. D'una banda, el *Brevículum*, una síntesi d'excepcional interès sobre la doctrina de Ramon Llull feta per un deixeble seu: Thomas Le Myésier, canonge d'Arràs. I de l'altra, *Obra Completa: Ramon Llull*, volum que recull tots els estudis que el pare Batllori ha dedicat a l'humanista mallorquí i al lul·lisme.

Tant és així que en el darrer testament deixa aquests béns, ell, a la reina Joana. Pel que fa al cas precís de l'harem, no deu ser veritat perquè, què en faria, una reina, d'un harem?

—Vendre-se'l, és clar, pare Batllori.

—Sí, sí, suposo que l'interès de la reina era de despatxar-les com més aviat millor, tal com era el seu marit. Amb la quantitat de fills naturals que va deixar pel món... Veig que ens hem anat embrancant en moltes coses, potser hauria de ser més jesuític en les respostes.

Tornem, doncs, a Llull, que, tot i la seva maquinària lògica desplegada arreu, ha estat considerat un foll i un visionari. Sembla haver-hi contradicció, sigui en el personatge, sigui en els seus estudiosos.

—La idea que era boig és falsa, el que passa és que era un home ciclotímic, d'una imaginació molt forta, que feia que la projecció de les seves imaginacions se li aparegués com a real. La il·luminació de Randa és pura ficció, la "realització" d'una imaginació. Un home que ha estat pensant com convertir infidels, i que per a això ha estudiat la filosofia i la teologia catòliques i la lògica dels àrabs, i pensa a fer-ne una síntesi de tot plegat, doncs arriba un moment

que diu: "Ja ho tinc!". Això no és una il·luminació, això és una intuïció. Tots els genis tenen sempre una arrel de boig; si no, no serien genis. Hi ha dos estudis ben fets sobre aquest cas, l'un d'un psiquiatre i l'altre d'un psicòleg. L'un és del doctor Valentí, de Mallorca, que té un estudi publicat per La Nostra Terra sobre la psicologia de Llull. L'altre és d'un jesuïta de la Universitat Pontifícia de Salamanca, Mauricio Iriarte, que diu que era un ciclotímic, i per tant amb molts alts i baixos, moments d'exaltació i moments de depressió. No per això s'és boig, si no se sobrepassa allò que és normal en aquests casos. No superava les línies que actualment els psiquiatres posen com a límit de la clara intel·ligència amb una mica de bogeria. Sempre dins unes coordenades de normalitat, encara que amb moments d'exaltació i amb moments de depressió, si es vol molt profunds i molt alts. Ell mateix es deia "foll" i "phantasticus".

El pare del pare. Apuntem que Llull era un home, doncs, molt vital, un home que, de jove, així com el pare Batllori jugava a tennis i feia fotografies...

—Ell empaitava mosses.

I de sobte li passa com a sant Pau quan va caure del cavall; i Llull canvia de vida, i tota l'energia que portava cap a la qüestió de les mosses la va dedicar a...

—Aquí el que hi va haver va ser una inspiració filosòfica, i ell es va pensar que era una inspiració divina. Es va dedicar a empaitar idees. També són femenines, les idees, pensi-hi.

El pare Batllori també empaita idees. Una de les que els erudits trobaran potser secundària, però que un humanista ha de trobar entendridora, i suggeridora, va ser la d'afegir, al final d'un dels seus llibres d'erudició, un estudi sobre els quadres de la col·lecció familiar.

—Vaig pensar que, un cop morta la mare, l'obra pictòrica es dispersaria, perquè mantenir un capital penjat a la paret actualment no és rendible. Tot i així, un dels meus nebots, ni quan va passar un mal moment econòmic, ja superat, no va voler vendre una peça esplèndida del pare, un Jaume Huguet. En temps del pare, tota la col·lecció era junta; després, tota sencera, però ja repartida entre els meus germans. És l'únic estudi que he fet d'història de l'art. El vaig redactar pràcticament tot, sembla impossible, a la biblioteca provincial de Mallorca. Però és que Joan Pons i Marquès va crear a la Diputació una biblioteca d'Història de l'Art i de l'Artesania. Tenia un sentit molt fi, en Pons i Marquès. Vaig abandonar Llull durant tot un curs i el vaig dedicar al meu pare, i no me'n penedeixo.

Un metge per a dos. Aquests darrers anys fan sants a cabassades. Ramon Llull només és beat. Sembla mentida.

RAFA GIL

"Em costa molt de pensar que es pugui ser cristià i comunista; però, si fem distinció en allò de Marx de construir una societat prescindint de la religió, és a dir: prescindint-ne però no eliminant-la, aleshores encara es pot comprendre un marxisme cristià."

—A mi, ja m'agradaria que el fessin sant, però hi veig dificultats. Pel que fa a la seva condició de beat, està molt ben documentada. Va començar a València, quan els lul·lians valencians el van començar a considerar beat per contrarestar que hi havia hagut diversos processos per a condemnar alguna de les seves obres. És una beatificació, doncs, adientment heterodoxa. Hi ha una altra arrel mallorquina d'aquesta beatificació, independent de la valenciana, que es va embolicar a falsificar documents –que és, per altra banda, la cosa més natural. Se'n falsificaven, al segle IX i al segle X; no és gran cosa, això–. I hi ha, encara, una altra línia de beatificació de Llull que és més tardana, del segle XVI, a França, on hi havia un filòsof i teòleg francès que buscava un sant que es digués Ramon. Li van dir que hi havia un mallorquí que se'n deia, i que havia mort màrtir. El martiri de Llull no és provat ni es podrà provar mai. Va ser màrtir dues vegades, una a Tunis i una altra a Bugia. En l'una d'elles el van lapidar, però va sobreviure, així que no podia ser màrtir, de manera que van fer que, moribund a conseqüència de la lapidació, uns genovesos que passaven per Tunis el recollissin i se l'enduguessin, de primer a Pisa, després a Gènova, fins que, finalment, el moribund es va morir entrant a la gran badia de Ciutat de Mallorca, a les envistes de la catedral –per cert, en construcció!–, de resultes de la lapidació i, per tant, màrtir. Generalment les mentides o són malignes o són boniques; per a dir coses banals no val la pena dir mentides, ja ens basta la vida.

Pel que fa a allò que al segle XIX els partidaris de la canonització van foradar el crani de Llull per "demostrar" el martiri, no és veritat. Al segle XIX no eren tan bàrbars, a Mallorca. Això ho van fer al segle XVII. En van reconèixer els ossos a Mallorca, i això portava un problema: si havia mort màrtir a Tunis, què hi feien, els ossos, a Mallorca? D'aquí ve allò dels genovesos, que havien dut el moribund martiritzat a Tunis a morir màrtir a Mallorca. Al segle XVII, doncs, van fer un informe mèdic que deia que tenia tres ferides al crani, i les descrivia: una feta amb una espasa, una altra feta amb un punxó, etcètera. En canvi, cap al 1917, tres metges de Mallorca van fer una altra revisió dels ossos i van constatar que les ferides eren fetes en un temps posterior al de la mort. Un d'aquests tres metges, el vaig tenir jo de metge també; era un Sureda Blanes, germà del sacerdot Sureda Blanes. Però al segle XVII qualsevol cosa valia per tal de beatificar el Beat.

De manera que el pare Batllori ha gaudit del mateix metge que Ramon Llull.

—Bé... El cas és que això de les Obres Completes em molesta molt; em priva de llegir i d'estar al dia de moltes coses. M'haig d'infor-

CARME PUÉRTOLAS

Ramon Barnils (esquerra) i els seu entrevistat. Miquel Batllori s'escapolia de les preguntes de contingut polític amb amabilitat jesuítica.

mar de com va el món només a través de revistes i periòdics. Abans, sempre tenia un temps destinat a la lectura; dedicava molt de temps a la recensió de llibres per a revistes especialitzades, cosa que m'obligava a llegir temes d'història moderna, sobretot del segle XV fins al XIX. Per això m'ha costat molt de decidir-me a acceptar-ho.

De les meves obres, ara n'elimino tot el que és erroni; i per a aspectes nous..., doncs en dono la bibliografia.

Els carlins republicans. No ve a tomb tampoc, però surt la qüestió dels Lucia i la Derecha Regional Valenciana.

—Era un advocat de molta anomenada, procedent del Maestrat, de família carlina. Aquesta dreta catòlica que va acceptar amb sinceritat la República venia del carlisme. Ja proclamada la república, al 1931, el pretendent carlí Don Jaume, que era el més liberal dels pretendents, va enviar una circular als carlins dient que acceptessin la república com a govern més legítim que no pas la monarquia dels intrusos borbons alfonsins. Els carlins beneits encara es van fer més carlins i els intel·ligents es van passar a la república. Entre ells el pare d'en Miquel Roca i Junyent, que era Roca i Caball, un dels fundadors d'Unió Democràtica de Catalunya, el partit d'en Duran i Lleida. Bé, a València tampoc els de dretes-dretes no venien dels carlins, sinó dels alfonsins, els carlins eren més aviat republicans, entre ells Lluís Lucia, un cas tràgic. El vaig conèixer quan era exiliat a Mallorca, després de la guerra. Com que el 19 de juliol va dir per ràdio que, com a catòlic, havia de respectar la república, Franco no li ho va perdonar, així que havent acabada la guerra, el van condemnar a mort per republicà. I el van indultar per catòlic. Una cosa tràgicament còmica. El van desterrar a Mallorca, i allí jo vaig fer una conferència sobre els jesuïtes exiliats a Itàlia en temps de Carles II. Ell hi va assistir i va comentar que semblava que estiguéssim en el temps anterior al 1936. Era l'elogi més gran que em podia fer, que una conferència feta després de la guerra semblés d'abans de la guerra.

Tabac a l'Havana. El pare Batllori aquests dies va de metges, d'anàlisis, de biòp-

sies i tot, negatives per sort. Ni beu ni fuma.

—Bec poquíssim i no fumo gens, només de tant en tant, quan no em trobo la gargamella malament, algun dia extraordinari, mig puro encara me'l fumo. De cigarretes, no; pensi que jo sóc fill de cubana, i que he tingut el privilegi de rebre cigars de l'Havana. Quan vivia a Roma, abans de Castro, encara vivia la meva mare, i el seu procurador m'enviava tot sovint un parell de capses de puros autèntics. I és clar, em va costar molt més de passar, per causa de la situació castrista, del cigar havà als Alvaros o Alvaritos de Canàries, que no pas, més tard, de passar d'aquests a no fumar. Molt més. La diferència és abissal.

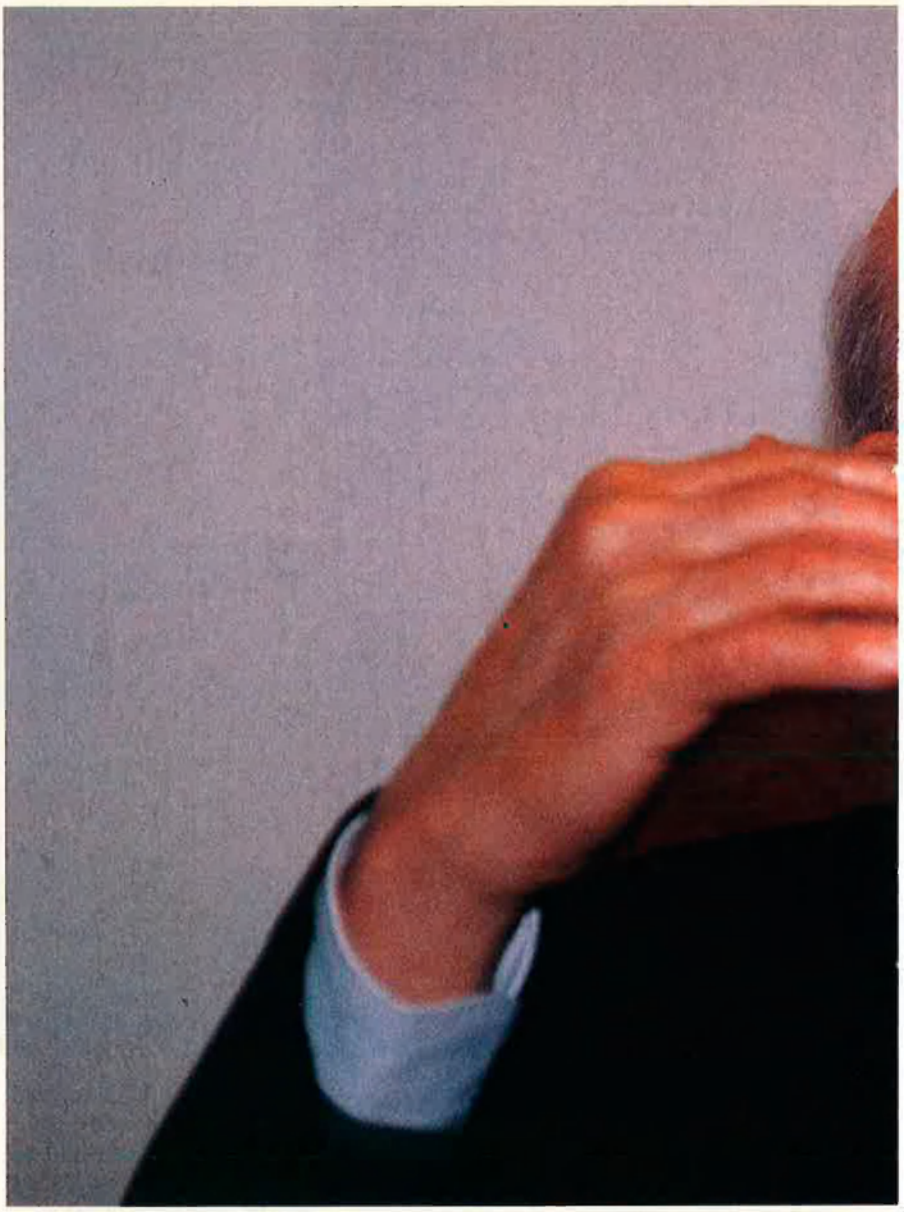
Pel que fa al whisky, els darrers que en vaig prendre, doncs m'ho havien recomanat per a la circulació. Tinc tromboflebitis. Tinc una cama, que me l'han operada disset vegades.

Aventurem que la cama del tifus deu ser l'esquerra.

—La dreta. Per què ha de ser l'esquerra? Hi ha alguna cosa freudiana, en això de vostè, em sembla.

Li esmentem que fa uns mesos el polígraf Haro Tecglen va dir que li sabia molt de greu, però que la seva darrera esperança, de l'esquerra estant, eren els jesuïtes d'Amèrica.

—Però no els de Catalunya... No, jo ni salvat ni no salvat. Sempre he estat respectuós amb els d'una altra mentalitat. Em costa molt de pensar que es pugui ser cristià i comunista; però, si fem distinció en allò de Marx de construir una societat prescindint de la religió, és a dir: prescindint-ne però no eliminant-la, aleshores encara es pot comprendre un marxisme cristià. Jo sóc massa liberal, de manera que, si no sóc filo-marxista no és pel fet de ser capellà, sinó pel de ser liberal. M'és difícil de veure un cristià filomarxista, i impossible de veure un liberal filomarxista. Coses... com ara que la Companyia va proposar un rector de Comillas i la Santa Seu no l'ha acceptat perquè era "poc segur". És una fórmula molt romana, que un jesuïta molt agut, de Lovaina, va aprofitar per a una nova benaurança: "Benaurats els pobres d'idees perquè seran anomenats segurs". Tot això no hi pot sortir a EL TEMPS, com vostè ja pot suposar, de manera que com que n'haurem de treure força coses, faci el text una mica llarg, perquè jo tingui més llibertat de ratllar. Perquè, si el fa curt i li ratllo tot el que no hi ha de sortir, hi quedaran quatre línies, com aquell llibre de les intervencions de Marañón a les Corts Constituents, que començava: dia tal, i tot en blanc; quatre pàgines més endavant, igual; de tant en tant, "Sí, estoy de acuerdo con su señoría", i quatre pàgines més en blanc; i llavors, "Tendríamos que hablar de este asunto, però no hay ocasión ahora". I, essent de pàgines en blanc, és un llibre que val molts milers de pessetes i que costa molt de trobar.

"Jo diria que la influència dels canvis actuals a Polònia és deguda positivament a la influència directa del papa."

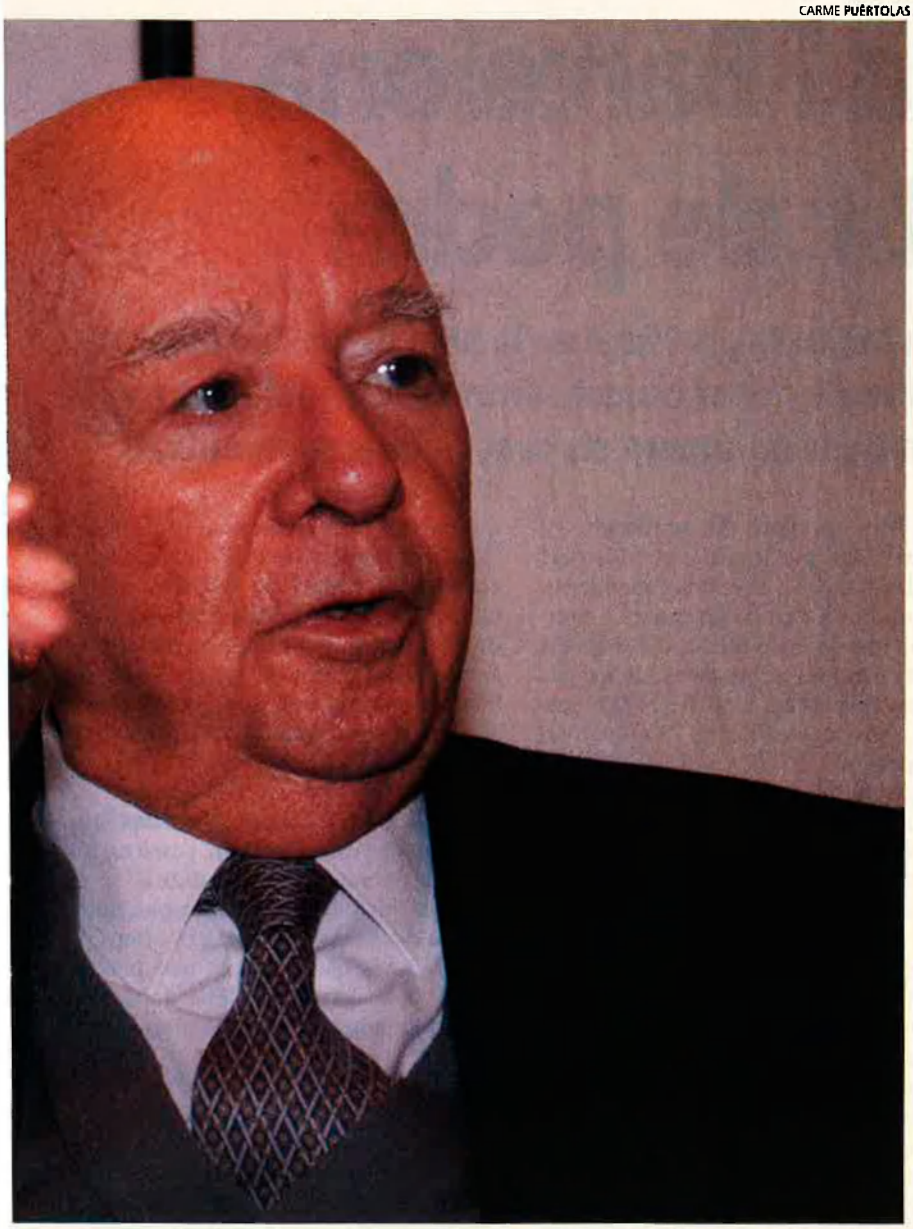
El van fer en broma, i un tiratge curtet, només per als amics.

Però, bé, érem al whisky. Bevia per prescripció mèdica mig whisky al dia per a la circulació, però no em va anar bé per al fetge i ho vam deixar córrer. No he estat mai bevedor, encara que, naturalment, sé distingir entre un xampany francès i un cava català, o entre un bordeus autèntic i un rioja; sense mirar les etiquetes, vull dir. No arribo més lluny. És clar, més lluny que un bevedor de coca-cola, sí. És com allò de "quien nísperos come, bebe cerveza, espárragos chupa y besa una vieja, no come, ni bebe, ni chupa, ni besa".

Política i petiteses. Quan acabi les obres completes...

—No les veuré mai acabades, siguem francs; vint volums a un compromís de quatre per any són cinc anys. Avui fa disset dies que n'he fets

CARME PUÉRTOLAS

vuitanta-quatre. A vuitanta-nou anys, què es pot fer, si no és estar-se al costat d'un braser. El màxim que podré fer serà llegir amb lupa. Ara, de moment, ara mateix m'interessen coses, m'agradaria tenir una escletxa, quan arribi al volum desè de les obres completes, ara estic al vuitè, m'agradaria tenir una escletxa d'un any per a preparar els tres primers volums de l'epistolari dels Borja.

Posem damunt la taula els noms dels també savis, i també de llarga edat, els senyors Pau Vila i Joan Coromines.

—Amb en Coromines hem estat companys d'estudis; quan ell acabava, jo començava. Em va escriure una carta molt bonica, l'any passat, amb motiu d'una entrevista en un diari. Hem tingut sempre molt bona relació. Potser perquè ens tractem poc, vés a saber-ho. Dedica catorze hores al dia a treballar, no sé com pot. Jo més de set o vuit no puc.

"En la lògica de Llull hi ha uns aspectes que encara són vàlids. Per exemple, la transcripció de les idees en lletres i números."

El pare Batllori segueix la política d'aquí: en general sí, les petiteses no. Això del 15 per cent?

—Sí, en general; el que no he seguit fins al fons és el perquè hi ha hagut aquestes lluites a Espanya sobre el cas. Ho endevino, però no ho he seguit, perquè són aquelles parts tan petites que li deia.

El pare Batllori no fa Memòries, però, de la seva correspondència, en farà alguna cosa qui vulgui fer-ne.

—La que vaig tenir amb en Rubió, ja l'han feta servir, i darrerament m'han demanat la que vaig tenir amb Jorge Guillén. Ara que es fan tantes coses d'història, pot servir la que tinc amb en Menéndez Pidal. Què se'n farà, de tots aquests papers i molts més? Doncs no ho sé. El director de casa nostra a Roma em va dir que deixés una mena de testament on digués què vull que se'n faci, dels papers. Jo deixaré dit que algú se'ls miri; si n'hi ha que han de fer cap servei, que el facin; i els altres, que els llencin. La correspondència com a director del l'*Archivum Historicum*, la deixo a l'*Archivum*; és oficial, diguem-ho així. La de Rubió és gran, extensa, freqüent. No crec que es perdi.

Una fotografia. L'avantatge del pare Batllori sobre Dalí, i en aquesta qüestió de les deixes, és que, a Dalí, se li ho va quedar l'estat espanyol, i a ell, se li ho podria quedar la Companyia de Jesús, i sembla més de fiar aquesta que no pas aquell.

—Vostè mateix, però jo no em fiaria ni de l'un ni de l'altra. És ser molt optimista, refiar-se'n. "Maleït l'home que confia en l'home." És del rei David.

El pare Batllori no sembla massa davídic, i David mateix ho devia dir en un mal moment. A més, no parlàvem de persones sinó d'institucions. Vol dir que una hora i tres quarts després, un cop al carrer, el senyor Josep M. Ainaud de Lasarte, que topem per casualitat, ens comunica que el pare Batllori no és un erudit, que és gent que sap tot allò que no té cap classe d'interès, sinó un humanista, que només sap tot allò que interessa l'home.

Abans, tot just acabada l'entrevista i abans de sortir al carrer, el pare Batllori manlleva cortesament la càmera fotogràfica a la fotògrafa, ens fa seure tots tres i ens retrata. Ell, per la seva banda, portava sabates negres perfectament enllustrades, mitjons foscos, pantalons grisos, camisa blanca, jersei gris embotonat al davant, corbata grisa amb mostra i una impecable, envejable, jaqueta negra, creuada. I ens acomiada agraint-nos la puntualitat de l'arribada

—No era fàcil, essent tres.

En sap molt, aquest home, el pare Batllori. I no solament coses.

Ramon Barnils

(Respostes aplegades per **Montse Serra**)

València i Barcelona, a un tir de pedra

Les reformes que la companyia Renfe té previstes en la línia València-Barcelona permetran que, cap a la fi del segle, fer el trajecte entre les dues ciutats més importants dels Països Catalans no supere els cent cinquanta minuts.

En l'actualitat viatjar de València a Barcelona, o a l'inrevés, costa quatre hores. Fa un any, aquest mateix trajecte costava unes tres hores i quaranta-vuit minuts. La raó d'aquest retard està en la influència de la via única en el tram Tarragona-Castelló, en l'accés a les grans ciutats i sobretot en la degradació de les infrastructures viàries. Quan finalitze l'anomenat "pla del corredor mediterrani", aquesta durada es pot reduir en més d'una hora. L'eix mediterrani, i preferentment el tram que va de València cap a Barcelona, és una de les màximes prioritats que Renfe té en els pròxims anys quant a la seua política d'inversions.

Segons les dades de la companyia ferroviària, el ferrocarril entre Barcelona i València suporta el 4% del total del trànsit actual de viatgers de llarg recorregut al llarg de tot l'estat espanyol, i representa el 20% del total del volum de viatges que es fan al llarg del corredor mediterrani. A aquest percentatge s'hauria d'afegir la utilització del tren de llargs trajectes com a "tren de rodalia", que, en moltes ocasions, fa servir molta gent per a acostar-se, des de les poblacions pròximes, a la capital.

Si el servei de rodalia era una prioritat per a la companyia i va merèixer una inversió econòmica important per part de Renfe, inversió que es continua realitzant hores d'ara, les línies de llarg recorregut, que han sofert variacions importants en els últims anys quant a trajectes, horaris i freqüències, són prioritat, no sols de l'empresa ferroviària sinó també del Ministeri d'Obres Públiques i Transports, que, més concretament, s'ha fixat com una de les seues actuacions més importants durant aquest anys el millorament de la línia València-Barcelona.

Un bon grapat de milions. El pla inversor que Renfe i el Ministeri han elaborat per a aquest eix mediterrani –que ja s'ha posat en marxa– comportarà una inversió total que supera els 110.000 milions de pessetes, dels quals ja s'han invertit un total de 17.000 milions, aproximadament el 15% del total de l'operació.

L'objectiu és convertir la línia València-Barcelona de ferrocarril en un trajecte competitiu. "L'actuació en aquest trajecte –declara a EL TEMPS Rafael López, director de Coordinació d'Inversions de Renfe a Madrid– respon a una pretensió de millora en la situació competitiva del ferrocarril en un eix d'una gran capacitat econòmica."

Aquesta competitivitat es vol aconseguir mitjançant la reducció del temps de viatge que, si en l'actualitat està pròxim a les quatre hores, quan s'acaben les millores que introduirà aquest pla es podrà reduir a tan sols dues hores i mitja. "Establirem –afegeix López– un temps mínim en el recorregut de l'eix València-Barcelona, amb la qual cosa atorgarem al ferrocarril uns avantatges respecte a altres sistemes de transport, inclòs l'avió, que ens permetran ser molt més competitius."

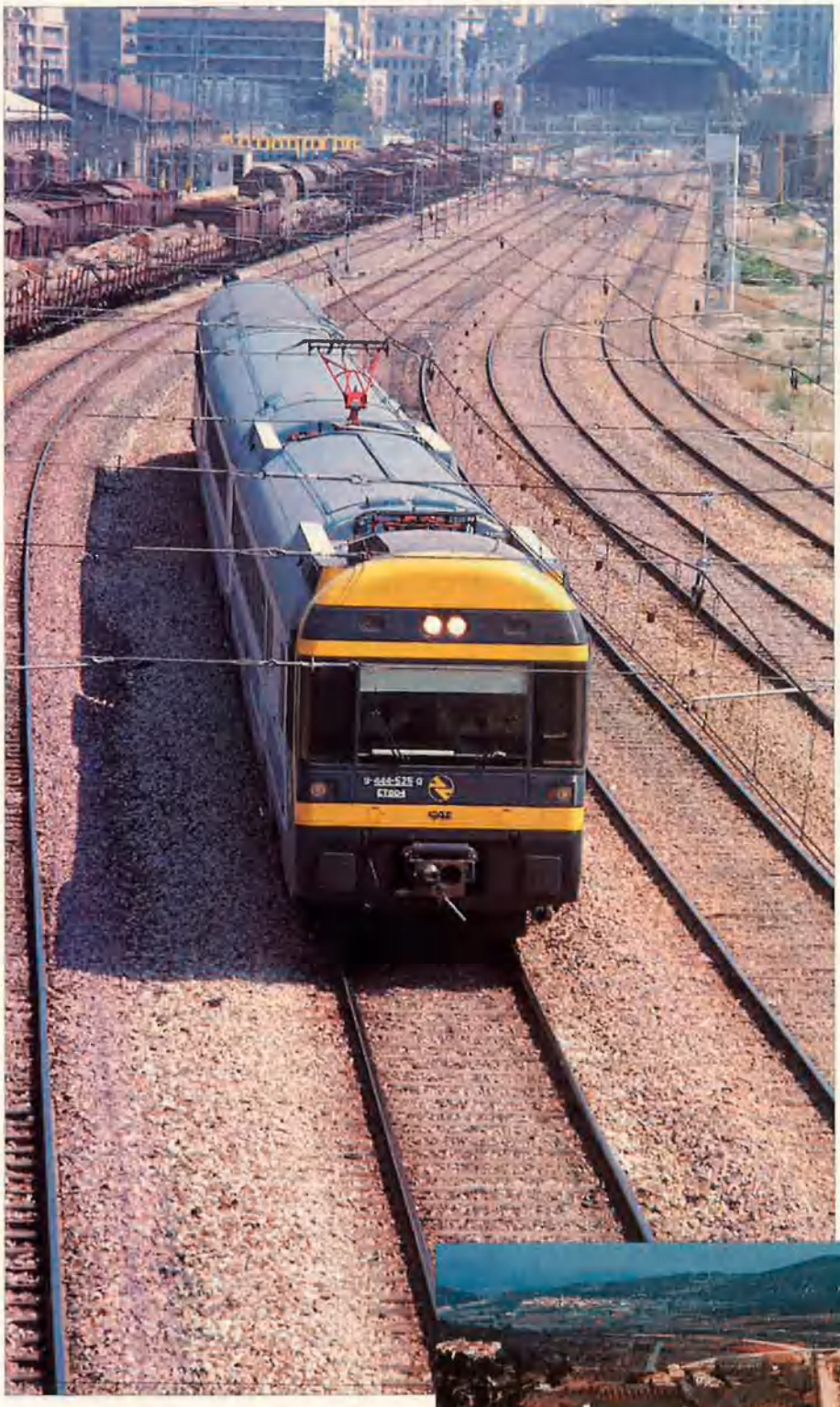
Però, la intenció no és tan sols acurtar el temps de viatge en el transport de viatgers, sinó també afavorir el transport de mercaderies en aquesta línia, perquè en l'actualitat arriben a passar-hi prop del 50% de les mercaderies espanyoles que es dirigeixen als mercats internacionals.

A més a més, si tenim en compte que les poblacions que travessa aquesta línia estan considerades zones "de forta expansió econòmica i demogràfica", podrem concloure que els dos nuclis de la demanda –viatgers i mercaderies– quedarien previsiblement satisfets. "Des del punt de vista del transportista –diu Rafael López– no es busca el funcionament de trens d'alta velocitat, sinó de configurar la contraprestació d'un servei i d'un temps de viatge. I aquests són els paràmetres que condicionen aquesta nova infrastructura que estem tirant endavant."

Doble via i punts conflictius. L'espera en l'estació perquè passe un altre tren és una pràctica habitual en el sistema ferroviari a l'estat espanyol. I són precisament aquests deu, quinze o vint minuts d'espera els que pretén reduir la construcció d'una doble via en una línia insuficient en aquest aspecte.

En l'actualitat, la línia entre València i Barcelona, d'un total de 360 quilòmetres, té 154 de doble via i 206 quilòmetres de via única. Per tant, més de la meitat del recorregut –concretament el que transcorre entre Castelló i Tarragona– pateix el problema de la via única. Hi ha dos grans criteris per a reduir el temps de viatge d'un trajecte, segons López: crear un nou traçat amb característiques molt semblants a les de l'alta velocitat, o completar una via doble que evite les pertorbacions en els temps d'espera.

La decisió de Renfe, sota la política de transports del Govern espanyol, ha estat precisament la segona opció. "Tota la superstructura –indica el coordinador d'Inversions de Renfe– s'està implantant amb tots els elements de polivalència que permetesquen la combinació amb l'amplària de via europea. Volem condicionar aquestes línies perquè un sistema d'alta velocitat puga tenir altres possibilitats d'utilització, com és el cas del Talgo." I aquest és el cas de la línia

Diversos aspectes de les obres per millorar la línia València-Barcelona. El pla inversor per a aquest eix mediterrani comportarà una inversió total que supera els 110.000 milions de pessetes.

Actuació quilòmetre a quilòmetre

Tram València-Castelló (69,5 quilòmetres)

La situació d'aquest tram és de doble via. L'objectiu és la modernització global del tram per a aconseguir velocitats de 200 a 220 quilòmetres a l'hora, a més d'abordar l'electrificació de la via i de millorar la senyalització. S'eliminaran tots els pasos nivell i es resoldran els punts de població més importants, com és el cas de Sagunt i Castelló.

Tram Tarragona-Barcelona (85 quilòmetres)

També és un trajecte que, com en el cas del tram de València-Castelló, compta amb doble via. Mantenint el trajecte actual per Vilanova, les obres de remodelació en aquest tram van destinades a renovar i modernitzar la via en el tram Tarragona-Sant Vicenç. També es pretén remodelar l'estació de Vilanova per a permetre que el pas dels trens de llarg recorregut per aquesta població mantinga velocitats competitives.

En un futur, està prevista la construcció d'un enllaç entre aquesta línia i la futura línia de l'AVE que unirà les ciutats de Madrid i Barcelona. A més, entre altres actuacions de caràter tècnic, s'implantarà un sistema d'electrificació nou capaç de permetre el desenvolupament de l'alta velocitat.

Tram Castelló-Tarragona (206 quilòmetres)

El fet que aquest siga l'únic trajecte de via única de tot el recorregut fa que la prioritat més important en aquest tram siga el desdoblament de la via. A més, s'abordarà igualment l'eliminació dels passos a nivell i es construiran variants que acurtaran l'actual distància entre les dues ciutats, com és el cas del tram entre Freginals i l'Aldea, en el qual es farà un nou traçat de 19 quilòmetres que redueix en un 40% l'anterior trajecte.

d'alta velocitat Sevilla-Madrid, per on circula l'AVE. En aquesta línia s'ha pogut utilitzar el Talgo, que aconsegueix temps de viatge molt semblants als de l'AVE. El procés, en el cas de l'eix mediterrani, és el contrari. Es considera fonamental introduir les reformes necessàries per aconseguir uns "temps d'alta velocitat", és a dir, velocitats màximes de 200 a 220 quilòmetres per hora, enfront dels 160 quilòmetres per hora a què es pot arribar en aquests moments.

Les obres de condicionament de les vies per a l'alta velocitat impliquen, segons els informes de la companyia ferroviària, "una actuació integral en infrastructures i via, l'electrificació i la millora de la senyalització."

Un altre dels punts importants per a la reducció dels temps de viatge és la resolució de tots els punts singulars –per la complexitat del seu traçat–, entre els quals destaca el de Sagunt. En l'estació de la capital de la comarca del Camp de Morvedre, hi ha problemes amb la distribució de vies que obliguen a reduir la velocitat durant aquest trajecte als 50 quilòmetres per hora, i això, segons López, "fa impossible que s'aconsegueixen els temps de viatge que ens hem plantejat.

També, la travessia de la ciutat de Castelló és un altre impediment en la consecució d'una línia d'alta velocitat per a tot el trajecte. En aquests moments, hi ha una proposta realitzada per la Generalitat valenciana al Ministeri d'Obres Públiques per al soterrament de les vies. Es important assenyalar que tots els estudis de soterrament de les vies al seu pas per Castelló sempre havien tingut en compte el problema de permeabilitat de la terra, que encaria de manera considerable les obres. La proposta de l'executiu valencià consisteix a traçar el pas de les vies no pel seu trajecte actual, sinó pel mateix lloc on, en l'actualitat, la Nacional-340, València-Barcelona, travessa la ciutat.

La travessia del riu Ebre també podria considerar-se un altre dels punts conflictius del trajecte. Però, s'ha aprovat l'elaboració –que ja està en fase d'execució, com mostra la fotografia de dalt de la pàgina 59– d'una variant de 19 quilòmetres que salva en el seu pas el riu Ebre amb un viaducte de 900 metres.

Instal·lacions tècniques. L'habilitació de la via del trajecte València-Barcelona com a via d'alta velocitat no és l'únic objectiu de Renfe. Per la companyia ferroviària és important que aquesta tinga les característiques tècniques necessàries per permetre la circulació de trens de mercaderies, que aconsegueixen una velocitat inferior, però que necessiten més estabilitat i consistència a causa del seu gran pes. "La compatibilitat entre la línia d'alta velocitat per a viatgers i d'alt rendiment per a mercaderies –diu Rafael López– està resolta en tot el sistema de ferrocarril europeu, i nosaltres el pensem instaurar ací. S'ha d'aconseguir dissenyar les vies que combinen la velocitat, la càrrega i la capacitat."

A més, la diferència de velocitat entre una classe de transport i l'altra fa necessària la construcció d'una sèrie d'instal·lacions tècniques, en les quals puguen aturar-se els trens de mercaderies –molt més lents– per a deixar pas als trens d'alta velocitat en tots dos sentits. L'equipament de la via del corredor mediterrani amb aquestes àrees tècniques serà un altre dels objectius d'aquest pla inversor de Renfe. **Daniel Hermosilla**

La incògnita mallorquina

Gianni Nardi, el terrorista d'ultradreta presumptament implicat en un cop d'estat a Itàlia, és enterrat a Mallorca. La confirmació de la mort del terrorista fa perdre pes a les acusacions de Donatella Di Rosa.

Qui ja és coneguda com la Mata Hari italiana ha mogut un gran enrenou en la vida política italiana, ja prou sacsejada. Donatella Di Rosa, una atractiva dona de 34 anys, casada amb el tinent coronel Aldo Michittu, fou acusada pel seu examant, el general Monticone, d'extorsió, violència privada i de falsa identitat, a més del robatori de 700 milions de lires, presumptament recaptades entre familiars, amics i coneguts del general per cobrir les despeses d'anul·lació del matrimoni de Donatella pel Tribunal de la Rota. Segons el general es tractava d'un muntatge amb la finalitat d'extorquirlo: "Es pensaven –hi implica el marit de Donatella– que no parlaria, que pagaria per tapar-ho tot i no fer malbé la meva carrera, però preferesc el ridícul a aguantar aquesta parella de lladres".

Di Rosa, fent honor a la sang calenta de la dona italiana, contraatacava amb una conferència de premsa explosiva: els doblers no eren sinó part d'una recapta per a comprar armes destinades a un cop d'estat que el general Monticone preparava amb altres alts comandaments de l'exèrcit i coneguts elements de l'ultradreta terrorista, i previst per a la primavera del 94. La temperamental Donatella era contundent: "Si jo vaig a la presó, molts m'hi acompanyaran". A partir d'aquí comença un seguit d'acusacions, a vejam qui la diu mes grossa. Segons ella, el triangle format per sectors de l'exèrcit, serveis secrets i el Vaticà podrien explicar alguns dels més greus atemptats terroristes comesos a Itàlia.

La Fiscalia de Florència es posa en marxa. De moment, investiga Donatella Di Rosa sota sospita de diversos delictes relacionats amb banda armada, tinença d'armes de guerra i associació subversiva. Però això sí: la fiscalia no es pren pas com si fos una broma les acusacions de l'ex-amant del general. Di Rosa diu que havia testificat davant la fiscalia explicant tota la trama sediciosa que s'havia anat creant a Itàlia entre 1991 i 1992 i que ella havia pogut conèixer gràcies a les seves relacions amb el general Monticone. Així mateix, assegura qua havia donat informació, "totalment desconeguda fins ara", a la fiscalia sobre "una estratègia de subversió", que uniria atemptats

JOAN CELIÀ

La Guàrdia Civil custodia el fèretre. L'exhumació es va fer el 16 d'octubre.

JOAN CELIÀ

Les polítges eleven les restes de Nardi. Els resultats de les primeres anàlisis confirmaren que l'ultradretà és mort i enterrat a Campos.

com el de la Piazza de la Loggia (de 1972), l'assassinat d'un periodista (Pecorelli), presumptament relacionat amb els serveis secrets, i les estranyes connexions entre el Vaticà, l'extrema dreta, el tràfic d'armes i la Màfia. Segons la Mata Hari italiana tot aquest còctel explicaria la subversió ultradretana durant els anys 70.

Donatella assegura que havia acompanyat el seu amant, el general Monticone, a bastants de sopars, durant els anys 1991 i 1992, en què havien participat deu alts oficials de l'exèrcit i elements de l'extrema dreta. En aquests sopars, segons Di Rosa, recaptaven fons i ultimaven els detalls del suposat cop d'estat. El cop s'havia d'executar "a la xilena": ocupació ràpida i contundent dels centres neuràlgics del poder: ministeris, ràdios i televisions, detencions massives...

La bella acusadora assegura que en aquests sopars tingué l'oportunitat de conèixer traficants d'armes, militars sediciosos i elements actius de la ultradreta, entre ells Gianni Nardi, oficialment mort en accident de cotxe l'any 1976 a Mallorca. Segons Donatella el perillós terrorista *negre* viuria actualment a Jerez de la Frontera i es desplaçaria molt freqüentment a l'Argentina.

Nardi a Mallorca. El dissabte 16 d'octubre exhumaven el cadàver d'una tomba del cementiri de Campos. La làpida tenia un nom: Gianni Nardi. Raó: aquell cadàver potser no corresponia al del terrorista. El dimarts següent, les primeres anàlisis semblaven tirar per terra les acusacions de la bella Donatella.

JOAN CELIÀ

Gianni Nardi va néixer a Milà l'onze d'abril del 1946. En la seva targeta d'identitat constava que era estudiant de professió. En el dossier que la policia italiana tenia d'ell no hi havia dades tan tranquil·litzadores: expert tirador, implicat en l'assassinat d'un comissari, tràfic d'armes, terrorista perillós... El nom de Nardi apareixia estretament relacionat amb els membres més destacats de la Internacional Feixista: Steffano Delle Chiae, Giancarlo Rognoni, Elio Massagrande, Mario Rosa, Marco Pozzan, Salvatore Francia, Clemente Graziani.... Tot un gran valor de les trames negres.

El 10 de setembre de 1976 hi havia un accident de cotxe al quilòmetre 34 de la carretera que uneix Satanyí amb Palma. Un turisme italià, Fiat 127 amb matrícula 323885-VI, xocà a gran velocitat contra una paret i després contra un camió. L'únic ocupant del cotxe moria a l'acte. El cadàver fou traslladat al cementiri de Campos i hi fou enterrat setanta-dues hores després. La Guàrdia Civil de trànsit no pogué identificar el cadàver, i els documents del vehicle i del seu titular es referien a Magi Siusset, ciutadà italià resident a Vicenza. Poc després, la Guàrdia Civil relacionava el cos amb la documentació trobada a la cambra d'un hotel de Cala Figuera (Santanyí): era un passaport a nom d'un ciutadà bolivià, Arnaldo Costa Vinas. És amb aquest nom que fou identificat el cadàver, tot i que aquesta identitat no figurava en cap registre consular bolivià.

Sis dies després de l'accident, dia 16 de setembre, arribava a Mallorca Cecilia Amadio. Aquesta senyora identificà el cadàver com el del seu fill, Gianni Nardi, i lliurà al jutge de Manacor, que era qui instruïa les diligències, el passaport de Nardi. Amb la Signora Cecilia vingueren a Mallorca un advocat i el cònsol d'Itàlia a Barcelona. Després de la identificació, Interpol-Roma envià un escrit a Interpol-Madrid, i des d'aquesta ciutat un comunicat a la direcció general de Palma perquè dos policies efectuassin la ressenya dactiloscòpica del cadàver. Els inspectors Nicolau Sastre i Joaquín García de Pablos anaren a Campos, feren dues fotografies del rostre del mort i recolliren dues empremtes digitals de la mà dreta, exactament dels dits polze i índex. Les empremtes eren de mala qualitat perquè el cos era impregnat d'un líquid d'embalsamar que li feien en aquells moments, d'acord amb el desig de sa mare que se'n volia dur el cos a Itàlia. A tal efecte ja havia adquirit un bagul de zenc i efectuats tots els tràmits burocràtics ne-

cessaris. Però el dia 29, sorprenentment, la Signora Cecilia decidí de tornar-se'n a Itàlia i deixà la despulla de Gianni al cementiri de Campos. Això sí, es preocupà d'encarregar a Miquel Roig, enterramorts del cementiri, que no faltassin flors a la tomba que tenia una làpida que deia: Gianni Nardi, 11-IV-1946 / 10-IX-76.

Flors mortuòries ornaren la tomba durant uns mesos. De primer, foren renovades amb molta freqüència. Després, més espaiadament. Ara ja no n'hi queda cap, de flor, en aquella misteriosa tomba, oblidada durant disset anys.

Les explosives revelacions de la bella Donatella convertien, de sobte, aquesta tomba en objecte de l'interès de policies, jutges i periodistes. Les sospites de la policia i de la fiscalia italiana arribaren ràpidament a Mallorca. El jutge d'instrucció número 1 de Manacor, José Luís Felis, ordenava que el cadàver fos exhumat. El dissabte dia 16 d'octubre el tranquil i petit cementiri de Campos es convertia en l'escenari d'un gran espectacle. Sis policies italians es desplaçaren a Mallorca per assistir a l'acte, acompanyats de diversos inspectors del grup de policia científica de Palma, d'un metge forense, del jutge, de personal auxiliar i d'un exèrcit de periodistes espanyols, mallorquins i italians.

Pel que sembla, el cadàver es trobava en molt bon estat de conservació, per la qual cosa fins i tot li varen poder prendre les empremtes digitals. Dels resultats obtinguts de les primeres anàlisis es dedueix que el cadàver enterrat en aquella oblidada tomba del cementiri de Campos és el de Gianni Nardi. Així almenys ho confirma la policia italiana. La Signora Cecilia pot estar ara tranquil·la. Ella ja ho havia dit, quan esclatà l'escàndol: "És intolerable, això de violentar el dolor d'una mare que ha perdut el fill; és una vertadera posta en escena digna de la trama d'una macabra telenovel·la. El meu fill és mort i allà és enterrat, víctima d'aquell tràgic accident de fa 17 anys".

Ara potser es tancarà el cas. Si més no, pel que fa a la connexió mallorquina. Però sempre restarà la sospita. I també la pregunta: què hi feia un conegut i perillós terrorista italià d'extrema dreta, a Mallorca, la tardor del 1976?

Encara no hi ha respostes, ni per ventura n'hi haurà mai. Però sí unes dades: Nardi estava allotjat a un hotel de Cala Figuera, en companyia d'una al·lota; sortia sovint a fer submarinisme, equipat amb material molt sofisticat; tots els indicis fan pensar que cercava qualque cosa. El que no se sap és què. Quan la seva mare era a punt d'abandonar Mallorca per tornar-se'n a Itàlia, a final de setembre del 1976, visità la cambra on Nardi s'havia allotjat. La Signora Cecilia anava acompanyada de l'al·lota que havia arribat a Mallorca amb Gianni, d'Alba Nardi, germana del terrorista, d'un dirigent de la Internacional Feixista i... d'un jove de gran semblança amb Gianni Nardi.

JOAN CELIÀ

JOAN CELIÀ

Altres instantànies de l'exhumació del cadàver de Gianni Nardi. Sis policies italians van anar expressament a Mallorca per observar l'acte.

Després de la visita a aquella cambra, Cecilia Amadio se'n tornà sobtadament a Itàlia, sense el cadàver de Gianni, quan ja havia fet tots els tràmits per endur-se'n el suposat cadàver del seu fill.

Gianni Nardi potser és mort. O potser és viu. La policia italiana diu que és mort. Donatella insisteix a dir que és viu o, en tot cas, que el cos de Campos no correspon al del terrorista italià.

Sigui com sigui, el fet és que la connexió mallorquina de la trama negra italiana ha permès de descobrir l'existència a l'illa de destacats membres de la ultradreta italiana. Què hi feien, o fan, per Mallorca? De moment, no hi ha més resposta que una incògnita. La incògnita mallorquina.

Pep Matas / Miquel Payeras

Una de les cases de Rotthier. Segons ell, cada lloc ha de tenir una arquitectura pròpia.

L'antídot contra l'amnèsia

Philippe Rotthier, arquitecte nascut a Brussel·les, arribà a Eivissa com a turista a finals dels anys 60. Des d'aleshores viu a aquesta illa, on s'ha convertit en el gran defensor de l'arquitectura tradicional eivissenca.

El canvi de Philippe Rotthier quan arribà a Eivissa va ser total, d'executiu agressiu, treballant en un taller d'arquitectura que feia cases per al Congo belga, edificis per a bancs i camps de golf amb xalets de luxe, a una vida en contacte amb la natura i treballant de picapedrer. Des de llavors és el màxim defensor de l'arquitectura tradicional eivissenca, tant des de la seva Fundació com des del TEHP (Taller d'Estudis de l'Hàbitat Pitiús), i totes les seves obres són una lectura renovada d'aquesta tradició.

—Com es va produir aquest canvi en la seva vida?

—Per la gent de la meva generació el canvi va ser l'any 68. El 64 havia acabat la carrera i ja treballava. El 68 va significar el final, de cop i volta, de les utopies del progrés. I també de l'arquitectura moderna... Va ser un despertar a una altra realitat, començà la consciència de l'ecologia, abans era una paraula desconeguda.

—Instal·lat a Eivissa, comprà una casa i la transformà completament...

—Sí, una part amb els meus amics i amb les meves mans. Va ser canviar de la cosa abstracta i teòrica a la real, amb el pes de la pedra, els colps, la pols... Al principi els resultats foren ben dolents... Però va ser tota una experiència, va significar l'encontre amb la tradició. I això era nou per a nosaltres, perquè a les escoles d'arquitectura no parlen mai de tradició, parlen de formigó i de Le Corbusier, però no ho fan mai de l'arquitectura popular i de la tradició. Ara la noció d'història té més importància que abans.

—Així va entrar en contacte amb l'arquitectura eivissenca, fent la seva casa?

—Sí, però de vacances ja l'havia descoberta, va ser un colp veure una arquitectura tan simple i tan bella... Va ser un *coup de coeur*, un enamorament a primera vista. Una arquitectura fantàstica, tan simple i tan... dels orígens.

—I quan començà a fer cases per a l'altra gent?

—Va ser més tard, vaig començar amb les de la meva família, reformar i canviar... Va ser llavors, l'any 86, quan organitzàrem un taller per a joves estudiants d'arquitectura de Brussel·les, per a conèixer l'hàbitat eivissenc, és una assignatura més dins el programa del curs.

—També va crear la Fondation pour l'Ar-

chitecture Philippe Rotthier, amb quina idea ho va fer?

—A Eivissa les coses havien començat a canviar els anys 80, arribà la construcció industrial, la maquinària, el turisme de masses... La vida amagada i perduda de l'illa va acabar, era la fi d'una altra utopia. Eivissa es va convertir en el tub d'escapament d'Europa, per a protegir la meva vida aquí s'havia d'afavorir un canvi a les ciutats europees. La meva idea era divulgar les idees més tradicionals de la manera de viure en una ciutat europea de sempre.

—Podríem dir que la Fondation vol educar els "urbanícoles" i humanitzar les ciutats?

—A Brussel·les, en relació amb altres ciutats, hi ha un moviment de resposta a la massificació, al progrés cec... Els habitants de les ciutats prenen moltes píndoles per al mal de cap, l'estrès, l'insomni... S'ha de canviar de rumb l'evolució de la ciutat. És una batalla per recuperar la idea de convivència a la barriada, amb una plaça, el carrer, eliminant la divisió de la zona dormitori–zona de treball.

—Què fa la Fondation per a aconseguir-ho?

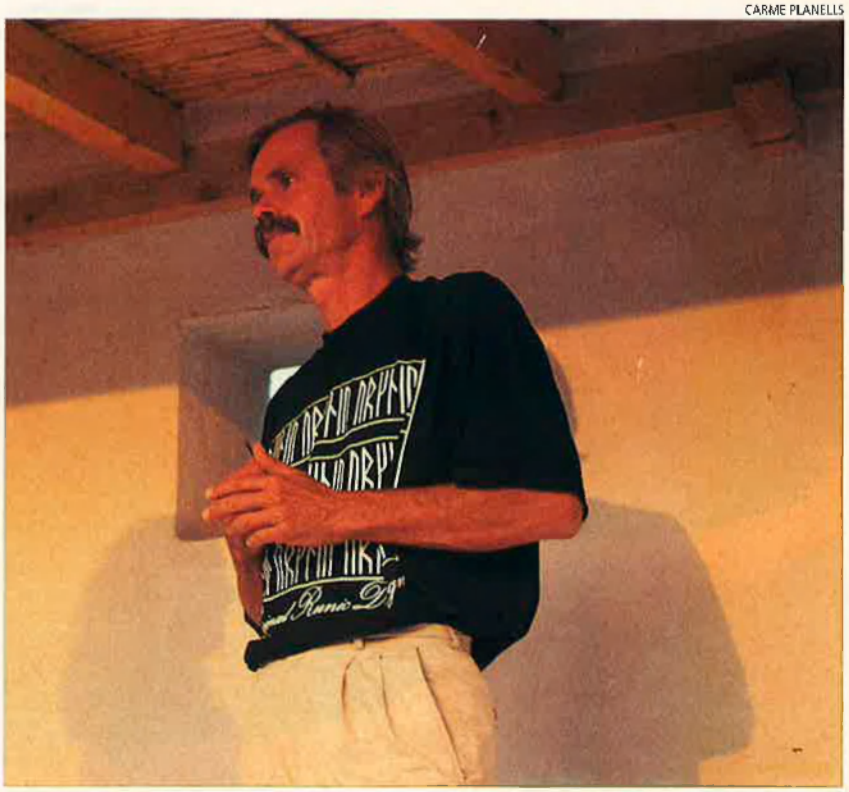
—Organitzam conferències, exposicions, publicam llibres, és, sobretot, un centre de debat i discussió per als qui fan arquitectura per a la gent, cases per viure-hi. Cada any es concedeix un premi als arquitectes que treballen per recuperar la qualitat de la ciutat i conservar l'arquitectura vernada, diferent en cada país, però que sempre té com a base la mateixa idea: treballar en i amb l'entorn, el *genius loci*.

CARME PLANELLS

Un altre dels treballs de l'arquitecte. Des de la Fundació Rotthier treballa per donar a conèixer una Eivissa on paisatge i arquitectura són una mateixa cosa.

CARME PLANELLS

Philippe Rotthier no ha fet mai cases per a turistes. Els seus projectes volen recuperar la casa pagesa de l'interior d'Eivissa.

—Ha dit que s'enamorà de l'arquitectura eivissenca, com ho va fer per captar-ne l'essència?

—Visitar les cases, parlar amb els amos, preguntar per què es feia així i no així.

—Va trobar les respostes que buscava?

—No, perquè hi ha molts de detalls de relació simbòlica que ja s'han perdut. Hi ha coses que hem sabut a través dels llibres d'antropologia i de les antigues civilitzacions. La casa eivissenca és molt arcaica, té l'essencial: és l'abric que protegeix dels elements i, a la vegada, refugi de la ment. Té una dimensió espiritual, que es troba en la seva relació harmònica i les seves proporcions, la distribució i la tipologia, és una casa temple. Aquesta noció s'ha perdut en el món modern, ara es fan cases per a gent que ha perdut el nord. Les cases eivissenques –sempre orientades cap el sud– et marcaven el nord, sabies el lloc que ocupaves al món... En un apartament de ciutat no saps on ets.

—Com féreu conèixer tot això als eivissencs?

—L'any 1984 apareix *Le palais paysan* (traduït al català l'any 1991), que és un resum d'aquest treball d'investigació. Pensàvem que si la gent d'aquí no el llegia, no el comprenia, no serviria de res. Així sorgeix la idea de formar un grup per a continuar la investigació. Ens ajuntàrem joves eivissencs, intel·lectuals d'aquí i de fora, un grup d'amics que portaren els seus amics i així neix el Taller d'Estudis

CARME PLANELLS

Rotthier s'ha convertit en un eivissenc més. El contacte amb l'illa va canviar les seves concepcions professionals.

de l'Hàbitat Pitiús (TEHP), associació cutural que treballa en tots els àmbits de la cultura eivissenca, arquitectura, entorn, llengua, tradicions i costums.

—Com foren els principis, com us donàreu a conèixer?

—Començàrem treballant, perquè sempre és millor presentar-te amb una feina ja feta. D'altra banda és una feina molt interessant, tenim una casa que és pura arqueologia, de l'antiguitat, que no ha canviat gaire des dels púnics fins ara i que és, també, la casa del futur, perquè és una casa ecològica.

Cada lloc, cada país ha de tenir una arquitectura pròpia, d'acord amb el clima, les condicions naturals i de vida...

—Quins avantatges té aquesta casa tradicional en comparança amb la casa... com li podríem dir?

—Industrial.

—Sí, amb la casa industrial?

—Quan fas el balanç del preu de fer-te una casa tradicional amb materials naturals enfront d'una casa industrial, amb tots els materials que vénen de fora, el balanç ecològic i de l'economia real és favorable a la casa tradicional.

Has de mirar les coses amb un angle més ampli: per dur el material per a fer una casa típica el vaixell és gros, el port s'ha d'ampliar, les carreteres s'eixamplen... Hi ha litres de petroli darrere de cada bloc que dus.

—Però les cases que has fet han estat sempre per a estrangers...

—Bé, jo mai no he traballat per a turistes fent xalets arran de la mar, normalment és gent que viu aquí tot l'any o una bona part, i és sempre a l'interior de l'illa. La majoria han estat estrangers, però ara les coses canvien, hi ha més joves eivissencs que volen recuperar l'hàbitat, la casa pagesa que està un poc en perill de mort. Aquesta generació s'ha trobat que els pares feren reformes a les velles cases amb formigó, ciment, rajoles... Era un influència més del turisme, el que venia de fora era millor que el que hi havia. Sentien vergonya de ser pagesos, això ha passat a tot el món rural: un desprestigi del camperol.

Ara el joves volen recuperar l'aspecte i l'ànima de la casa dels majors i al mateix temps fer un pas endavant, televisió, electrodomèstics... M'agrada perquè és arcaic i modern alhora, és la tradició viva, la mateixa història amb un capítol nou. Es pot dur una vida actual dins una casa tradicional.

—Però no és un moda passatgera, aquesta febre per recuperar les nostres arrels?

—És molt important tenir memòria, si no tens memòria ets amnèsic. L'home no ha canviat interiorment, crec, per això, que és important viure en una casa on coneguis el teu nord, les coses essencials són essencials per sempre.

—I que li semblen les urbanitzacions "estil eivissenc" que proliferen a la costa mediterrània?

—Arquitectura Kodak.

—...?

—Sí, clic-clac i tens la postal.

—És una mena d'exportació de l'arquitectura.

—Podríem fer la comparació amb el menjar, aquest menjar *fast-food* de l'hamburguesa i la Coca-cola que trobes a tot el món i devora els plats tradicionals amb els productes de l'època i del país.

—Cada estiu ve molta gent a Eivissa atreta pel reclam de la platja i la marxa, alguns, pocs, se n'adonen del que hi ha de diferent, de vertader, d'altres no saben ni on han estat. Què es podria fer per a mostrar-los la vertadera Eivissa?

—El TEHP i la Fondation treballen per donar a conèixer aquesta Eivissa on paisatge i arquitectura són quasi la mateixa cosa. Però també falta un museu etnològic on es vegi la manera de viure, el treball al camp... no només la casa i les vitrines plenes d'objectes que no se sap per què servien.

Un ecomuseu per a la conservació i la transmissió de la memòria, així es dóna un pas cap al futur en la tradició. La tradició és un munt d'experiències, de feines, tu hi pots afegir alguna cosa nova. És com una llengua, sempre canviant, inventes paraules noves, però és la mateixa llengua. **Carme Planells**

TV3: la teva tecnologia

Des que fou creada, TV3 ha incorporat en la programació les tecnologies més avançades. Tant els professionals de la casa com els espectadors s'han beneficiat d'una voluntat empresarial d'incorporar els darrers avenços.

Deu anys de programació, deu anys d'innovació tecnològica. TV3, "La teva", ha incorporat des del principi de les seves emissions els equips tècnics més sofisticats per facilitar la feina als professionals i oferir al públic més serveis i una programació més espectacular.

La televisió és un mitjà que utilitza les tècniques més avançades en mecànica, òptica, telecomunicacions, informàtica... No és estrany, doncs, que una emissora de televisió adopti les tecnologies més sofisticades. Però la incorporació d'aquestes tecnologies i la seva adopció depèn de la forma com l'emissora s'hagi plantejat des del principi.

TV3-Televisió de Catalunya ja va concebre, des del moment de la seva creació, una estructura que permetés d'adoptar els avenços que anessin sorgint. Per això, es va fer el que s'anomena una política de llavor: la selecció de professionals afavoria gent molt preparada. Tots els operadors de l'emissora són gent amb preparació tècnica. "Tot això –explica Pere Vila, director tècnic de TV3– genera una dinàmica que permet d'acollir les innovacions amb una certa facilitat. Ha estat la cultura d'empresa la que ho ha permès".

Alfred Rodríguez Picó. TV3 va revolucionar la informació del temps.

El primer pas va ser en el plantejament dels informatius. Així, es va adoptar el sistema americà de l'ENG (Electronic News Gathering, una cosa així com replega electrònica de notícies). TV3 en va ser la pionera a Europa. Els ENG són equips formats per dues persones. Si abans es requeria un mínim de tres persones, es van dissenyar equips amb aquestes funcions integrades.

D'aquesta manera, els equips tenen una gran agilitat a l'hora de fer reportatges. El ritme dels informatius requereix que molts reportatges es facin amb gran rapi-

desa. Per això TV3 té professionals versàtils, que poden plantejar el reportatge, filmar, redactar el text i fer el muntatge.

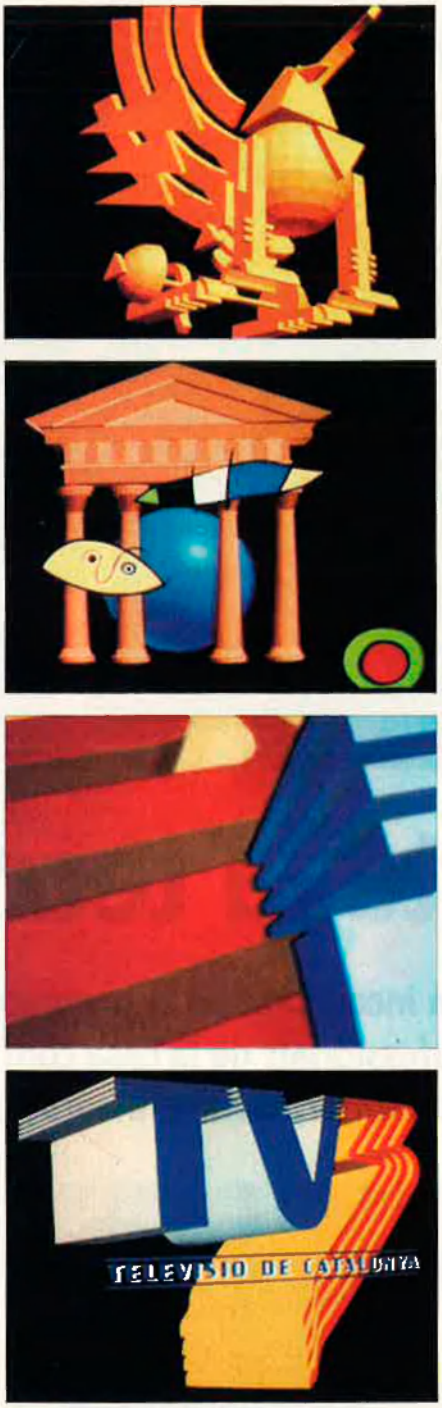
El pas següent va ser apropar les possibilitats del grafisme als usuaris, és a dir, als periodistes. D'aquesta forma, els grafistes varen generar un fons de gràfics, d'on el periodista pot triar el que cregui més adient i acoblar-hi les dades que vol oferir. Després, el grafista farà les adaptacions que calgui. Els gràfics ofereixen una informació concisa i clara i permeten de condensar una colla de dades en poc temps, cosa molt important en un mitjà com la televisió.

El grafisme i altres innovacions tècniques varen portar a una presentació més original de la informació meteorològica. Una part de les innovacions es basen en la recepció de dades que permet d'elaborar les informacions. Així, els homes i dones del temps de TV3 reben imatges del satèl·lit Meteosat i tenen un fax per on arriben dades i mapes.

D'altra banda, la presentació electrònica dels mapes permet d'ampliar o reduir qualsevol de les seves parts. L'animació de fotografies sobreposades ofereix les imatges de núvols en moviment, i això permet d'observar l'evolució del temps durant les darreres hores. I les connexions en directe ens porten les explicacions del meteoròleg traslladat en helicòpter bé a una estació d'esquí, bé a un observatori o a qualsevol altre lloc.

La informació meteorològica també presentava una altra innovació, aprofitada en altres àmbits. Darrere l'informador o informadora hi ha, vist des de l'estudi, un gran quadre blau, on l'home o dona del temps assenyala invisibles anticiclons i depressions. En canvi, l'espectador hi veu un mapa. És el sistema "croma", que projecta la imatge desitjada allà on troba un fons blau. Per això, els meteoròlegs no van mai de blau, ja que les corbes de pressions se'ls arraparien al vestit i no podrien explicar amb claredat quin temps farà. La pràctica els permet d'assenyalar a cegues allò que ells veuen en un petit monitor al seu costat. El mateix es fa amb la informació del trànsit.

L'oferta d'estadístiques ha anat en augment constant. TV3 va ser la primera emissora de l'estat que va introduir, a partir del 1988, un seguit de gràfics sobre resultats electorals o sobre competicions esportives. El suport informàtic permetia de processar instantàniament les dades introduïdes a l'ordinador. Així, en qualsevol moment d'un partit de bàsquet, es pot oferir el percentatge de llançaments o de rebots d'un equip o jugador.

Caràtules de TV3. L'animació per ordinador obre moltes possibilitats.

Les transmissions esportives, precisament, han canviat molt en aquests deu anys. Ara, un partit comença molt abans i s'acaba molt després dels xiulets de l'àrbitre. Pot mobilitzar quinze o vint càmeres, diversos micròfons d'ambient, un centenar de professionals que narren el partit, entrevisten els jugadors o capten l'ambient entre els afeccionats i uns elements tècnics molt sofisticats. Entre aquests hi ha les microcàmeres que dintre les porteries mostren plans inusuals dels gols o les que, situades damunt les cistelles, ofereixen visions espectaculars d'un partit de bàsquet.

Una altra innovació va ser el sistema dual, introduït en 1987. En aquell any només hi havia el sistema alemany, el Zweiton. Més tard va aparèixer el sistema britànic Nykam, adoptat com a estàndard per la televisió espanyola i que també utilitza el Canal 33. Molts aparells de televisió poden captar tots dos sistemes.

El dual permet de sentir un programa en estèreo o bé, en alguns casos, de triar una de les dues versions: l'original o la doblada. Així, els televisors amb dual obren la possibilitat de sentir Michael Douglas o Jacqueline Bisset en la veu original o bé en la dels dobladors. Quant a so, ara es fan proves amb el sistema Dolby Surround. Qui hagi anat a un cinema que projecti una pel·lícula feta segons aquest sistema ha sentit el so espectacular que procedeix de cinc altaveus. L'espectador se sent envoltat pels sons, de diàlegs o ambients, que procedeixen de diverses fonts. "Els cinèfils coneixen bé l'espectacularitat d'aquest sistema", diu Pere Vila.

En aquests moments, hi ha uns 4.000 films en sistema Dolby Surround o Dolby Estèreo. Si el mercat respon a l'oferta d'aparells, TV3 podria desenvolupar programacions en aquest sistema. Però de moment hem de pensar que instal·lar el Dolby Surround vol dir buscar lloc per a cinc altaveus, i no tothom té l'espai o els mitjans necessaris.

La innovació tecnològica és imprescindible per a oferir sempre el millor als espectadors. Però avui una empresa també ha de mirar de reduir l'impacte ambiental, estalviar energia, reduir les deixalles que produeix. "Nosaltres recollim les fotocòpies que ja no serveixen –explica Pere Vila– i en fem blocs, amb tapa de paper reciclat". La portada dels blocs explica als treballadors de la casa coses senzilles que poden fer per conservar i millorar l'entorn: aprofitar el paper al màxim, apagar els llums dels serveis en sortir, controlar el volum de so quan editen o miren el televisor i altres coses. En definitiva, diu el bloc, "fer servir el sentit comú és la millor forma de preservar el medi ambient".

"També recuperem el tòner de les fotocopiadores –diu Vila– i reciclem les cintes de vídeo ja utilitzades". D'aquesta forma, TV3 no sols incorpora la tecnologia més sofisticada, ans també racionalitza l'ús de recursos i col·labora en la preservació del medi.

Xavier Duran

Carme Alborch

Núria Espert

M. del Mar Bonet

TRES DONES A VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

Sopar dels Premis Octubre
Homenatge a Vicent Andrés Estellés

Dissabte, 30 d'octubre de 1993
21.30 h. Fira Mostrari Internacional de València.
Pavelló Nord C

Els tiquets poden comprar-se
a la Llibreria 3i4. Pérez Bayer, 11. València

XXIIPREMIS OCTUBRE. XXV ANYS DE 3i4

CRÒNICA DE JOAN DE SAGARRA

Sobre la dificultat d'

"Torno, doncs, a escriure en català per mala consciència i perquè, tal com pinta la política del país, cal estar al cas. Pujolista, si he de ser sincer, no ho estat mai. Però, alto!, tampoc antipujolista, com puguin creure alguns."

De tant en tant m'agafa el delit d'escriure en català. I més que d'escriure, de veure un paper meu publicat en català. Deu ser un rebrot de la mala consciència que arrossego des del dia que vaig començar a escriure, ja fa més de 30 anys, en un diari que es deia *El Noticiero Universal*. Ben cert és que en aquella època no hi havia diaris en català –tampoc no es pot dir que ara n'hi hagi gaires–, però el sol fet de veure aquell primer article meu publicat al "Tonticiero", com en dèiem afectuosament, en castellà, em va produir una sensació de tristesa i, alhora, una certa repulsió. Em semblava com si mai no hagués d'abandonar aquell col·legi de *reverendos padres* en el qual, el dia de la promulgació de dignitats, un Juan de Sagarra de 17 anys, amb aires de tifa, es penjava al coll la medalla de Principe de Redacción, després d'amanir un text descaradament barroc, descaradament jesuític, amb un raig d'autèntic oli azorinià (de l'Azorín de *Campos de Castilla*) i unes gotes de vinagre unamunianes, més o menys químicament pures.

Escriure en castellà sempre m'ha produït la sensació, un pèl confusa, tot s'ha de dir, d'estar traint alguna cosa o alguna persona. No pas el meu pare, Josep Maria de Sagarra de Castellarnau, l'autor d'*El foc de les ginesteres*, que se'n va fer un tip d'escriure articles en castellà –per fer bullir l'olla, com ell deia–, sinó algú molt més llunyà, o potser no tan llunyà, tal vegada el meu avi matern, Celestí Devesa, que no vaig arribar a conèixer i que feia "quessussitos" al seu taller d'Olot i, alhora, feia la feina de corresponsal de *La Veu de Catalunya*.

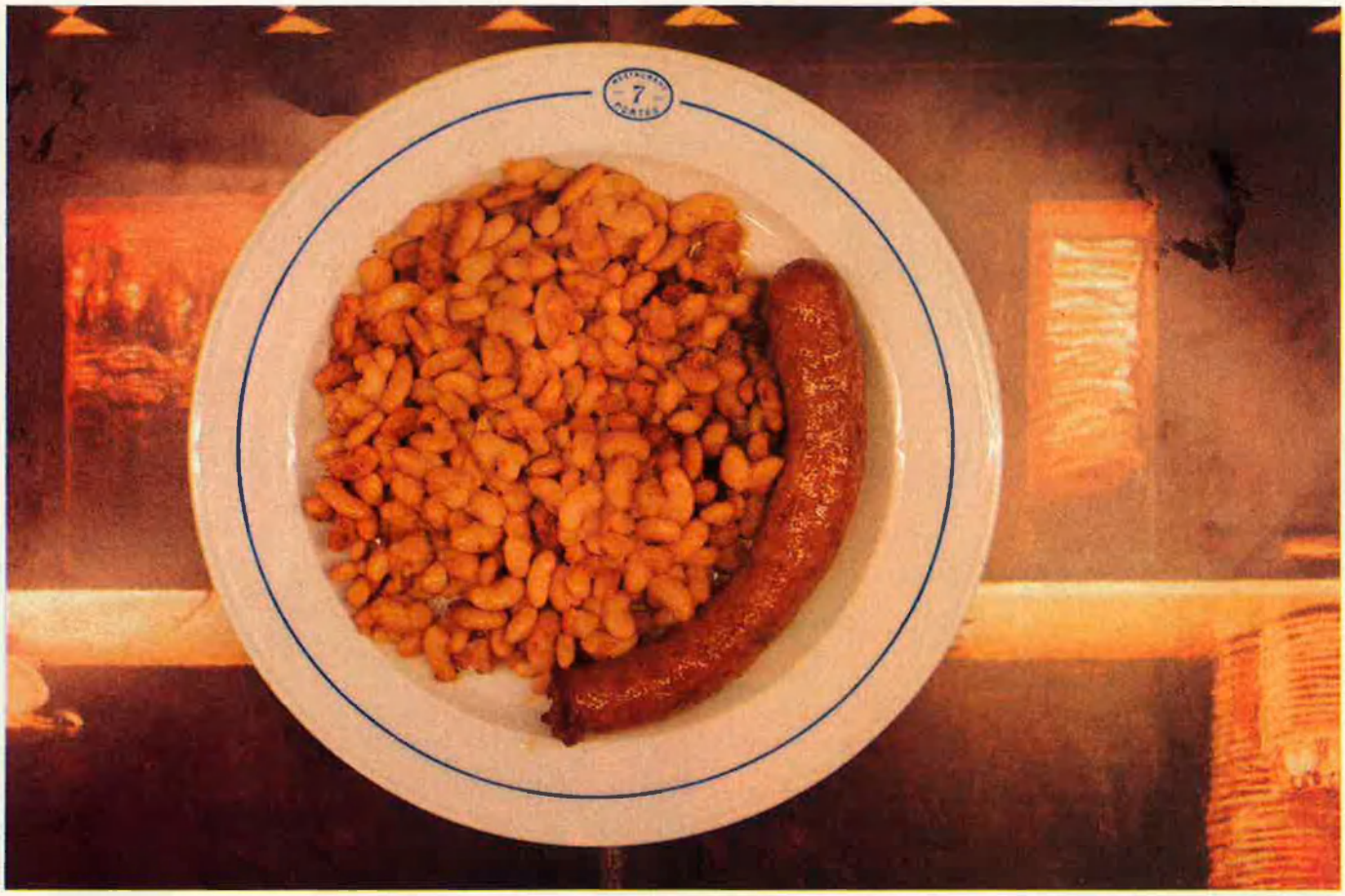
En francès vaig escriure una dotzena d'articles sobre personatges del *music-hall* al setmanari parisenc *Arts* abans d'escriure al *Ciero*, i em va passar una cosa semblant. De sobte, em despertava de nit entresuat, convençut de ser la reencarnació del Scarpia català, el meu avantpassat François de Sagarra, president que fou del Consell Sobira del Rosselló, governador dels Comtats del Rosselló i de la Cerdanya, un català de Lleida que havia venut els seus germans al seu amo Lluís XIV; un fill de puta que amb el seu nom ha enriquit el repertori injuriós de la Catalunya Nord. "És de la pell d'en Sagarràs!", diuen encara molts vells de Perpinyà, de la mateixa manera que nosaltres dèiem: "És de la pell d'en Barrabàs".

Així doncs, m'he decidit a tornar a escriure en català. Com ja abans havia fet temporalment a *Serra d'Or*, a *Canigó* –aquesta vegada gratuïtament, per amor a la pàtria (devia estar molt angoixat)–, a *Saber* (encara em deuen 9.000 pessetes), a *El Món*, i a altres publicacions que ara no recordo, a més, és clar, d'EL TEMPS, on vostès ara m'hauran de suportar un cop més, ja que l'amic Eliseu Climent sembla disposat a pagar-me dues capses de Montecristo del núm. 4, ara que ja no se'n troben, i les que es troben són infumables. Què més voldria jo que publicar exclusivament en català! La darrera vegada que me'n van fer una proposta, per part del senyor Max Cahner, aleshores editor del diari *Avui*, en assabentar-se aquest senyor de la quantitat que em pagaven llavors al diari *El País* (unes 200.000 pessetes mensuals), em va dir que per res del món no deixés *El País*. I allà continuo, per fer bullir l'olla, com deia el meu pare.

Torno, doncs, a escriure en català per mala consciència i perquè, tal com pinta la política del país, cal estar al cas. Pujolista, si he de ser sincer, no ho he estat mai. Però, alto!, tampoc antipujolista, com puguin creure alguns. El que passa és que la Catalunya que ens vol vendre el president, amb la seva preocupació sobre la governabilitat de l'estat espanyol i tota la conya del 15%, no em fa patxoca. Tampoc no m'inspira gaire confiança aquest *tinglado* de la Catalunya Segle XXI que s'ha empescat en Maragall. Amb els ministres Serra i Borrell i aquesta senyora, que ara no recordo com es diu i que condueix temeràriament els trens de la Renfe, al míting de clausura? No! De fet els qui més m'atrauen són la gent de l'Esquerra, els colomistes, els colomaires, els colombiers, els *colomeros*: els independentistes. Aquests són els que, en últim cas, m'hauran de guarir amb una cura de cavall, mal que em pesi, de la meva ja crònica mala consciència. "¡O esto o nada!", com diuen els de Cornellà. Vet aquí, què voleu que us digui, em cauen simpàtics! Convertir, com fan ells, el Día de la Hispanidad en un tec de botifarra amb mongetes em sembla collonut, sobretot si la botifarra és tan bona com el *morcón* que em va fer arribar no fa gaire una senyoreta amiga meva d'Extremadura. El que no acabo d'entendre –i que Déu em perdoni– és per què aquesta gent es fica tant amb les curses

sdevenir un català com cal

D? UMBERT

de toros que, segons diuen aquests esquerrans, són foranes (com diuen a Mollerussa) o forasteres (com diuen a la Plana de Vic) al poble català, i que fan tuf de franquisme; "and Spaniards are so brutal", com diuen les criatures d'ànima sensible i vegetariana.

Un tuf de franquisme? Que potser no saben aquesta gent –que truquen de tant en tant– que el pobre Federico García Lorca, l'amic de la Xirgu, d'en Dalí, del meu pare, el van afusellar de matinada entre dos *banderilleros* rojos i un mestre d'escola? Que no saben que durant la guerra civil la desfilada, a moltes places d'Espanya, es feia amb els toreros i quadrilles "con el puno en alto"? És que la Mediterrània, la mare nostra, no és l'autèntica mare del toro, de Creta, la mamella institucional de Baltasar Porcel? I què cony, doncs, pintava jo, als meus set anys, a la Monumental de Barcelona, la diada de la Mercè, al costat del meu pare, tan català ell, en el famós "mano a mano" de l'any 1945 entre Manolete i Arruza, divertint-me com un boig?

Pel que veig no em serà gaire fàcil d'esdevenir un català com cal. No defallirem!
(Continuarà...) **Joan de Sagarra**

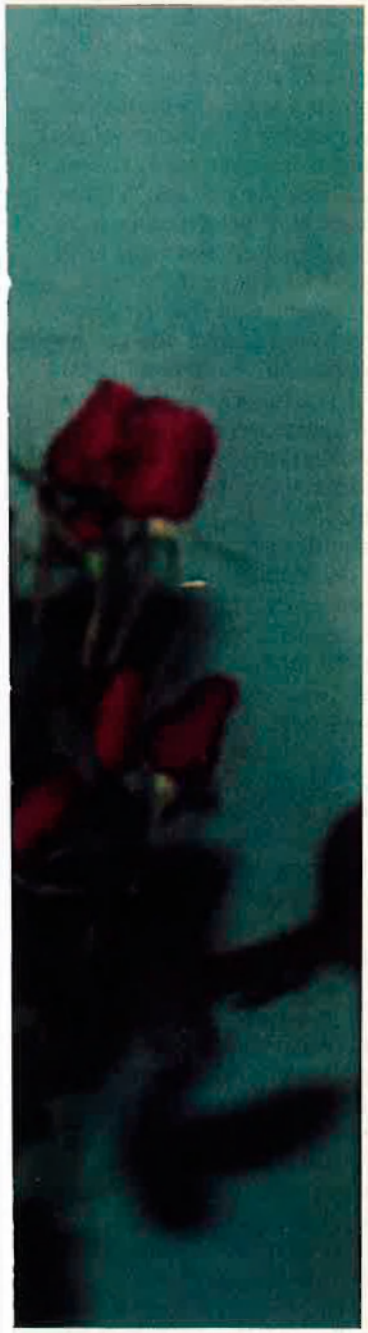
El triomf de la humanita

Àngels Carabí, autora del llibre *Toni Morrison: búsqueda de una identidad afroamericana*, explica en aquestes pàgines com va descobrir fins a encisar-se l'escriptora que acaba de guanyar el premi Nobel de Literatura.

Quan a final del 1982 vaig llegir un llibre titulat *La canción de Salomón*, vaig saber que tenia a les mans quelcom que em va semblar una obra literària extraordinària. Era una història insòlita sobre la comunitat negra americana. La força desmesurada dels seus personatges, la riquíssima tradició afroamericana transmesa en una mitologia genuïna i sorprenent, l'exquisit llen-

o l'afirmació de la vida

L'escriptora Toni Morrison. Gràcies al seu Nobel, la literatura afroamericana escrita per dones ha obtingut un reconeixement de la seva gran qualitat i contribució a la lluita pels drets humans arreu del planeta.

guatge màgic realista i alhora poètic de la novel·la i la vitalitat i solidesa d'unes dones impressionants, em van seduir completament, sense escletxes, sense cap dubte. Vaig decidir que dedicaria anys d'estudi a l'elaboració de la meva tesi doctoral sobre una escriptora negra, nordamericana, de nom Toni Morrison, de qui no sabia absolutament res. Només que havia escrit un llibre que em fascinava.

Vaig consultar col·legues d'altres universitats de l'estat espanyol. Ningú no la coneixia, ningú no en tenia bibliografia crítica. Res. Des d'Estats Units m'enviaren les seves altres novel·les publicades fins llavors: *The Bluest Eye*, *Sula*, *Tar Baby* i uns pocs articles crítics. Aquests deien que Toni Morrison havia guanyat el National Book Award per *La canción de Salomón* al 1977. Temps després vaig anar a Boston i a Nova York per unes poques setmanes a cercar material, articles escassos que vaig trobar a revistes, la majoria d'elles dedicades a temes afroamericans i d'accés difícil al nostre país. Cap llibre sobre la seva obra.

Semblava prou evident que una de les majors fonts bibliogràfiques havia de ser la meva percepció del que Toni Morrison havia escrit. Durant mesos em vaig dedicar a llegir i a rellegir les seves novel·les, a llegir obres de cultura afroamericana, sobre mitologia africana i afroamericana, a informar-me sobre el moviment dels drets civils dels anys 60, a llegir obres d'autors afroamericans ja reconeguts com Ralph Ellison, Richard Wright, James Baldwin..., i d'escriptores negres contemporànies que havien sorgit a la dècada dels anys 70: Alice Walker, Maya Angelou, Claudia Tate i altres. A la meva Universitat comentava els llibres amb els alumnes, els giràvem, ens arriscàvem a interpretar-los.

Però vaig comprendre que havia d'anar als Estats Units altre cop i parlar amb Toni Morrison de la seva obra. Em vaig posar en contacte amb ella i va acceptar de conversar amb mi. La meva alegria va ser immensa. El 4 d'agost de 1986, a les 3 de la tarda, havia d'entrevistar-la a Nova York.

A banda el meu interès per la seva obra, alguna cosa m'estranyava. Semblava que, tant Toni Morrison com les altres escriptores afroamericanes contemporànies haguessin sorgit sense una tradició anterior de literatura produïda per dones de color. Exceptuant Phillis Wheatly, una esclava negra del segle XVIII, no hi havia constància de cap escriptora. A més, els textos sobre el Moviment dels Drets Civils ignoraven la presència de la dona negra, a excepció d'Angela Davis. Però les manifestacions havien estat massives. On eren totes les altres dones negres? I era possible que cap dona de color des de Phillis Wheatly no hagués escrit res? El meu viatge als Estats Units havia de resultar interessantíssim.

Al febrer del 1986, un dràstic esdeveniment va canviar del tot el curs de la meva vida. El meu marit va morir en un accident automobilístic. La policia m'ho va notificar per telèfon. Així, cop en sec. L'impacte emocional va ser brutal i la realitat immediata va ser, si és possible, més brutal. Amb un sou mínim universitari vaig passar a ser cap de família amb un fill de dotze anys. Havia de decidir i ràpid. Continuar la tesi doctoral era un pas per a assegurar una situació estable a la Universitat. Però això seria després de passar oposicions i com a mínim havien de transcórrer tres anys. A més havia d'anar als Estats Units per compilar més material d'investigació i entrevistar Toni Morrison. La situació econòmica resultava duríssima. Una nit en sortir de classe, vaig arribar a casa. M'havien tallat la llum. Recordo que, fent-me claror amb espelmes, vaig posar el meu fill al llit i vaig seure al sofà del menjador. En aquell silenci solitari i ple de dubtes, els personatges femenins de l'obra de Toni Morrison acudiren a la meva ment. Eva, aquella dona impressionant que aconsegueix de mantenir els seus tres fills i tirar endavant. Sula, independent i arriscada que, desafiant tota la comunitat aconsegueix de ferse a si mateixa. Pilate, una dona màgica i alhora sòlidament ancorada en la terra que s'atreveix a tot i s'ocupa de la seva filla i de la seva néta. I vaig recordar allò que havia llegit de Toni Morrison. Tenint a càrrec seu dos fills, escrivia de nit en tornar de la feina. Aquella nit, a la claror de la llum de les espelmes, vaig continuar escrivint el meu llibre fins a la matinada, sabent que havia d'arribar fins a la fi.

El viatge als Estats Units, me'l va subvencionar la Universitat de Barcelona. L'allotjament a Nova York és una altra de les coses extraordinàries que he fet a la meva vida. Necessitava un lloc prop de la biblioteca de la New York University, on anys enrere havia estudiat i que coneixia bé. I el necessitava pels dos mesos que havia planejat d'estar-me a Nova York. Els meus amics artistes de l'East Village em van oferir l'única cosa que podien oferir-me. Un llit extra que havien adaptat sobre un armari en un apartament que era a cinc minuts de la Universitat.

Durant dos mesos vaig dormir dalt d'un armari. Cada nit, amb el sostre a dos pams del nas,

Dues instantànies de Morrison, baix amb Àngels Carabí i el seu fill Ford. La literatura de l'escriptora nord-americana, i ella mateixa, és un exemple i un encoratjament per a totes aquelles dones que treballen sense defallir per tirar endavant en circumstàncies adverses.

descansava encantada. A la biblioteca de la Universitat vaig descobrir allò que havia anat a buscar: des de mitjan segle XIX les dones afroamericanes havien anat escrivint. Cada article que trobava, cada exemplar gairebé únic d'aquestes escriptores del tot desconegudes i ignorades en tota la història de la cultura afroamericana em semblaven un tresor. Eren llibres que havien tingut una vida curtíssima. Amb mitjans precaris havien estat publicats i, gairebé sense ser vistos, havien estat oblidats. Eren textos que narraven la vida de l'únic tipus de dona de color que havia pogut ser considerada com un ésser humà pel lector blanc: la mulata. Les escriptores del segle XIX i de fins a mitjan segle XX sabien perfectament que l'únic lector a qui podien adreçar els seus escrits era la població blanca i que aquesta només podria admetre personatges que, d'alguna manera, s'assemblessin al model de la raça dominant. Les seves heroïnes havien de ser belles, educades, refinades, castes, espirituals i, evidentment, de pell clara. Però l'important va ser de descobrir que escriptores com Harriet Wilson, Francis Ellen Harper, Jessie Fausset, Nella Larsen, Ann Petry i altres formaven una tradició de la literatura escrita per dones afroamericanes i que només uns mesos abans dues estudioses del tema, Carole Watson i Barbara Christian, havien publicat els dos únics volums sobre aquesta temàtica.

La cosa extraordinària, llavors, de les escriptores dels anys 70, com Toni Morrison, Alice Walker, Maya Angelou i altres, era que innovaven la literatura afroamericana creant uns personatges femenins genuïns. És a dir, sense excuses, sense embuts. A les seves mans, la dona negra, de pell fosca, emergia amb tota la força, la bellesa i la voluntat de supervivència que ha caracteritzat la dona afroamericana i que en el transcurs dels segles li havien negat.

Què havia passat perquè aquestes escriptores dels anys 70 s'atrevissin a afirmar allò que els havien negat històricament? La resposta estava en el Moviment dels Drets Civils. I la documentació gràfica d'aquesta resposta, la vaig trobar en un lloc esplèndid: la Schomburg Library, una biblioteca situada al cor de Harlem. Vaig consultar llibres d'història, arxius amb fotografies increïbles: manifestacions del Ku Klux Klan al bell mig de la cinquena avinguda de Nova York, autobusos dels "freedom riders" encesos en flames, una àvia ensenyant a la seva néta la fotografia del diari del 17 de maig de 1954, quan fou declarada anticonstitucional la segregació a les escoles, les segudes de resistència passiva als restaurants Woolworth i, especialment, el descobriment d'un parell de llibres acabats de publicar que reconeixien l'enorme importància que les dones negres havien tingut durant el Moviment dels Drets Civils.

Vaig aprendre una cosa més en les meves visites a Harlem. Una cosa que m'havia d'ajudar en l'estudi que realitzava. Vaig aprendre a experimentar allò que se sent quan el color de la pell d'un és diferent de la del grup que domina. A Harlem jo era l'estranya. Quan entrava en un bar del barri negre, senzillament a menjar, les mirades em col·lapsaven. Em sentia blanquíssima, incolora, davant la força d'aquells rostres contundents. I a part. Com si no tingués veu, com si no fos una persona. Vaig assistir a una cerimònia religiosa en una de les esglésies baptistes de Harlem. I de sobte em vaig adonar que els únics blancs en aquella església érem la figura de Crist i jo. Gairebé al final de la cerimònia, el ministre de l'església em va indicar que em posés dreta i em presentés a la comunitat. Tan òbvia i escandalosa era la diferència. M'havia apropat, encara que només fos una mica, al que significa ser observada i assenyalada, senzillament, per la tonalitat de la pell.

Amb tota aquesta extraordinària experiència vital, el 4 d'agost vaig tenir la meva primera trobada amb Toni Morrison. Toni és una vertadera delícia com a persona, i l'entrevista va resultar esplèndida. El primer que impressiona d'aques-

ta dona és la solidesa i l'extraordinària força que n'emana. El seu ampli físic imposa respecte. El seu rostre aparentment dur desafia a parlar de front. No accepta ambigüitats i deixa clar immediatament que diu les coses pel seu nom. I alhora és enormement poètica, màgica, càlida i acollidora. Toni Morrison sedueix quan parla. I és el que ella pretén: seduir. Seduir el lector perquè penetri gairebé sense adonar-se'n en la història de la seva gent, del poble negre nordamericà que en el transcurs dels segles ha estat maltractat i menyspreat. I Toni Morrison, a través de la seva obra, li retorna la dignitat d'un passat que li ha estat robat. Parla de la riquesa de la cultura afroamericana, de l'enorme llegat cultural de la mitologia negra, de la tradició oral, de la música, del sentit de comunitat com a element humanitzant i enriquidor i, per sobre de tot, de les dones negres. Aquests personatges que la història ha ignorat, que han estat sotmesos a abusos increïbles, però que, gràcies a la seva afirmació de la vida i a la seva humanitat, han sobreviscut.

Després d'aquesta primera trobada, al 1988, el meu llibre *Toni Morrison: búsqueda de una identidad afroamericana* va ser publicat per la Universitat de Barcelona. Des d'aquell moment, he entrevistat un parell de cops més Toni Morrison, tots dos a Barcelona. Al 1991 va fer una conferència a la Universitat de Barcelona i, al 93, va ser invitada per la Generalitat de Catalunya al Congrés de Cultura i Mitjans de Comunicació que organitzava Marta Pessarrodona. Al 91 parlàrem de *Beloved*, la novel·la que havia estat guardonada amb el Premi Pulitzer. Una altra vegada l'entrevista va resultar esplèndida. *Beloved* és una obra mestra. Morrison s'enfronta al passat esclavista i el reviu dignificant-lo perquè la seva gent no sols deixi de fugir-ne, sinó perquè s'atreveixi a incorporar aquest passat i pugui superar-lo. És l'única manera, diu Toni Morrison, de poder construir un present i un futur. De *Jazz*, en parlàrem al 93: una novel·la innovadora que revela el Harlem dels anys 20 a través de les dones negres.

Va ser al 91 quan, després de la nostra llarga conversa sobre *Beloved*, i abans que *Jazz* fos publicada als Estats Units, li vaig explicar per primer cop com havia escrit el llibre sobre la seva obra i com ella mateixa, i els seus personatges, m'havien ajudat a continuar la meva feina i a tirar endavant. Sense interrupcions, i molt atentament, Toni em va anar escoltant, absorbint amb gran respecte allò que li havia anat explicant. El dia abans que ella marxés, havíem quedat d'anar a sopar per acomiadar-nos. Quan vaig anar a acompanyar-la a l'hotel, em va demanar que pugés a la seva habitació. Em va sobtar perquè ja era una mica tard i el seu avió sortia d'hora al matí. En arribar a la sala em convidà a seure i em lliurà un paquet; era un present. El vaig desembolicar, emocionada pel

L'escriptora, a la Universitat de Barcelona (dalt) i al Saló Llibr 86 (baix). Toni Morrison ja ha visitat diverses vegades Catalunya per fer-hi conferències.

detall, i vaig veure un portafolis de color verd. Vaig pensar que allò era el regal i l'hi vaig agrair. "Espera, obre'l –em va dir–. A dins hi ha una cosa molt especial per a tu." El portafolis contenia un gran plec de papers i una nota manuscrita que deia:

"Aquesta no és la versió final de *Jazz*, però pràcticament l'és.
Vull que tinguis una còpia del manuscrit, com a record d'aquesta trobada i com a prova
de la meva estimació i afecte.
Les meves benediccions."
Toni

Em van saltar les llàgrimes. I ens vam fer una llarga abraçada.

Això va ser el 22 de desembre de 1991.

Dos anys després, al març del 93, de camí cap al seu hotel, vam passar per davant la font de Canaletes. Li vam dir que si bevia de l'aigua d'aquella font tornaria a Barcelona. Toni en va beure.

Així que tornarà. I aquest cop ho farà com a Premi Nobel de Literatura. **Àngels Carabí**

GENERALITAT DE CATALUNYA

ANIREM ENDAVANT

A tot el món corren temps difícils. I a Catalunya també.
Però, si tots hi posem el nostre esforç
i no perdem la confiança en nosaltres mateixos,
anirem endavant:
Si millorem la nostra formació...
Si fem la feina ben feta...
Si racionalitzem el consum...
Si millorem, encara més, la qualitat
dels nostres productes...
Si potenciem la innovació
i la internacionalització
de la nostra economia...
Si perseverem en la modernització del país...
Si reforcem i projectem la nostra identitat com a país...
Si creiem en la nostra capacitat...
I, sobretot, si hi posem tota la nostra
il.lusió, imaginació i creativitat...
Anirem endavant!

ARXIU

Mercè Rodoreda, rediviva

Després de 10 anys de la seva mort, Mercè Rodoreda continua sent un capsa plena de sorpreses. En el marc dels Premis d'Octubre d'enguany apareixerà el llibre *El torrent de les flors*, edició feta per Montserrat Casals, que presenta el teatre inèdit de Mercè Rodoreda. Quatre obres, quatre mons diferents que l'escriptora ens va regalar pòstumament.

Montserrat Casals i Couturier és periodista. No recorda el moment precís en què va deturar la seva mirada en les paraules de Mercè Rodoreda. El que és segur és que encara era adolescent. Tot va ser normal. Els llibres eren a la biblioteca, formaven part del seu univers quotidià. Però, al cap dels anys, l'escriptora ha passat a primer pla, a formar part de la seva vida professional. Es periodista. Tocava de fer la necrològica. La mort de l'escriptora la va abocar de ple a redescobrir el món reclòs de la Rodoreda enigmàtica, amagada en la seva literatura i en el seu riure estrident. El primer resultat d'aquest furgar pel fons del fons va ser la biografia *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*.

Ara, al cap de dos anys, presenta *El torrent*

ARXIU

de les flors, l'edició del teatre inèdit de Rodoreda: *Un dia*, *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, *Maniquí 1, maniquí 2* i *L'Hostal de les Tres Camèlie*s. En l'edició, ha treballat conjuntament amb Mait Carrasco, que s'ha fet càrrec del treball lingüístic.

—L'aparició d'aquest llibre representa l'oficialització de Rodoreda com a autora teatral. Això és molt important. S'havia estrenat una obra seva, *La Nit*, al 1979, al Festival de Teatre de Sitges. Ella sempre deia que l'interessava el cinema i la televisió. Sempre que podia manifestava el seu interès per la literatura recitada, per la literatura dita. Des de l'any 73 tenia ganes de publicar aquestes obres, però raons diferents van fer que això no passés. I, la cosa es va anar posposant.

—Però, per què no les va publicar mai?

—Això és un misteri que ella i el seu editor s'han endut a la tomba. La certesa de la intenció de publicar el teatre, la tenim per les cartes que va enviar a l'editor. En canvi, de la decisió d'anar-ho posposant, no en consta documentació escrita. Potser la van desanimar diverses coses; per exemple, la fredor com va ser acollida la seva obra a Sitges; o potser, també, hi va influir l'èxit de les seves novel·les. Això, segurament no ho sabrem mai.

—De totes les obres, quina l'atreu més?

—M'és difícil de dir perquè quan t'estimes una obra no pots triar-ne una part. És com si em fessis triar entre els meus germans. Te'ls estimes tots, i cadascun té els seus matisos. *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, que ara s'ha estrenat a Barcelona, ben segur que és la més agraïda. De totes quatre, és la que té més sentit de la comèdia sostinguda.

Mercè Rodoreda (dalt). L'escriptora ha motivat un bon nombre de treballs i llibres amb tota la documentació no publicada que se'n va trobar en morir. *El torrent de les flors* (baix) és el darrer resultat d'aquesta troballa.

Un dia, en canvi, té la gràcia de tenir els mateixos personatges de *Mirall Trencat*, permet una reflexió sobre l'evolució narrativa de la Rodoreda i com ella va anar perfilant els seus personatges de ficció. *L'Hostal de les tres camèlies*, que potser és la que m'agrada menys, té un valor afegit. És practicament la única vegada que Mercè Rodoreda tracta un tema rural i aquest fet li dóna, a més a més, el valor afegit de la curiositat. En un sentit diferent, *Maniquí 1, maniquí 2*, que és la que m'interessa més, és la més moderna, la més ambiciosa. També és la més difícil de representar.

—Llegir teatre en aquest país no és gaire habitual. Què diries per seduir al lector fidel de Rodoreda?

—No és gens complicat de convèncer a aquest lector. Llegint aquestes obres de teatre et sents molt còmode, és una lectura que li serà familiar. La Rodoreda que escriu teatre és molt jove i té moltes coses a dir. Això la fa imperfecta, però és una imperfecció atractiva, plena de suggeriments. Nosaltres hem preferit deixar aquest gust d'inacabat que té l'obra.

—Quines dificultats ha tingut aquesta edició?

—Tot i no ser una edició crítica, hem volgut donar el màxim d'informació. De cada obra, n'hi havia versions diferents, amb petites variants que sempre hem indicat. En el cas de *La senyora Florentina*, que és on hi havia diferències més importants entre les versions, les hem donat en escens senceres.

—Editar obra inèdita d'autors morts és sempre polèmic.

—En aquests moments a França hi ha una polèmica oberta molt interessant sobre l'edició d'aquest tipus de material arran de la publicació de les obres completes de Roland Barthes. En aquest cas, fins i tot es planteja el concepte d'inèdit. L'autor que s'encarrega de l'edició només recopila els textos publicats però absolutament introbables. En aquest cas, els inèdits eren els materials extraviats, i s'ha donat prioritat a la seva recuperació més que no pas el descobriment de textos molt més personals, del tipus dietàries, correspondències o esborranys de l'autor. Això no obstant ha estat molt criticat, perquè els "barthresians" consideren que ja ha arribat el moment de conèixer tot Barthres. En el cas de la Rodoreda ens trobem una mica en la mateixa situació: què vol dir inèdit. Personalment m'inclino a creure que també ens ha arribat el moment de donar a conèixer-la "tota sencera".

—D'aquesta aportació, què en destacaries?

—El més important és que Mercè Rodoreda no és morta i enterrada en una tomba. És molt viva, i cada dia aporta noves vies de coneixement. Encara queda tota la seva obra poètica per conèixer.

—*L'has llegida?*

—És una obra inacabada, i que era coneguda només per cercles reduïts. El seu títol és *El món d'Ulisses*. Conté alguns sonets meravellosos. Un dels altres enigmes ques Mercè Rodoreda es va emportar és per què no s'hi va interessar més.

—*Deies abans que Rodoreda no és enterrada en una tomba. Per què?*

—En aquest llibre que ara apareix fa conèixer un material que permet d'aprofundir en el paper de Mercè Rodoreda en la història de la literatura. Fins ara Rodoreda era coneguda com la gran escriptora de la burgesia catalana o barcelonina. En aquest sentit s'han fet treballs meravellosos. Però sobretot, la seva obra ha estat visitada en un intent de veure-la com un fet excepcional. Això, de vegades, ens l'ha fet un punt incomprensible i una mica allunyada. Per això parlem de dos lectors rodoredians, un més avisat i l'altre més normal, quotidià. Personalment crec que amb aquestes obres de teatre arribem a una altra Mercè Rodoreda, que aproxima els dos lectors. Doncs bé, en aquestes obres de teatre es pot veure fàcilment que els grans personatges de la Rodoreda no són ni la Sofia, ni la Teresa Godall, ni la Colometa. Els grans personatges són les minyones.

—...

—Sí, les minyones. Tant el personatge de l'Armanda com el de la Serafina l'entronquen directament amb la gran història de la literatura. Són personatges perfectament retratats, dissecionats amb gran profunditat i que tenen referents directes en la literatura francesa. La Serafina de *La Senyora Florentina* té el seu precedent en la Serafita de Balzac. La Serafina és un personatge androgin com la Serafita; és un clar homenatge a aquest personatge creat per Balzac.

L'Armanda, que és la maduració de la Crisantema d'*Isabel i Maria*, que també és la minyona de *Mirall Trencat*, a banda ser un clar homenatge al nom d'Armand Obiols, és també una referència a la Madame Chrisantême de Pierre Loti. La lectura del teatre de Rodoreda ens permet de rellegir tota l'obra d'una altra manera.

—*En el llibre hi ha un capítol que tituleu "Conceptes, imatges, dites i frases de collita rodorediana", que és una invitació a una lectura distinta de l'obra rodorediana. Per què?*

—De la Mercè Rodoreda, cadascú se n'ha fet una versió diferent. Tothom l'ha feta servir com li semblava. I, sovint no és el que s'ha dit. Quan Mercè Rodoreda escriu: "Sóc jo que parlo i que faig el que vull amb la sintaxi i que dono un català natural i que de vegades faig embolicar la Colometa quan explica com són les coses i procuro tant com puc dir les coses d'una manera diferent de com es diuen... Refaig una manera de parlar, per tal que les frases, si no els mots, tinguin una presència", demostra la voluntat explícita de fer un llenguatge modern. Precisament, en les seves comèdies, s'hi descobreixen moltes d'aquestes expressions escrites d'una manera diferent de com es diuen, i per això hem pensat que era bo de fer-ho ressaltar. Per exemple, la definició que fa de la paraula "censura" és fantàstica: "La censura, vol dir ziu!, boca tancada i a la teva feina papallona". Moltes d'aquestes frases poden fer fortuna i poden incorporar-se al llenguatge comú.

ARXIU

Montse Casals. Abans de la presentació d'*El torrent de les flors*, la periodista ja havia escrit la biografia *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*.

—*Això també és el llegat Rodoreda?*

—Estaria bé que s'estudiés a fons aquest aspecte de l'obra rodorediana. Diem que és la gran escriptora d'aquest segle, però no s'ha aprofundit prou en la manera com escrivia. Combina frases fetes per fer-ne d'altres. És molt divertida i renova el lleguatge.

En comptes d'anar cap aquí, s'ha fet el contrari. Per exemple, recordo que en el llibre *El barco fantasma* es fa servir la Rodoreda per avalar l'ús de determinades paraules que d'altres consideren barbarismes o castellanismes. Això és absurd, perquè, aquestes qüestions de llenguatge, les decidia més el seu editor, en Joan Sales. En canvi, sí que es pot aprofundir en altres punts, com la seva voluntat renovadora del llenguatge. Mercè Rodoreda va ser una autodidacta i no tenia un coneixement profund de llengua. No podia debatre sobre la conveniència o pertinença de l'ús d'una paraula o una altra. L'interès de Rodoreda va per un altre camí molt més estilístic i de sentit. D'expressió, en una paraula. Per això he fet el recull de frases fetes que dèiem. És un primer pas.

Elisa Galangau

Conceptes, imatges, dites i frases de collita rodorediana

Montse Casals i Mait Carrasco han fet una selecció de frases de Mercè Rodoreda, suggerent per a un estudi a fons sobre l'escriptora

La senyora Florentina i el seu amor Homer. Menjar i coure: *"anar tirant", "anar fent".*

Tenir un bon costat: *combinació de "tenir un bon puntal" i "fer costat".*

Costar sang i aigua: *combinació de "costar Déu i ajuda" i "fer suar sang".*

Plantar una figuereta: *"fer petar la xerrada", "fer el tafaner".*

Sola com una bleda.

Li posaré un jardí que se'n lleparà els bigotis: *"llepar-se'n els bigotis" es diu per expressar que hom troba molt de gust en alguna cosa.*

(Aixecar-se) com un ocell boig: *"d'una revolada".*

(Ser) de cafè-concert i cama enlaire: *de vida dissipada.*

(Haver-hi) una calma molt fosca: *una calma intensa.*

Estar mig estabornit del cap.

Fer-se banys d'aigua amb vinagre i, per acabar, posar-s'hi una fulleta d'enciam: *com a remei per curar els ulls de vellut.*

Passi-ho bé tingui: *combinació de "passi-ho bé" i "bon dia tingui".*

(Ser molt) de lilàs i violetes: *"de flors i violes".*

Abraçats com dues pedres.

Ballar-li els ulls (a algú, a causa dels nervis).

Tenir el cap a tres passes: *estar distret o destarotat.*

Tothom renega: de salat o d'amagat.

Maniquí 1, Maniquí 2. Cada pas que fem té el seu pes de plata.

De mica en mica es va fent via.

Morirem fent el que fem i sempre amb la pela que s'esquiva.

Rodanxeta de lluç marítim: *hi és dit com a floreta, galanteria.*

Tota mentida val una veritat.

Santa Bàrbara, obre el paraigua i baixa del cel: *invocació que hi és dita replicant a una invectiva que crida la tempesta.*

ARXIU

Mercè Rodoreda.

La censura, vol dir ziu!, boca tancada i a la teva feina papallona.

M'agradaria que em tapessin la boca, perquè enraonar és una feina i jo ja estic cansat de viure.

Vells com els cubells de les escombraries.

La bata que tot ho tapa i no amaga res: *una bata picardiosa.*

Amb el cor més tendre que una fulla d'enciam.

Quan les poncelles batallen a la quieta per tornar-se flors: *s'hi refereix al primer dia d'abril.*

Cirera de mona de palmera: *hi és dit com a escarni.*

Més flonjo que la molla de pa quan surt del forn.

L'hostal de les tres Camèlies. Posat de tossuda, com tota persona ben alimentada.

Tenir el ventre com una guitarra: *tenir-lo buit de gana.*

Recordar el dia que vam néixer, als uns els fa riure, als altres els fa plorar.

Tenir la galta tendra com les flors de debò.

Un home enamorat és com si l'haguessin fet de vidre: *hi és dit en el sentit que és transparent, que no pot amagar els sentiments.*

(Tenir algú, o saltar-li) els nervis fora de la pell: *els nervis "a flor de pell".*

El mal corre boig pels camins.

L'arbre del casament no dóna altra fruita: *la "fruita" a què s'hi refereix són queixes, retrets i desenganys.*

Lligats per tota la vida com dos gats a dins d'un sac: *fent-se la vida impossible.*

Ser més calenta que una fornal: *ser sexualment molt ardent, tenir furor uterí.*

Quin cep de mala vinya!: *Quin "fill de puta"!*

Tenir un gall a l'aigüera: *haver mort un fatxenda.*

La mateixa manera de dur el cap a dalt de la persona: *hi és usat en tots els sentits de la comparació.*

La veritat, de vegades, val més amagar-la, i, si apunta al cap, garrotada!

Mort com un cuc mort.

Un dia. Fer un pessic de tant en tant i bona nit i bona hora: *s'hi refereix per expressar unes relacions sexuals minses o innocents.*

Com una processó, però sense alegria: *paradoxal contraposició, no és pas que una processó sigui precisament alegre.*

Trencar-se sospirant.

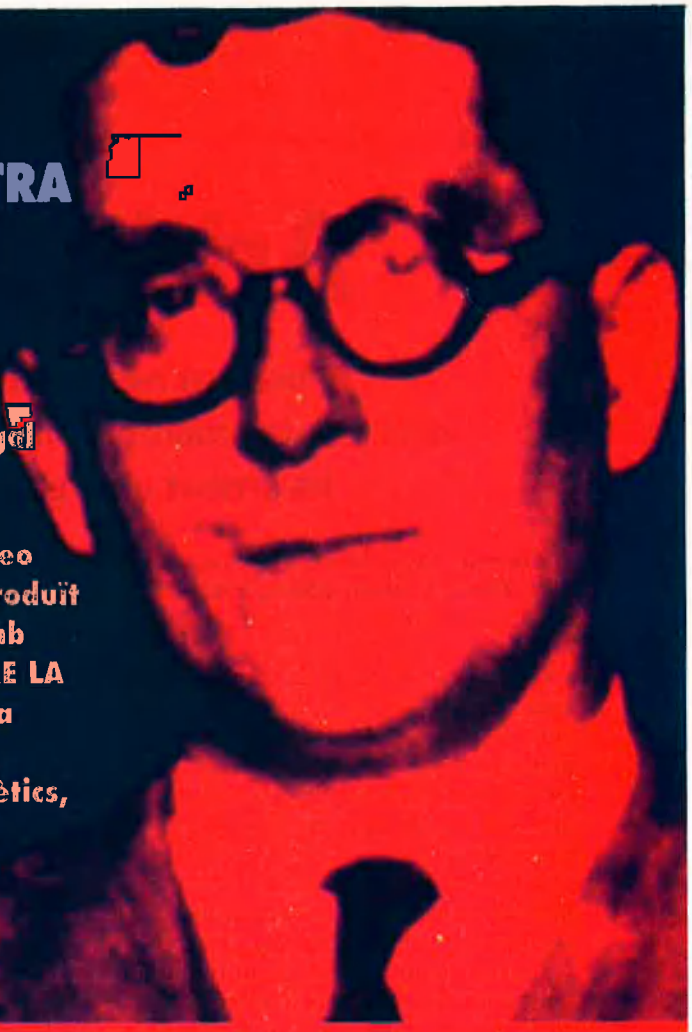
Estar més mort que un peix.

Tenir la gola més seca que una teia.

Estar sola com una volva.

OPERACIÓ NIKOLAI

GRATIS AMB LA VOSTRA SUBSCRIPCIÓ

Ara, si us subscriviu a EL TEMPS, teniu un regal immillorable: *gratis* i *directament al vostre domicili*, rebreu el vídeo OPERACIÓ NIKOLAI, produït i realitzat per TV3, amb TOTA LA VERITAT SOBRE LA MORT D'ANDREU NIN a mans dels serveis de contraespionatge soviètics, que l'assassinaren per ordre de Stalin a la turbulenta Barcelona republicana de 1937.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____
Domicili _____ C P _____ Població _____
Any de naixement _____ Professió _____ Tel. Treball _____ D N I _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 18.762 pessetes.
Amb pagament:

- ☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
- ☐ Semestral (2 rebuts de 9.381 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc).

32.500 (Europa) 41.500 (Amèrica)
La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.

Forma de pagament:

- ☐ Dom. bancària
- ☐ Xec bancari adjunt
- ☐ Gir. postal num.

(Firma)

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____
Adreço _____ Població _____
Nom i adreça del titular del compte _____

Els Pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A., per l'import de la subscripció anual a pagar en:

- ☐ 1 rebut anual
- ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec:

- ☐ C/c
- ☐ Llibreta Num.

Data: _____ de _____ 199 ***(Firma)***

Art i coneixement

El present recull permet veure la riquesa i profunditat dels plantejaments gimferrerians i dels excel·lents resultats a què ha arribat un creador en l'exercici de l'anàlisi crítica.

Gimferrer, Pere. *Valències*, "La Unitat", Eliseu Climent editor, València, 1993.

Amb *Valències*, recull de textos datats entre el 1971 i el 1993, a cura de Joaquim Noguero, l'editorial 3i4 ha triat un motiu excel·lent per incorporar al seu catàleg Pere Gimferrer, un dels escriptors més sòlids de la literatura catalana contemporània.

Certament, la publicació en forma de llibre de textos prèviament editats individualment ofereix, segons que diuen els mateixos creadors, una immillorable oportunitat de rellegir-se, d'autocorregir-se, d'ordenar un material dispers i, de més a més, d'introduir plus-vàlues de significat que ara, amb motiu del llibre, afecten el conjunt dels textos i d'alguna manera intenten de travar-los en un conjunt coherent. Coherència preexistent, sens dubte, al recull –sobretot, quan es tracta d'escriptors la trajectòria dels quals no deixa lloc al dubte–, però facilitada ara per elements que, amb més o menys força, en dirigiran la lectura. El títol, per exemple, "explicat" tant per l'autor en una nota prèvia, com per Joaquim Noguero en el pròleg del volum, en un sentit que va molt més enllà de l'aparença més immediata; o els breus *post scriptums* que clouen alguns dels textos del recull.

El conjunt d'aquestes *Valències* –conferències, articles, ressenyes, textos per a catàlegs...– ha estat ordenat d'acord amb un criteri temàtic que ens permet de veure-hi quatre blocs ben diferenciats. Els dos textos inicials ("Itinerari d'un escriptor" i "La selva dels sinònims i els antònims") funcionen com una introducció. En el primer, Gimferrer ens ofereix les claus biogràfiques de la seua trajectòria i, a partir d'una original reinterpretació de l'activitat literària com a mimesi, les claus estètiques; en el segon, la llengua, l'expressió personal de l'escriptor, hi és la protagonista, presentada com un "guany de la lucidesa i de la voluntat individual", com un "suprem guiatge moral", i amb una referència més aviat polèmica a les dues "crucifixions" de la llengua catalana: la que va patir com a conseqüència de la Guerra d'Espanya i la que es deriva de l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística, que segons Gimferrer representa "el primer pas cap a la patuesització, en nom del guany incert d'una audiència teòricament més vasta".

Els set textos següents s'ocupen, *sensu stricto*, de literatura. Alguns, dedicats exclusivament a un autor –Racine, Foix, Màrius Torres– o a una obra –*Tirant lo Blanc*, *My secret life*– i, el darrer, a uns i altres, en un exercici crític farcit de suggeriments de lectura i anàlisi.

De les relacions entre literatura i cinema, que com és ben sabut representa un dels nuclis generadors de l'obra gimferreriana, se n'ocupa el tercer bloc. "Literatura i cinema", el primer dels textos d'aquest apartat, conté un diagnòstic del cinema contemporani, entrapat entre la "infantilització", àvida d'espectadors i sempre disposada a l'adaptació del material literari, i l'experimentalisme, que coneix perfectament fins a quin punt el seu públic és el de la posteritat i que transita per viaranys autònoms, lluny dels materials literaris. Una dicotomia que té una equivalència literària: novel·la clàssica/experimentalisme, que per a Gimferrer té un clar paradigma: el cas Rimbaud. El segon dels articles del bloc, "Deu anys de cinema americà. Una elegia", planteja, a propòsit del desè aniversari de l'aparició del número monogràfic que *Cahiers du cinéma* dedicà a la qüestió, el procés d'autodestrucció d'un cinema que "ha isolat els mòduls narratius d'una llarga tradició per tal de posar-los al servei de dos nous ídols: la mediocritat i la brutalitat, els dos ressorts, agressius i poderosos, d'un sistema social". Un judici que Gimferrer confirma ara, vint anys després, de la redacció de l'article, amb aquesta rotunda afirmació sobre l'obra de Coppola, un dels directors incorporats darrerament: "em sembla una impostura pretensiosa, mancada de talent i inflada d'ambició".

El tercer bloc, finalment, inclou textos sobre Fortuny, Gaudí, Modest Urgell, Antonio Saura i s'ocupa especialment de l'obra de Joan Miró i Antoni Tàpies. "El jardí dels guerrers" és un model de visió poètica, creativa, generada a partir d'una visió heraclitiana –o brossiana– de l'espectacle esmunyedís de les sensacions, que porta el poeta a afirmar que l'essència de la terrassa de la Pedrera de Gaudí "rau en la inestabilitat de l'aparença". El text sobre els Fortuny ("L'imaginari de Fortuny...") és un exemple magnífic de la "vida subterrània" de les idees artístiques, d'aquest context –"col·legi invisible", en diuen alguns historiadors contemporanis–, on el diàleg entre els poetes és possible i esdevé coherent. Un diàleg que Gimferrer exemplifica i interpreta també en parlar de les relacions Modest Urgell i Joan Miró, dins el marc general del simbolisme, o quan estableix el lligam entre la cosmovisió lul·liana i l'obra de Tàpies i Miró.

Però és de Miró i de Tàpies de qui Gimferrer s'ocupa més extensament. Al primer li dedica quatre textos i cinc al segon. En tots ells, a més del que contenen de referències concretes a l'obra de tots dos i de suggeriments diversos, és possible de resseguir un fil conductor, present d'altra banda al llarg del recull: la concepció de l'art que hi senyoreja i que, al capdavall, genera tot el discurs crític de Gimferrer, íntimament lligat al seu discurs poètic. Amb mots o sense, pintura i poesia ens fan veure "la riba on les formes atenyen la coneixença de l'absolut". L'art és coneixement d'una realitat profunda, que no és possible d'assolir sense capgirar la visió de la realitat aparent. És per això que l'art de Tàpies, com el de Saura, és un "art de vidents". I és per això també que la proposta mironiana, "com totes les propostes poètiques, basteix una realitat que és alhora una interpretació crítica de les dades visibles i un sistema nou i independent de referències".

GUILLERMINA PUIG

Pere Gimferrer. Miró i Tàpies ocupen el gruix del seu nou llibre: *Valències.*

La clau, però, consisteix a fer possible la interpretació, tot establint amb l'obra d'art un diàleg capaç de transcendir l'explicació lògica, capaç de valorar-la per "la seva capacitat expressiva immediata". L'espectador, el lector, interpretarà l'obra d'art en la mesura que siga capaç d'experimentar en ell mateix el "xoc" que inicià el procés de creació. I això és vàlid per a tot l'art en general. Ho és per a l'obra pictòrica de Joan Miró i Antoni Tàpies, i ho és també per a la poesia, com ens recorda l'autor en l'article que obre el volum: "El centre de l'operació poètica no és el camí que ens duu de la imatge al seu referent sinó l'existència de la imatge mateixa i, més encara, la seva existència sonora".

En suma, un recull de textos on és possible de veure la riquesa i profunditat dels plantejaments gimferrerians i, sobretot, els excel·lents resultats a què ha arribat un creador en l'exercici de l'anàlisi crítica. **Vicent Alonso**

D'un roig encès

Bertolt Brecht. *Històries del senyor Keuner.* Traducció, introducció, propostes de treball i glossari d'Anacleto Ferrer i Marc Granell. Tres i Quatre. Llibres Clau. València, 1993. 121 pàgs.

Contradictori i esmunyedís. Aquest, si més no, és el perfil traçat per Ronald Hayman a la biografia de Brecht, publicada a Londres el 1983; llibre interessant que, d'altra banda, silencia dades fonamentals per comprendre un personatge que als vint anys ja era un poeta consagrat i –diuen les males llengües– un pirata literari i sexual. Un bard encantador –segons Hayman– que el maig del 29 a Berlín, davant l'enfrontament entre la policia controlada pels socialdemòcrates i els manifestants comunistes, com la majoria d'escriptors i intel·lectuals habitants d'un món en descomposició, adquireix compromisos polítics pels quals serà recompensat amb el *Berliner Ensemble*. I amb el Premi Stalin de la Pau, que dipositarà quasi íntegrament al compte bancari de Suïssa, obert durant l'exili americà –del 41 al 47–, mentre es feia nom a Broadway i buscava l'èxit a Hollywood i era jutjat pel Comitè d'Activitats Antiamericanes del Congrés i, atesa la impossibilitat d'aconseguir un teatre propi a Suïssa o Àustria, s'establia al Berlín Est, escrivia obres d'encàrrec i criticava el comunisme en privat.

El senyor Keuner, *alter ego* de l'autor, conclou la present col·lecció d'aforismes, anècdotes i paràboles.

RAFA GIL

Berlín. Un dels escenaris de Brecht.

El senyor Keuner, *alter ego* irònic de l'autor, protagonista d'aquesta sèrie de relats breus –que en l'actual edició s'acompanyen d'una curta introducció al tema i diferents propostes didàctiques–, conclou la present col·lecció d'aforismes, anècdotes i paràboles, fets del 35 al 50, una bona mostra del millor Brecht, intel·ligent, evasiu i paradoxal, on barreja l'adhesió, el dubte i la racionalització, amb una defensa del partit comunista després de la mort de Stalin: "L'aparell és l'ossam de l'administració i de l'exercici del poder. Durant massa temps només heu vist un esquelet. No ho llanceu ara tot per la borda. Quan li haureu afegit músculs, nervis i òrgans, l'esquelet ja no serà visible". Va morir, jove, el 1956. Si hagués viscut més, tal vegada hauria emigrat a l'Oest. **Anna M. Gil**

Provocar i polemitzar

La segona de les novel·les negres de Boris Vian incideix en el tema del racisme per fer una crítica a la societat nord-americana.

Boris Vian. *Tots els morts tenen la mateixa pell.* Edicions de la Magrana. Col. La Negra, 52. Barcelona, 1993. 114 pàgs.

Durant els anys quaranta i cinquanta, el polifacètic Boris Vian va publicar, amb el pseudònim de Vernon Sullivan, quatre novel·les que seguien l'estil de la narrativa negra nord-americana, però amb una intenció clarament paròdica. Edicions La Magrana ha publicat ja la primera i la quarta de les novel·les negres de Vian (*Escopiré sobre les vostres tombes* i *Elles no se n'adonen*). En la primera, l'escriptor francès abordà la problemàtica racial al sud dels EUA. En canvi, Vian recrea a *Elles no se n'adonen* un món de corrupció i no amagà una profunda crítica al sistema de vida nord-americà.

Tots els morts tenen la mateixa pell, la segona de les novel·les que Vian publicà com a Vernon Sullivan, retorna al tema i al plantejament de la primera novel·la, el del racisme a partir del relat en primera persona d'un blanc empeltat de negre (Dan) que veu com la seva posició social –familiar i feina– s'ensorra de cop i volta amb l'aparició d'un presumpte germà negre disposat a aprofitar-se del protagonista, un individu alhora tendre i agressiu, ambigu i complex, que es veurà abocat al delicte per evitar que el suposat germà engegui a rodar tot el que ha aconseguit amb els anys: una vida de comoditat en el món dels blancs. La reacció impulsiva de Dan, però, acabarà per destruir-lo a ell i a tot el seu món.

Tots els morts tenen la mateixa pell va néixer com *Escopiré sobre les vostres tombes*: Vian pretenia, d'una banda, provocar novament la societat americana, una societat hipòcrita i amb una doble moral. I, de l'altra, volia polemitzar i posar contra les cordes els crítics, un dels gremis més odiats per Vian, en fer creure que Vernon Sullivan existia i que ell n'era només el traductor. Tot plegat no va fer més que donar publicitat a les novel·les de Vernon Sullivan, sens dubte molt corrosives, i alhora va deixar en segon terme les altres obres de Vian (*L'escuma dels dies*, *L'herba roja*, etc.), potser millors però malauradament menys populars. **Joan Oriol i Giralt**

Repressió franquista

Vicent Gabarda. *Els afusellaments al País Valencià (1938-1956)*. Edicions Alfons el Magnànim. València, 1993.

El nombre de víctimes mortals en el franquisme ha generat opinions contradictòries i sospitoses. El llibre de Vicent Gabarda és una aportació fonamental, perquè duu a terme una investigació rigorosa i objectiva sobre el nombre i el nom de les víctimes. A més, n'indica el lloc d'origen i d'execució, l'edat, l'estat civil, la professió, etc. Per a un lector no especialista, la part més interessant és l'exposició dels mecanismes i els objectius de la repressió: les disposicions legals, els camps de concentració, els consells de guerra, les depuracions, l'oposició al règim.

Heroïna tràgica

Prosper Mérimée. *Carmen*. Col·lecció A la lluna de València. Edicions Bromera. Alzira, 1993.

Carmen és l'*espanyolada* per antonomàsia, però per damunt dels tòpics, de l'exageració dels colors, de la identificació d'Espanya amb el món andalús, hi ha una història d'amor tràgic i uns arquetipus que amb els anys han adquirit un nou valor. Carmen és un personatge atractiu per l'ambigüitat del seu comportament. Representa la iniciativa, la rebel·lia, que cerca en la vida i en l'amor no la tranquil·litat i la seguretat, sinó la passió, la intensitat de la vivència. Personatge marcat per la fatalitat, però, accepta resignada el seu destí a pesar d'haver desafiat normes i tradicions, d'haver donat al llarg de la seua vida el valor més alt a la llibertat.

Antígona

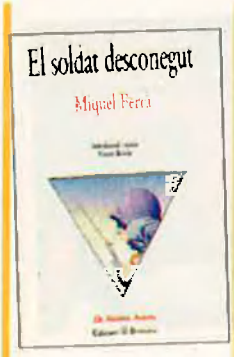

Sòfocles. *Antígona*. Col. L'Esparver Clàssic. Ed. la Magrana. Barcelona, 1993.

Des de fa un temps és perceptible l'interès d'algunes editorials per posar a l'abast d'un públic ampli algunes de les obres més significatives de la literatura clàssica. Una bona mostra n'és l'*Antígona* de Sòfocles, en una versió nova, diferent a la de Riba, en prosa i en un llenguatge més actual. Aquesta intensa tragèdia conserva encara la seua força perquè presenta passions i conflictes humans universals, tot i els seus orígens llegendaris. Sòfocles, per mitjà d'Antígona i Creont, incideix en la lluita sempre actual per la justícia davant la intransigència del poder, construint així una de les tragèdies més valorades de la història de la literatura.

T A R D O R

NOVETATS LLIBRES EN

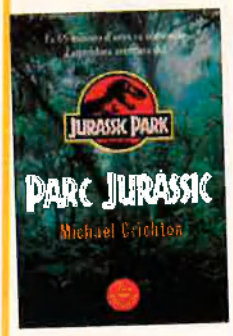

Edicions Bromera

EL SOLDAT DESCONEGUT

Miquel Ferca
Col·lecció: Els nostres autors, 20
120 pàgs. - 750 ptes.

L'aventura d'uns catalans que no defensen res per anar a lluitar en una guerra que no era la seua.

Proa

PARC JURÀSSIC
Michael Crichton

Traducció de Josep Murgades i Dolors Udina
Col·lecció Best Sellers

Com es pot preveure el comportament d'unes bèsties extingides fa 65 milions d'anys en una simulació actual del seu antic hàbitat? Parc Juràssic, el thriller més fresc del nostre temps.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

LITERATURA I PERIODISME

Lluís Albert Chillón
Col·lecció: Comunicació
Sèrie: Estudis Universitaris

Una anàlisi de les complexes i diverses relacions entre la cultura periodística i la cultura literària.

EDICIONS DEL BULLENT, S.L.

EL GEGANT I EL RABADÀ NEU AL PARC

Lluís Farnós de Pol
Il·lustracions: Miquel Moita
32 pàgines

La neu pot ser un motiu divertit, però també pot esdevenir una desgràcia.

T A R D O R

NOVETATS EN LLIBRES

edicions 62 s|a

UN COR MASSA MADUR

Guillem Frontera
El Balanci. 256

la recuperació del passat i el miratge d'una segona joventut trasbalsen la vida d'un home entrant a la maduresa.

edicions 62 s|a

TRES SUITES

Carles Riba
Edició a cura de Jordi Malé i Peguerola
L'escorpí. Poesia, 160 80 pàgines

Una obra no reeditada des de 1937. Contribució d' Edicions 62 al centenari de Carles Riba.

laGalera

EL VIOLINISTA DE SECÁ

Andreu Sotorra
144 pàgines

Pasompé viu un seguit d'aventures des que decideix abandonar el seu poble per trobar l'aigua que ha desaparegut de la seva terra.

Editorial Empúries

MUNTANYES MALEÏDES

Pep Coll
Col·lecció: narrativa. 26

150 històries fabuloses: les últimes narracions que ens ha transmès la tradició oral del pirineu català

LLIBRES

Memòries

Una vida entre burgesos, de Manuel Ortínez, ha arribat a la tercera edició en només quatre mesos. Ara que la majoria dels llibres de la col·lecció on ha aparegut el llibre, "Biografies i memòries", d'Edicions 62, semblen provocar l'interès de molts lectors –en alguns casos amb justícia, com *Els escenaris de la memòria*, de Josep M. Castellet–, bo seria que els lectors de la col·lecció no badessin i no deixessin escolar gaire temps més sense llegir un altre llibre de la col·lecció que en el seu moment va passar força desapercebut. Són les *Memòries d'un liberal catalanista (1871-1939)*, de Joan Garriga i Massó. Va passar desapercebut perquè l'autor, a més de poc conegut, ja no era viu per a ser entrevistat quan el llibre va aparèixer, l'any 1987. Les entrevistes són, cal dir-ho, el principal sistema –sovint, l'únic– que tenen els editors per a promoure els llibres, juntament amb els articles i les cartes polèmiques al director.

Facsímil

El catalanisme i el problema social. Barcelona, 1904, la novetat de la col·lecció "Jaume Caresmar" d'Eumo, és el facsímil de les deliberacions i acords de delegats de la Unió Catalanista, convinguts a Barcelona al maig del 1904, sota la presidència de Domènec Martí i Julià. L'edició d'aquest facsímil completa la publicació d'un cos de textos fonamentals del catalanisme, iniciada amb les Bases per a la Constitució Regional Catalana (Manresa, 1812), i Organització i mitjans per a l'autonomia (Reus, 1893).

Literatura comparada

Al mateix temps que Milan Kundera escrivia a *Le Monde* que només el context supranacional pot revelar el valor estètic d'una obra, s'obria a la Universitat Autònoma de Barcelona la matrícula dels nous estudis en Teoria de la Literatura i Literatura Comparada, llicenciatura de segon cicle que per primer cop es crea a l'estat espanyol. Enric Sullà n'és el coordinador. Els nous estudis han estat impulsats pel Departament de Filologia Espanyola de la Facultat de Lletres de la UAB.

Una pregunta inquietant: si ha calgut crear els estudis de literatura comparada el fet vol dir que les literatures que s'ensenyen a les nostres universitats no ho són, de comparades? I si no ho són com poden els nostres professors universitaris revelar el valor estètic d'una obra?

Víctor Ripoll

La revisió del tòpic morisc

Manuel Ardit, professor d'Història de la Universitat de València, ha publicat a la Biblioteca d'Història dels Països Catalans de Curial Edicions una obra de síntesi, *Els homes i la terra del País Valencià (segles XVI-XVIII).*

El vostre llibre és una obra de síntesi. Què s'ha produït de nou en el vostre àmbit d'estudi que justifiqui dos volums?

—Molta investigació. La bibliografia recull de 700 a 800 títols, i no hi són tots. Els temes més investigats han estat la senyoria i l'estructura de la propietat. Aquests estudis han desfet el tòpic de la senyoria opressiva. El suposat règim senyorial opressiu explicava l'endarreriment econòmic i la manca d'industrialització.

—Dieu en les conclusions del llibre, que l'explicació d'un suposat subdesenvolupament econòmic valencià a conseqüència del pes d'un règim senyorial opressiu és una via que ha quedat tancada per a la historiografia. Hi ha unanimitat, en això?

—El tòpic continua tenint acceptació entre alguns economistes historiadors.

—Però la manca d'industrialització no és un fet?

—Aquesta és una altra pregunta. Avui una explicació d'aquesta qüestió ha quedat invalidada. Això vol dir que cal buscar-ne d'altres. Jo no gose abonar una hipòtesi alternativa, encara que n'apunte algunes. Imagine que no s'industrialitza perquè l'agricultura és molt rendible i significava desviar capital. Fóra un suggeriment. Hi ha una altra reflexió a fer, i és que, en el País Valencià, sí que hi ha una industrialització, especialment a la segona meitat del XIX.

—L'explotació de la terra valenciana té, durant aquests segles, característiques pròpies?

—Sí, bàsicament la importància del regadiu. Quan, en el segle XIX, vénen francesos i anglesos a l'estat per estudiar els regadius, s'ocupen principalment dels valencians, i molt secundàriament dels catalans, i molt poc dels altres.

—A les conclusions també assenyaleu que, contra allò que els historiadors creien, hi ha raons més que sobrades per a suposar que l'expulsió dels moriscos no tingué conseqüències catastròfiques sobre l'economia i la societat valenciana.

—Hi ha només una catàstrofe demogràfica, perquè el país perd un terç de la població. En canvi, s'observa que les comunitats morisques eren generalment molt pobres i la seua contribució al producte agrari valencià, molt dèbil. Per tant, la seua expulsió no fou la pèrdua de cap minoria activa. Es més, sembla que aquest fet tingué conseqüències positives per a l'explotació de la terra. Després de l'expulsió s'observa una reorientació de l'agricultura cap a l'activitat comercial, cosa que no tenien els moriscos, que feien, en general, una explotació agrària limitada a la subsistència. I a més, l'expulsió impulsa el procés de concentració de la propietat de la terra, exactament el contrari d'allò que s'ha anat afirmant fins ara.

—La gent que abonava la tesi catastrofista ha canviat d'opinió?

—Qui l'exposa de forma més clara és Eugeni Ciscar. Ell creu que el País Valencià del segle XVI estava molt desenvolupat en el camí cap al capitalisme i que els moriscos n'eren una peça important, com a empresaris i com a fornidors de mà d'obra. Pense que això és incorrecte, encara que Ciscar i altres continuen pensant així. Tampoc no estic d'acord amb els qui estudien de forma monogràfica els mudèjars i moriscos.

RAFA GIL

Manuel Ardit: "L'expulsió dels moriscos no tingué les conseqüències catastròfiques que s'ha dit."

—S'entén que els especialistes en moriscos es resisteixen a reduir el paper històric del seu objecte d'estudi?

—Sí. Això és clar. Hi ha una certa relació amorosa amb el tema d'estudi. Ara, no crec que s'haja de confondre la moriscologia amb la moriscofília ni amb la moriscofòbia. S'ha de fugir dels dos extrems. El que trobe en la documentació és que les comunitats morisques eren tancades i molt pobres. El que no puc donar és una resposta al perquè d'això.

—Però hi heu rumiat?

—Sí, i pense en dues respostes possibles. L'una, que eren una minoria vençuda, marginada. Hi ha una segona resposta que tampoc no elimina la primera. Que l'agricultura morisca responguera a una característica cultural. Continuar per ací és perillós i en sóc conscient. Hi ha una lectura feta des del segle XX sobre el que ara veiem que és l'Islam tercermundista i Occident; i fer lectures del passat a través del present és perillós. A mi –és una hipòtesi que no puc documentar–, em fa l'efecte que entre els moriscos hi havia uns valors de cooperació comunitària, mentre que el cristià era més individualista. Són idees molt perilloses que m'agradaria d'aclarir en un estudi monogràfic.

Lluís Bonada

El nen maco dels Beatles

Els dies 26 i 27 d'octubre, Paul McCartney torna a Barcelona per delectar els seus fans d'ara i d'abans. El programa és de fer-hi una actuació espectacular amb temes del quartet de Liverpool.

Pocs cantants de pop i rock han sabut gaudir de tan bona salut en les llistes d'èxits després d'una ascensió fulgurant en la seva joventut. Més increïble és encara que hagin sobreviscut a la pròpia mort, hagin creat història... i esdevingut un mite per mèrits propis, ni que sigui amb l'ajuda de la maquinària comercial. Aquests són els trofeus de l'ex-beatle James Paul McCartney, guitarrista d'afecció i baixista per casualitat (un Höfner violí que es convertí en instrument definitiu).

Tant com li costà de separar els béns del projecte comú amb els altres nois de Liverpool li ha costat de fer oblidar al públic l'epítet ex-beatle. Tanmateix, la seva insistència del principi s'ha vist recompensada amb el temps; de la rebel·lia, fruit del trencament amb el quartet gloriós, ha passat a la tranquil·litat més absoluta i a la recuperació de la seva joventut daurada amb Lennon, Harrison i Starr.

El 10 d'abril de 1970 esclatava la bomba que trasbalsà milions de cors: els Fab Four que havien emocionat i histeritzat bona part dels adolescents i joves occidentals (i en la clandestinitat, la jovenalla dels països de l'est) se separaven. John Lennon se n'anava cap un extrem, acompanyat de l'artista avantguardista Yoko Ono, i McCartney volia anar pel cantó oposat. En Ringo s'ho mirava i George Harrison "passava". Des del 70, és l'únic del quartet que ha tornat a congregar masses, però no sempre amb una qualitat final proporcional a l'esforç esmerçat.

Els Wings foren el projecte de McCartney més immediat, una banda que acollia els sons més pop dels Beatles per a un públic que volia melodies estàndard. El grup donà l'oportunitat al baixista de Liverpool de demostrar que també coneixia molt bé, tot i ser autodidacte, la guitarra, el piano, la bateria i els teclats. Wings era el símbol de la revolta de McCartney, de l'autoconvenciment que podia fer una cosa diferent que no dugués el llast dels Beatles. Paul tocava el baix i cantava; Linda McCartney (la seva dona, filla del potentat de la multinacional Kodak), teclats; Denny Laine (ex-Moody Blues) guitarra i veus i Denny Seiwell, bateria. Un grup, els Wings; una dècada, els setanta; una feina, vuit elapés: aquestes foren les seves credencials. Per a la història del pop n'ha restat un magnífic disc: *Band on the run* (1973), que portà una allau de premis Grammy per a Paul. Per a la història de l'inconformisme de McCartney n'ha restat el senzill, censurat per la BBC en 1972, perquè donava suport a la lluita independentista d'Irlanda del Nord: *Give back Ireland to the Irish.*

Després de diverses modificacions de la formació original, Wings desapareixia deixant un rastre d'interessos musicals contraposats i de conflictes amb narcòtics.

El 79 fou decisiu per a la seva consolidació com a músic: enfilà un camí en solitari que feia temps havia iniciat, però sense l'empenta suficient. Participà en Rockestra, una superbanda amb músics de Procol Harum, Led Zeppelin i The Who; promogué concerts benèfics, com el de suport als refugiats de Cambodja amb els Queen, The Who, Elvis Costello, Specials, Pretenders, Wings, Ian Dury, Rockestra i altres; i editià l'elapé *McCartney II*, que superà les vendes de les darreres produccions dels Wings.

Una carrera personal. Féu de tasta-olletes durant els 80, i si bé és discutible que hagi arribat a una clara maduresa musical, el que és absolutament constatable arreu on va és el seu èxit aclaparador. Col·laborà amb Stevie Wonder (*Ebony and Ivory*, 1982) i amb Michael Jackson (*The Girl is Mine*, 1982; *Say, say, say* 1983), uns duets que probablement avui no repetiria, si més no amb el segon. En unes declaracions fetes a l'abril d'enguany a *Usa Today* manifestava el seu desig que Jackson, propietari dels drets de les cançons dels Beatles, deixés de permetre la utilització de temes per raons comercials: "M'arriben moltes cartes de fans que m'expliquen que no els agrada sentir cançons dels Beatles anunciant bambes o begudes. A mi tampoc no m'agrada, perquè crec que això és rebaixar les cançons". McCartney s'estimaria més que Jackson fes el mateix que fa ell amb els drets de Buddy Holly: vetlla que ningú no en faci cap ús comercial i, a més, organitza un concert-homenatge cada any. La seva condició de multimilionari, casat amb la filla d'un multimilionari, li permet això i molt més; des de mitjan anys 80 s'encarregà de la direcció de la seva pròpia companyia discogràfica, i al 85 fins i tot s'arriscà a produir un film personal i personalista, basat en el disc *Give my Regards to Broad Street*, que obtingué un migrat èxit de públic i que fou un blanc ben fàcil de les crítiques més destructives.

Però no tot van ser fracassos, Paul McCartney anà traient elapés amb una certa regularitat (*Tug of War*, 82; *Pipes of Peace*, 83; *Give my Regards to Broad Street*, 84; *All the Best*, 87; *Flowers in the Dirt*, 88). Una dècada preparant-se per fer, el 89-90, la seva primera ronda mundial en solitari, el *Get Back World Tour*. L'èxit és rotund, tant als grans estadis davant masses enfervorides, com en locals reduïts tipus Zeleste (Barcelona), davant poc més de cinc-centes persones en un ambient selectiu i familiar.

L'ambició musical de McCartney ha arribat fins a desafiar els entesos més puristes de la música clàssica, que seguien amb molt de recel l'elaboració de l'Oratori que compongué fa tres anys. Ell dictava el que volia sentir, i un compositor professional s'encarregava de transcriure-ho al pentagrama.

A principi d'enguany sortia al mercat el seu darrer disc, *Off the Ground*, amb un senzill que ha pujat com bromera en les llistes d'èxits de tot arreu: *Hope of Deliverance*. Una cançó enganxadissa, plena de ressonàncies folk. Amb el disc acabat de fer, Paul McCartney ha iniciat una nova ronda, *The New World Tour*, que no estalvia mitjans: un equip de 180 persones, un escenari musical de més de cent metres d'ample per trenta d'alçada i la pantalla de vídeo més grossa que s'hagi exhibit

ARXIU

ARXIU

Paul McCartney i el seu grup. La ronda ja ha fet els estadis de més de setze països, amb una mitjana de 45.000 espectadors per actuació.

mai en un concert de rock. A més, hi han treballat de valent professionals com Marc Brickman, responsable dels efectes lluminosos a les cerimònies d'obertura i clausura dels Jocs Olímpics de Barcelona; i el cineasta Aubrey Powell, que ha dirigit els curt-metratges emesos durant el concert i en què McCartney exposa les seves queixes socials, que són unes quantes. Paul i Linda col·laboren amb Greenpeace, Amics de la Terra i gent en favor del tractament ètic dels animals; i durant els seus concerts pretenen conscienciar el públic: "Cada cop que fas una gira pots cantar les teves cançons i anar-te'n i llestos o anar-te'n sabent que deixes un seguit de temes perquè el públic reflexioni. A més, el medi i els animals no poden parlar ni tenen advocats que defensin els seus drets".

Els dies 26 i 27 d'octubre Paul McCartney omplirà el Palau Sant Jordi de Barcelona. L'any passat ens arribà la imatge de l'artista als cartells publicitaris que anunciaven un concert a prova d'escèptics: l'Oratori al Palau Sant Jordi. Però ni els motius humanitaris del concert ni l'aventura clàssica del músic de Liverpool no foren prou atractius per a omplir el recinte.

Sigui com sigui, McCartney ara ja és aquí, i els concerts que oferirà es convertiran en una mena de repàs dels anys daurats dels Beatles, combinat amb gairebé la meitat de temes de la seva carrera en solitari i amb els Wings. Dues hores i mitja de concert que Paul aguanta perfectament.

El concert serà una mescla de tot el que ha estat el músic. De més a més, McCartney aprofitarà la ronda mundial per a enregistrar un disc en directe, titulat *Paul is Alive*, amb una foto seva creuant el pas zebra d'Abbey Road a la portada.

El moment és ben oportú, com sigui que ens trobem en plena campanya comercial dels àlbums blaus i vermells dels Beatles. Però no hi ha només la recuperació del passat: a poc a poc la paulmania s'acosta als nivells aconseguits per la beatlemania. Ha arribat l'hora d'autoafirmar la importància de ser Paul, sense deixar d'haver estat un Beatle.

Amb tot, les coses no són com abans, però quasi: "L'única diferència entre ara i els seixanta és que el públic vesteix diferent; però continua sent deliciosament boig, sembla que es comporti com els seus pares i mares als anys seixanta. Per això me'ls estimo encara", assegura un McCartney nostàlgic, però amb ganes de tornar als banys de multituds.

Oriol Cortacans

Tenim dret a parlar

Divendres passat va començar un nou programa de debat a TV3. Els seus presentadors ens en fan cinc cèntims.

ARXIU

Miquel Piris. Estarà entre el públic per a donar-li la paraula i apuntar dades.

Cesc Sanchís i Miquel Piris són les dues cares del nou debat de TV3 que s'acaba d'estrenar, *Dret a parlar*. Sanchís, que actualment presenta el programa *Barcelona Súper* de Ràdio Barcelona SER, serà qui portarà el debat, i Miquel Piris, conegut pels espectadors perquè presentava *De Vacances* i *El tràn-sit*, estarà entre el públic per a donar-li la paraula i aportar dades puntuals.

Tots dos han arribat al programa sense passar per càsting. DCo, la productora de l'espai, els va anar a trobar. Miquel Piris, el coneixien perquè l'havien vist per TV3 i els semblava que satisfeia bé les característiques del presentador que s'ocupa del públic. Cesc Sanchís, que farà de conductor central de l'espai, l'han ajudat una veu greu, radiofònica, i el domini de la parla. "La productora em va trucar, en vam parlar i ens vam entendre. I ja està". Tots dos coincideixen a explicar la progressió dels nervis i la tensió d'aquest darrer mes, durant el compte enrere. "Que DCo et vingui a buscar per treballar a TV3 és una cosa que et fa una il·lusió tremenda, però a mesura que s'ha anat acostant el dia de la veritat, ens hem anat acollonint".

ARXIU

Cesc Sanchís. Farà de conductor central de l'espai.

—Els televidents no podem passar sense debat el divendres a la nit?

—I tant que en podem passar! Es pot viure perfectament sense el debat televisiu del divendres, però també pots viure més tranquil, si deixes de veure *Sensación de Vivir*, per exemple.

—A banda les vostres cares, què aportarà Dret a parlar *com a programa debat?*

—La fórmula del debat a televisió és una cosa força explotada i es pot dir que, més o menys, bona part de l'estructura es repeteix. Que el programa sigui en directe –una cosa que, a nosaltres, ens imposa molt– és el que dóna més agilitat i més possibilitats al debat. L'èxit dependrà sempre del tema, dels convidats. Igual com en altres debats anteriors, a *Dret a parlar*, hi intervenen els convidats, el públic i els telespectadors des de casa. Però allò que més defineix la personalitat del programa és el públic, perquè li dediquem una hora i mitja de les tres que dura. Així, mirarem que cada setmana els participants del plató siguin gent que realment hagi viscut o s'hagi vist afectada pel tema de què tractarem, gent amb una opinió fonamentada i que vol manifestar-la. Per això el programa es diu *Dret a parlar*. Una altra de les novetats és que cada setmana l'estructura del debat serà diferent, i s'enfocarà d'una manera o altra segons el tema escollit.

—Tant l'un com l'altre sou desconeguts dels televidents, sobretot en Cesc Sanchís. TV3 aposta per les cares noves amb vosaltres?

—Renovar la gent que condueix els espais de televisió és una cosa que va bé a la televisió en general i també a TV3; va bé, si es tracta d'un nou programa i, evidentment, ens va bé a nosaltres mateixos, perquè podem conduir un programa.

—Què en penseu de la fama, que la gent us reconegui pel carrer?

—Tots dos pensem agafar-nos la fama amb molta calma. Sortir per la televisió fa que la gent et conegui, però has de sortir moltíssim i molt seguit perquè la gent t'aturi pel carrer. A més, quan deixes de sortir, t'obliden ràpidament.

—A Miquel Piris, però, segur que no l'han oblidat.

—Tot i sortir per pantalla, els qui em coneixen i em comenten que m'han vist són sobretot els del meu poble, Artà, o els veïns de l'escala. Abans de sortir a la televisió em creia que els presentadors eren gent especial, com tocats per una mà divina o alguna cosa semblant. Ara veig que no és així. Són gent que fa la seva feina i prou.

—Ser de les Illes ha estat un valor afegit a l'hora de ser presentador?

—Quan presentava *El trànsit*, per exemple, el meu mallorquí parlat era més semblant a un estàndard, perquè es tractava de donar una informació molt concreta, especialitzada. Ara, a *Dret a parlar*, podré ser més jo mateix. I com que som mallorquí, parlaré com sempre he parlat. Em sembla important que a TV3 se senti a parlar mallorquí, perquè, a banda els espectadors d'aquí i del País Valencià, la gent de les Illes té una de les poques oportunitats de sentir televisió en català-mallorquí. **Xènia Bussé**

Festivals de Jazz

Tete Montoliu, Nina Simone, Pat Metheny, Milt Jackson, Betty Carter, Ray Charles... Aquestes són algunes de les estrelles que desfilaran aquests dies pels Festivals de Jazz de Barcelona i València.

Una tardor de jazz. Aquesta és l'oferta que, de bracet dels Festivals de Jazz de Barcelona i València, ens arriba aquest final d'octubre i que durarà fins a mitjan novembre. Dos festivals diferents, encara que comparteixin protagonistes.

El Festival de Jazz de Barcelona –enguany serà el que fa 25– obre el dia 27 d'octubre amb un concert-homenatge a Tete Montoliu, el pianista de jazz més internacional del país, amb motiu del seu seixantè aniversari. Tete Montoliu tocarà amb el saxofonista Johnny Griffin i el grup The Roy Hargrove al Palau de la Música Catalana, seu tradicional dels concerts del festival.

El Festival de Jazz de València, arrenca el dia 29 d'octubre, al Teatre Principal, amb un concert estel·lar del jazz més clàssic del moment, a càrrec de la formació de Milt Jackson Quartet. El vibrafonista Milt Jackson, un dels líders del Bebop de final dels 40, que havia col·laborat amb Dizzy Gillespie i Charlie Parker, ve a València acompanyat de Cedar Walton al piano, John Claylon al contrabaix i Billy Higgins a la bateria.

El 28 d'octubre arriba al Palau de la Música Catalana una altra de les atraccions d'enguany: la cantant i pianista Nina Simone, precedida pel valencià Ximo Tebar. El 2 de novembre hi actuarà el grup vocalista Take 6; el dia 4, el conegut i reconegut violinista Stephane Grappelli; i el 14 de novembre, el llegendari Ray Charles amb la seva orquestra.

Entre les formacions que passaran per València i Barcelona, cal fer ressaltar també l'actuació de Pat Metheny i del Roy Haynes Quartet (5 de novembre, al Teatre Principal de València; 9 de novembre, al Palau de la Música Catalana); el pianista Abdulla Ibrahim, precedit per l'actuació d'un dels músics valencians de jazz més reconeguts, Perico Sambeat (2 de novembre, a la sala quatre del Rialto; i 5 de novembre, al Mercat de les Flors); o Michel Camilo "The Original Trio", amb un dels millors bateries del moment, Dave Weckl, i el baixista Anthony Jackson.

DOMÈNEC UMBERT

Tete Montoliu.

Entre les actuacions que es presenten dins el Festival de Jazz de València es destaca, igualment, la de Charles Brown Quartet, el dia 1 de novembre, la del saxofonista Bob Berg (dia 4), la de Gerry Mulligan Quartet (dia 7) i, el dia 11, tancarà el fetival Lester Bowie Brass Fantasy.

Enguany el Festival de Jazz de Barcelona estrena una nova etapa: amplia l'oferta de concerts i obre altres espais a la ciutat i en algunes comarques centrals. Entre aquests espais nous, hem d'esmentar el del Mercat de les Flors, que acollirà quatre concerts; però també la gran diversitat d'actuacions aixoplugades sota el títol "Barcelona off Festival" (iniciativa del Festival Internacional de Jazz de Barcelona i l'Associació de Músics de Jazz de Catalunya): músics del país i de fora que ompliran els clubs de jazz tradicionals de la ciutat (La Cova del Drac, Jazz Sí, Harlem Jazz Club, L'Eixample Jazz Club, London Bar, Barcelona Pipa Club); concerts a la Universitat; actuacions a Vic, Granollers, Caldes de Montbuí, Igualada, Parets del Vallès i Bellaterra. L'oferta es completarà amb un cicle de cinema sobre jazz a la Filmoteca i amb una exposició sobre plàstica i jazz. També s'iniciarà allò que els organitzadors han anomenat "Master class". Alguns dels participants faran classes a un reduït nombre de músics avançats. En aquesta ocasió, les classes magistrals, les faran el pianista Michel Camilo, el bateria Dave Weckl, el baixista Anthony Jackson i el saxofonista Johnny Griffin.

Montse Serra

CLÀSSICA

El piano de Maria Joao Pires

"Ludwig van Beethoven". Agustin Dumay (violí), Marc Coppey (violoncel), Maria Joao Pires (piano), Orquestra de València. Palau de la Música i Congressos. València. 29 d'octubre.

Maria Joao Pires, una de les pianistes de més renom internacional, arriba a València juntament amb el violinista Agustín Dumay (amb el qual ha format duo en els últims anys), el violoncel·lista suís Marc Coppey (que també actua regularment amb la pianista portuguesa) i l'orquestra de València dirigida per Manuel Galduf. Maria Joao Pires, artífex de la revalorització de Mozart, interpreta en aquesta ocasió el *Triple concert per violí, violoncel i piano en do major, op. 56* de Beethoven.

ARXIU

ARXIU

Dalt, Kiri Te Kanava. Baix, Maria Joao Pires.

CLÀSSICA

Una veu divina

Kiri Te Kanawa. Palau de la Música i Congressos. València. 30 d'octubre.

La soprano neozelandesa Kiri Te Kanawa, una de les veus més destacades de la lírica mundial, acompanyada pel pianista Roger Vignoles, interpretarà un programa molt variat. La cantant aborda el concert amb dues àries madures de Mozart, i interpretarà també obres de Duparc, Strauss, Cantelone, Catalani, Korngold i Cilea. Kiri Te Kanawa oferirà algunes de les seves cançons predilectes, entre les quals destaca *Malven* d'Strauss. Ella va ser la primera operista que va cantar aquesta peça a Nova York.

CLÀSSICA

Haydn i Mahler

"Orquestra Filarmonica della Scala". Palau de la Música i Congressos. València. 31 d'octubre.

Miung-Whun Xung, director de l'Opera Bastille de París, dirigeix en aquesta ocasió la Orquestra Filarmonica della Scala de Milà. Whun Xung, un director molt polifacètic, oferirà la simfonia núm. 44 en mi menor, *Fúnebre*, de Haydn i la simfonia núm. 1 en re major, *Titan*, de Mahler.

TELEVISIÓ

O bello Beiras

Dóna el tipus, Xosé Manuel Beiras, cap del Bloque Nacionalista Galego? La temptació per als mitjans audiovisuals espanyols és de voler creure que no. I de considerar fàcil de trivialitzar la realitat que Beiras representa: Beiras va amb barret de Castelao, l'històric; gasta abrigalls que recorden els de Castelao; gasta molt de pèl, com Castelao; és fumador ostensible, i les caricatures de Castelao ens el presenten amb un tabac, potser un Fàrias, tabac gallec, la nostra fària.

Ja l'endemà mateix que comencés a imposar-se la lògica d'un estat de les autonomies, que un partit gallec comencés a comptar a l'autonomia gallega entre els partits espanyols fins ara sense rivals allà, els acèrrims partidaris de l'estat de les autonomies ja qualificaven Beiras de pintoresc, extravagant, original, foc d'artifici; i al BNG de curiós, irreal, impossible, foc d'encenalls. Contradicció? Por.

Els experts espanyols en audiovisuals han tornat a menystenir l'àudio. Quan Beiras va sortir a la televisió la nit electoral, el teleespectador va veure-hi un personatge original, potser no tan pintoresc, de vestimenta no gens ordinària, sense l'uniforme obligatori dels polítics a la televisió: vestit fosc amb camisa clara i llibertat en la corbata, o bé discreta o bé de moda.

L'àudio duia un altre missatge, més preocupant: Beiras no va parlar d'independència ni del rei; preguntat astutament per la ideologia, revolucionària, del Bloque, va dir que havien examinat la realitat de tots els sectors gallecs i que s'havien adreçat a tots: que havien localitzat l'orella per no parlar al clatell, ja que no hi ha més sord que aquell a qui s'adreça el missatge lluny de l'orella.

A veure si l'encertem: Beiras es presentarà com es presenta mentre el principal és que el coneguin –no es vota a qui no es coneix–. Els espanyols han passat d'ignorar-lo, que és el pitjor per a Beiras, a parlar-ne malament, que és l'ideal.

Ja vist per tothom mercès al vídeo, deixarà de distreure el personal i que aquest es fixi en l'àudio, en allò que diu. I en l'àudio, poca broma; els espanyols socialistes van donar la mà a l'espanyol Fraga, i l'endemà viceversa: contra l'enemic comú, el gallec Beiras.

Ramon Barnils

ARXIU

Lluís Llach.

CONCERTS

Les Nits dels Octubre

***He aixecat, mentre escrivia, el cap.* Concert parlat amb textos de Vicent Andrés Estellés. Teatre Talia. València. 27 d'octubre.**

***Un pont de mar blava.* Concert de Lluís Llach. Pavelló esportiu Font de Sant Lluís. València. 28 d'octubre.**

***Ofici de difunt*, de Joan Fuster. Escola Pia. València. 29 d'octubre.**

Nits d'estrenes i d'homenatges, així es desenvoluparan les vetllades nocturnes dels Premis Octubre, que es van inaugurar el dia 22 amb el concert de Jordi Savall i la Capella Reial de Catalunya.

La primera nit serà plena de poesia de Vicent Andrés Estellés. Poemes extrets d'*Hotel París*, *Llibre de meravelles* o *Hamburg*, seleccionats per Maurici Ferrer, director del muntatge. La proposta, amb caràcter d'estrena, és interpretada per Pep Jové, Manuel Rodríguez i Imma Sancho i musicada per Fact Music.

La segona nit, la protagonitzen Lluís Llach i el poeta Miquel Martí i Pol. El cantant estrena el seu últim treball musical, *Un pont de mar blava*, que ha escrit conjuntament amb Martí i Pol. Els autors fan un cant a la llibertat, la fraternitat i la cultura.

RAFA GIL

Ovidi Montllor.

Un recital d'Ovidi Motllor, acompanyat pel guitarrista Toti Soler, clausurarà la tercera i última nit dels Octubre. Els músics descobriran a través d'"Ofici de difunt" el Joan Fuster poeta.

TEATRE

Rodoreda

***La senyora Florentina i el seu amor Homer*, de Mercè Rodoreda. Centre Dramàtic de la Generalitat. Teatre Romea. Barcelona. Fins el gener del 1994.**

Aquesta obra, dirigida per Mario Gas i protagonitzada per Rosa Novell, Pep Cruz, Rosa Renom i Joan Borràs, dóna l'oportunitat de conèixer la Mercè Rodoreda teatral, en una peça agredolça, una comèdia que parla de dones mal estimades. L'obra ret homenatge a l'autora, amb motiu del desè aniversari de la seva mort.

TELEVISIÓ

Nit de gala

***La Festa de l'Espectacle.* Auditori de l'Hotel Gran Sitges. Sitges. 25 d'octubre.**

TV3 transmetrà en directe la festa de les estrelles, una nit de gala amb lliurament dels Premis de Teatre, Cinema i Televisió, que concedeix anualment l'Associació d'Actors i Directors professionals de Catalunya.

La Belle Époque, de Nina i Pep Anton Muñoz, de Lloll Bertran i Joan Crosas o la Companyia Snars, amenitzaran una vetllada plena de cares conegudes del món de l'espectacle.

Entre els presentadors que conduiran les actuacions de la nit i que faran el lliurament dels premis hi haurà els actors Àlex Casanovas, Pepa Lòpez, Sergi Mateu, Ovidi Montllor, Josep M. Flotats, Carles Canut, Montse Guallar i Teresa Gimpera, i molts i molts més encara

ARXIU

Josep Carreras.

ÒPERA

Una història trágica

***Fedora*. Gran Teatre del Liceu. Barcelona. Del 27 d'octubre al 17 de novembre.**

Mirella Freni fent el paper de princesa Fedora i Josep Carreras fent el de comte Loris interpretaran per primera vegada al Liceu aquesta òpera del compositor italià verista, Umberto Giordano. L'acció d'aquesta segona òpera de la present temporada liceística es desenvolupa en l'esclat revolucionari de Sant Petersburg i narra la tràgica història de la princesa Fedora que ordeix un pla per tal de venjar l'assassinat del seu estimat.

ART

Beuys i la natura

"Joseph Beuys. Operació: Difesa delia natura". Centre d'Art Santa Mònica. Barcelona. Del 28 d'octubre al febrer del 1994.

L'alemany Joseph Beuys (1921-1986), un dels artistes més controvertits de la segona meitat del nostre segle, actualment tornat a reivindicar i posat de bell nou de moda, serà present per tercera vegada a Barcelona.

L'exposició mostra una recopilació d'instal·lacions/objectes, fotografies i documents que Beuys va executar durant les estades que va fer a Itàlia del 1974 al 1985.

L'exposició, de caràcter pedagògic, submergeix al visitant en l'agosarada filosofia de Beuys (vinculat, als anys

ARXIU

70, als moviments ecològics alternatius que llavors sorgien a Alemanya), en els seus plantejaments artístics basats en la defensa de la natura, en la proximitat de l'home al món natural i en la màxima "cada home és un artista".

TEATRE

Oh, là, là!

El dia 20 de juny vaig rebre una carta del senyor Josep M. Flotats que deia així:

"Distingit amic,

Per festivar [celebrar (una festa), celebrar amb una festa o festes (un esdeveniment, etc.), com diu el Fabra] el desè aniversari de la nostra Companyia, hem pensat de publicar un llibre amb les impressions de tots els amics que ens han acompanyat al llarg d'aquests anys."

"És per això que m'atreveixo a escriure't per demanarte quatre ratlles, alguns records sobre una obra que t'hagi agradat especialment o una pinzellada sobre algun aspecte de la Companyia que vulguis remarcar. En tot cas, una nota breu, un apunt que serveixi de testimoni del camí que hem fet junts durant aquests anys."

"[...] Amb l'esperança que aquest projecte et faci tanta il·lusió com a nosaltres, et saludo amb tot l'afecte i admiració. Josep M. Flotats."

No la vaig contestar. En part per mandra i en part perquè em repugnava la idea que aquest senyor es pogués oferir a costa meva i d'altres infeliços un ram de flors al seu incombustible narcisisme. Perquè el ram, llibre, l'acabarem pagant nosaltres, és a dir, la Generalitat de Catalunya amb els diners dels catalans.

El llibre aniversari està de moda en els nostres teatres. L'últim a aparèixer ha estat el del Mercat de les Flors. Deu anys de Mercat que, després d'assabentar-nos que l'Ajuntament havia ofert a Lluís Pasqual el càrrec de director, acabarem de celebrar amb una magra temporada, sense a penes cap producció pròpia i amb les dues sales sota mínims, aparentment per raons conjunturals i de caire econòmic. Pel que fa a l'actual temporada del Teatre Català Comèdia, que així es diu el teatre del senyor Flotats (Poliorama), ha començat amb la mateixa obra amb què va acabar la temporada passada –*Tot assajant Dom Joan*– i, com a gran novetat, anuncia l'estrena d'un altre text d'un altre autor francès, en aquest cas del senyor Labiche.

Pel que fa a l'obra del senyor Lluís Anton Baulenas, *El pont de Brooklyn*, i que era l'únic text original català anunciat per a aquesta temporada, sembla, però, que de moment no s'estrena. Oh, là, là!

Falstaff

ROCK

Rock dur

Scorpions. Palau d'Esports. Barcelona. 26 d'octubre.

El grup alemany, un clàssic del *heavy*, presenta el seu nou àlbum, *Face the heat.* El precedirà la banda de Duff Mc Kagan, baixista dels Guns'n Roses, que tocarà el seu primer disc en solitari, *Belive in me.*

ROCK

El príncep del pop

Terence Trent d'Arby. Zeleste. Barcelona. 29 d'octubre.

Després de més de tres anys sense treure cap treball al mercat, Terence Trent d'Arby (que fou anomenat nou príncep del pop pel seu primer àlbum, *Introducing the hardline*

ARXIU

Terence Trent d'Arby.

acordin to...) torna a Barcelona per presentar l'últim elapé, *Simphony or Damn*, tercer disc que tanca la trilogia.

ROCK

Des de Detroit

Iggy Pop. Zeleste. Barcelona. 30 d'octubre.

Torna Iggy Pop, la iguana de Detroit. Aquest cop només portarà el seu repertori de rock. Ja no fa contorsions com abans ni hi ha sang i fetge a l'escenari. El temps no passa en va. Ell celebra, sense nostàlgies, més de 25 anys dalt de l'escenari.

ELS 10 DE CATACRAC

1. **Els Pets:** "Has canviat" (*Fruits Sex*, LP)
2. **Lax'N'Busto:** "Més que la meva sang" (*Qui ets tu?*, LP)
3. **Sau:** "Boig per tu" (*Concert de mitjanit*, LP)
4. **Kitsch:** "Dona boja" (*Kitsch III*, LP)
5. **Freek & Do:** "Toc toc toc" (*Màrtirs de l'amor*, LP)
6. **D'Estranquis:** "A contravent" (*A contravent*, LP)
7. **Pep Sala:** "Això no és funcky" (*Fins que calgui*, LP)
8. **La Gran aventura:** "Reines" (*Líders i adeptes*, LP)
9. **Slips:** "Xiclets" (*MCMXCII*, LP)
10. **Ocults:** "Hola Pilar" (*A contravent*, LP)

ROCK

Ells prefereixen Lax'n'Busto

Festa-concert de Ràdio Nova. Sala-Discoteca Zeppelin Rock. València. 6 de novembre.

Lax'n'Busto, amb la cançó "Més que la meva sang", ha estat el guanyador del concurs de la Cançó de l'estiu 93, del programa *A la nostra marxa* de Ràdio Nova de València. El concurs, realitzat amb els vots dels oients, ha donat un segon lloc a Los Rodríguez i el tercer al grup Anos.

L'equip d'*A la nostra marxa* també lliurarà el 6 de novembre els premis del concurs anual de maquetes, que enguany ha guanyat Fil d'aram.

CRÒNICA

Cadàvers excursionistes

El diari alemany *Bildt*, en la seva edició del 18 d'octubre, donava una notícia sensacional. Paul Berkovicz, un home de negocis germànic, té la intenció de comprar el cos embalsamat de Lenin, amb el propòsit d'exhibir-lo per tot el món a tall d'atracció de fira de gran categoria. L'empresari va prometre de tractar la mòmia amb tots els respectes a base de preservar la seva dignitat. Fins i tot es tindran en compte una seguretat i una comoditat pòstumes: el cos de Lenin seria mantingut tothora amb el grau de foscor i d'humitat que més convenen al seu aflictiu estat actual.

Paul Berkovicz està molt il·lusionat amb la seva idea. Diu que ja ha rebut ofertes temptadores de Washington i de Nova York perquè hi presenti el cos embalsamat del pare de la Revolució russa. Ha ofert un milió de marcs alemanys (80 milions de pessetes) a les autoritats exsoviètiques.

Berkovicz (que té 62 anys d'edat i, pel que sembla, un cor jove) diu que si tot va bé exposarà de primer la seva atracció a Colònia –gran estrena mundial– i després continuarà visitant les ciutats més importants del nostre planeta.

Potser encara arribarà a temps de salvar el parc Eurodisney de París, que es veu que és a frec de la bancarrota. Si Berkovicz podia muntar el seu *show* prenent la mòmia com a eix de l'espectacle, qui sap si amb la col·laboració de ballarins russos dissidents i exiliats, no podria fer un muntatge que prengués com a base el canvi de guàrdia que solia fer-se davant del mausoleu de Moscou. A més –ha expressat el desig de fer-ho–, hi hauria vitrines, quadres sinòptics i projecció de pel·lícules amb escenes de la Revolució Russa. I en això que ara diré no hi ha ni una espurna d'irreverència. Potser (se m'acut al vol) es podria aconseguir que els japonesos s'interessessin a participar-hi i robotitzessin la mòmia de Lenin, per a aconseguir l'animació del cos present, que és redreçaria a poc a poc, faria un gest amistó amb el braç i –si molt convé– adreçaria unes paraules de benvinguda als visistants.

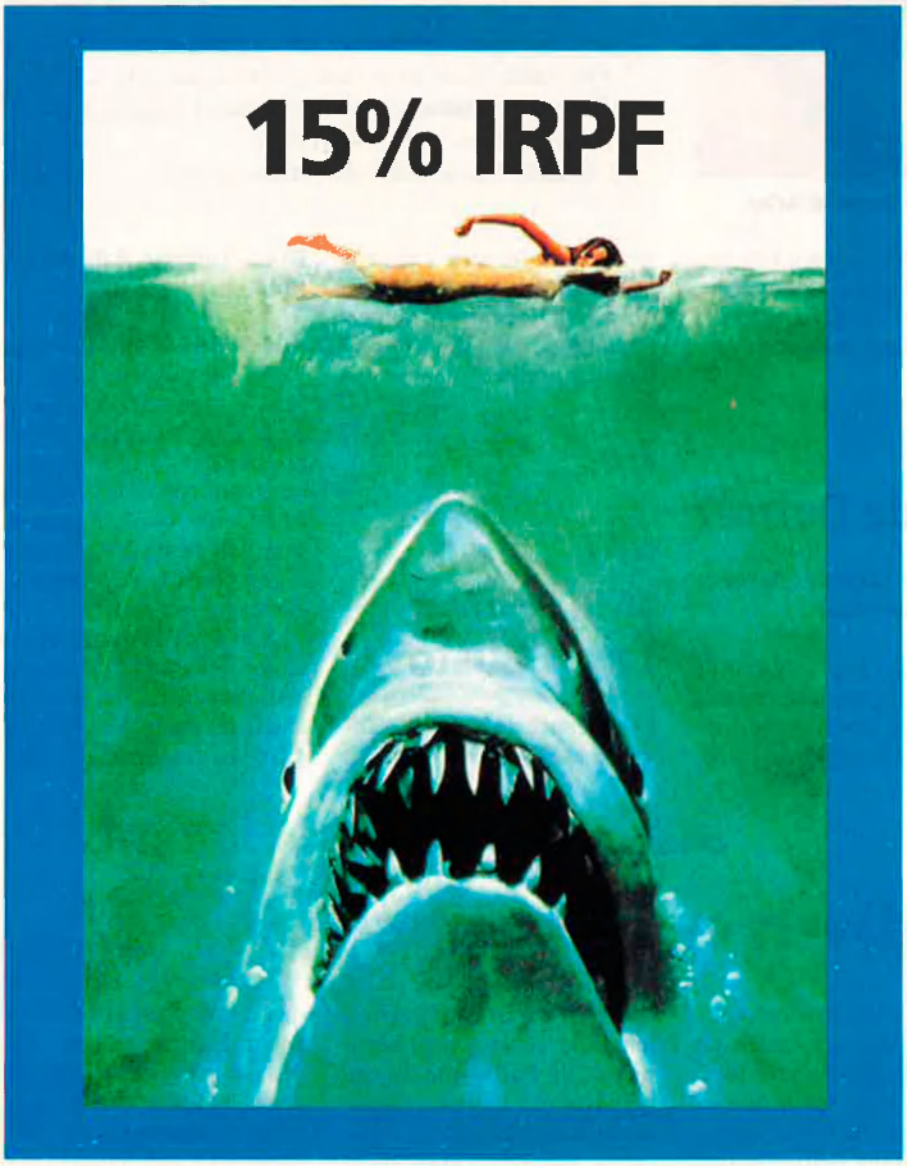
Pere Calders

"L'optimisme és un cadàver calent." ©Pepín Cioran

Setmanari comprat pel règim i rehabilitat per Garcia Miralles.
Cobra: Ferran Torrent.
Comissions: Miquel Alberola.
Ideologia: A convenir.

The Financia
El Temps

Edita: Cooperativa Optimista per a la Salvació del País, SA.
Presideix: El Nostre President.
Aval moral: Vàlium Miralles.
Ordre lingüístic: Pare Follana.

MiniHomilia

Contra els dinosaures, taurons

Per absoluta unanimitat, la *sexió* de política autonòmica del nostre xuplement nacional ha consensuat no caure en la trampa de Spielberg Gonsales, encabotat a donar-nos dinosaure per llebre. El dinosaure és una cortina de fum que amaga les autèntiques bestioles que devoren el panorama autonòmic, a còpia de rosegar-nos l'escàs estalvi. Spielberg, que va començar amb rectitud la seua carrera, dient les coses pel seu nom, és a dir denunciant els feroços taurons estatals, se n'ha passat amb armes i bagatges al confusionisme juràssic, on els nostres senyals d'identitat queden diluïts dissenyant una maniobra de distracció clarament antipatriota.

L'espai del lletraferit de mort

'The Financial' convoca el Primer Premi Literari Ibèric Pota Negra

Com que octubre és el més dels premis literaris en llengua cooficial, els Gregorys d'Alzira i els Eliseus d'ací, d'ací que la *sexió* de cultura "la O en un Canut" de *The Financial* ha decidit no ja sumar-s'hi sinó restar-se'n, convocant un premi per a compensar la discriminació flagrant que pateixen els aficionats a la lletra d'expressió oficial.

Moguts per una forta càrrega de solidaritat, advertim que, en qüestions de llengua, admetrem tota mena de dialectes tant reconeguts com saludats. Els apartats i modalitats del premi són les següents:

1) *The Financial* retornarà per fax els originals, fins i tot els guanyadors.

2) Els originals escrits en euskera passaran abans pel detector de metalls.

3) Els originals escrits en llengua minoritària, minoritzada o minusvàlida es beneficiaran d'un descompte en l'IRPF.

4) Extraordinàriament, a causa de la devaluació de la pesseta, s'admetran tota classe de diasistemes que vagen avalats per la Universitat de València-Estudi General i amb *lo* vist-i-plau de Lluís Fornés.

5) La temàtica és lliure, però el jurat incentivarà els treballs que tracten sobre mono-mongolisme i hispanitat (i excusen la redundància).

6) El jurat estarà compost per les següents figures senyeres: Federico Jiménez Losantos Inocentes, Mamando de Miguel Primo de Rivera, Fernando Sánchez Mamó i Pedro Xota Ramírez. Actuarà de secretari, amb l'equanimitat que el caracteritza, Gustavo Villapolvos.

7) Els originals han de ser enviats a la *reacció* d'*Abc*, carrer del Generalísimo Franco, xamflà Millán Astray. Codi postal: 20-11-75, amb el 18 de juliol davant si ho envia de fora de Madrid.

Entrevista racial, per Alvarino con Grelos Riveiro

Fraga Iribarne: "Os socialistas son os resentidos da película"

Gràcies al nostre corresponsal autonòmic al Camino de Santiago Alvarino con Grelos, que en el seu dia va treballar al gabinet de premsa dels Paradors Nacionals, hem pogut tenir accés a l'oronda figura d'O Presidente da Xunta Galega, Manuel Fraga Iribarne, que amb total complicitat ha conversat per a nosaltres.

—Don Manuel, la seua victòria electoral és la culminació del Xacobeo 93?

—En efecte. Els que pensaven que l'apòstol Santiago era socialdemòcrata estaven en un error lamentable. Els apòstols, per la seua formació econòmica, ni tan sols poden ser del Bloque Nacionalista Galego (BNG): només poden ser del PP.

—Quina opinió té de Xosé Manuel Beiras?

—Beiras, haylas. El BNG és una queimada mal cuita.

—Encara es manté favorable a l'administració única, don Manuel?

—Sí, sempre que jo siga l'administrador únic. L'administració ha de ser una, grande i ceibe.

—Segons els resultats obtinguts en aquestes eleccions, el carrer continua sent de vostè?

—De Fraga a Maó, tots els carrers i places són meus. Per tant, no descarte tornar a ser el candidat popular a la presidència del govern espanyol.

—No confia en Aznar?

—Asnar, com el seu cognom indica, no té capacitat per a assolir l'única plaça que fins ara se'm resisteix.

—Don Manuel...

—No em moga el micro, carallo!

—És que...

—Si em mou el micro és com si em moguera la poltrona. Vostè és socialino o què!

—Sóc Alvarino, que no em recorda? Jo era el seu gabinet de premsa en el franquisme.

—No em moga la memòria o m'alce i me'n vaig a la Xunta!

—Deixem-ho córrer. Parlem del famós vídeo.

—M'alegre que em faça aquesta pregunta. Alvarino, encara ets periodista?

—No, ara treballe per a Sito Minanco.

—Doncs ja que demostres tenir experiència, a partir d'ara treballaràs en els informatius da nosa Televisió Galega, la televisió única.

—Gràcies, patró. És un plaer entrevistar-lo.

Racó del cinèfil, Per Pepín Cooper

Programació fílmica del Canal Nostrat

¡Viva Zaplana!
Blanc i negre
Duració: 4 anys (probablement)
Temàtica: Terror indiscriminat

Argument: Una banda de malfactors campeja pel país saquejant a tort i, sobretot, a dret. Entren a sac allà on paren buscant Pancho Lerma i Porfirio Ciscar. Pel·lícula d'acció constant on destaca l'absència de Gary Agramunt.

Tortures Ninja
Color
Duració: Sessió contínua
Temàtica: violència selectiva

Argument: Pel·lícula bastant didàctica on s'explica la transformació d'una policia dictatorial a democràtica sense haver de renunciar als hàbits tradicionals. Bona direcció de Georges Corcuera, deixeble d'Oto Martín Villa.

Desaparecido
Color by luxe
Nacionalitat: Búlgara
Duració: Un cap de setmana
Temàtica: Eròtica

Argument: Un combatent valencianista desapareix quan intenta defensar el seu país d'origen. A John Hiddink li tremola el pols a l'hora de dirigir, però la pel·lícula és entretinguda.

BalkanItzar

"Ací, en aquesta part d'Europa sense catedrals gòtiques ni renaixement italià, tothom és el que és pels segles dels segles. Conviuen en pau, o s'entredegollen, segons les circumstàncies, però mai no esdevenen una altra cosa."

L'autobús mig desballestat ja feia estona que corria, ben passada la una de la nit, per les muntanyes entre Skopje i la frontera d'Albània. "Corria" és una manera de parlar: diguem que els quaranta per hora en aquell camí es feien sentir com una velocitat vertiginosa. Això era fa pocs dies, i l'autobús es deia de nom "Proleter", coses de la història. Slavica Indzevska (pronuncieu Slavitsa), representant de la Fundació Foros per una Societat Oberta, intentava explicar-me què feien amb els diners del patró per aquelles parts del cul d'Europa. El senyor George Soros, com vostès saben, és l'emperador de l'especulació monetària, l'home que guanya mil o dos mil milions (de dòlars, no cal dir-ho) per cada crisi que provoca o que aprofita i gràcies al qual vostès i jo som una miqueta més pobres. Ha decidit, amb bon cor i més bon criteri, gastar en ajudar els pobres una part dels dòlars que espolia als rics.

A l'aeroport de Skopje, un estonià amb passaport soviètic, dos eslovens amb passaport iugoslau, un txec, un eslovac i jo, havíem hagut d'esperar-nos una hora mentre dos policies estudiaven amb deteniment cada pàgina dels passaports i Slavica, a l'altra banda de la barrera en la barraqueta de control, agitava desesperada un cartell del PEN Club. Els guàrdies, com que només tenen mitja dotzena de vols al dia, devien estar molt entretinguts, i de pas afirmaven l'autoritat de la república. Ens van apuntar, amb bolígraf, en una mena de llibre de comptabilitat. L'autobús Proleter, carregat amb alguns col·legues croats, montenegrins, búlgars, macedonis i serbis, corria després sense més impediment que la negror total, els revolts i un parell de controls de carretera.

Durant tres dies, la reunió va seguir el seu curs, tan previsible com en totes les reunions d'aquesta mena. Tal com, en aquest mateix lloc, una altra conferència idèntica, fa dos anys, quan havien començat a matar-se serbis i croats, i quan Bòsnia encara quedava fora de la guerra. Fa dos anys, passant per Belgrad, un taxista que parlava mig anglès em deia: si els eslovens se'n volen anar, que se'n vagen, que allà no hi ha serbis, però si se'n volen anar els croats amb terra sèrbia, hi haurà sang fins als genolls, i si se'n vol anar Bòsnia, sang fins als genolls, i si se'n vol anar el Kosovo, sang fins als genolls. Ara, un taxista de Ljubljana que parlava mig italià, quan jo li deia que Eslovènia és un país molt bonic, em comentava amb entusiasme: és que açò és com Àustria o com Suïssa, sap? No som com els altres de l'antiga Iugoslàvia.

A l'"antiga Iugoslàvia", que és el nom que ara es gasta, els aparadors de les llibreries continuen plens de llibres en serbo-croat, tant a Ljubljana com a Skopje, llibres d'anatomia o de física, o novel·les americanes traduïdes. Però és com si el serbo-croat hagués deixat d'existir: els serbis em diuen que no ha existit mai, que és serbi, i els croats em diuen que el croat és croat, i prou. I a Bòsnia, pregunte jo. A Bòsnia parlen d'una manera molt curiosa, em contesten. I els macedonis no volen saber-ne res, del búlgar, evidentment, mentre que un col·lega búlgar em diu que el macedoni no existeix. I els turcs de Bulgària? Ah, són búlgars, diu l'home. I els albanesos de Macedònia, que pregunte a una senyora del Ministeri de Cultura. Ah, són albanesos de Macedònia, diu. O siga macedonis, dic jo. No, albanesos, però de Macedònia. I els grecs són simplement uns fills de puta, segons unànime opinió local, perquè, entre altres coses, els macedonis de Grècia –ningú no sap quants n'hi ha: cap ni un, segons els grecs– no són grecs sinó macedonis.

Així, tots. Inclosos els russos d'Estònia, que segons el meu col·lega Mihkel Mutt, que encara no té passaport de la nova república sinó de l'antiga URSS, no seran mai estonians sinó russos per sempre, encara que hagen d'aprendre una mica d'estonià a efectes de ciutadania legal. Ací, en aquesta part d'Europa sense catedrals gòtiques ni renaixement italià, tothom és el que és pels segles dels segles. Conviuen en pau, o s'entredegollen, segons les circumstàncies, però mai no esdevenen una altra cosa. Com si els andalusos a Catalunya no pogueren mai convertir-se en catalans. Com els gitanos d'ací, que sempre són gitanos. O com els jueus, que sempre són jueus. El nostre problema ací, és d'un dèficit d'identitat. El seu, un problema d'excés. Per un dèficit, la gent parla i protesta. Per un excés, la gent, si arriba el cas, dispara i degolla. Abans, ara, i no sé quants anys encara.

Joan F. Mira

GENERALITAT DE CATALUNYA

TERRES DE L'EBRE

L'EMPLAÇAMENT MÉS SÒLID PER A MOLTES INDÚSTRIES

A les comarques de l'Ebre l'aigua sempre ha estat sinònim de vida agrícola, comercial i cultural. Ara, amb la inversió en grans infrastructures i el treball de l'Institut Català del Sòl, els cabals d'aigua que aporta l'Ebre també reguen la seva vida industrial.

Als polígons ja realitzats a Tortosa, Amposta, Camarles, Gandesa, Móra la Nova i Móra d'Ebre, aviat se'n sumaran d'altres.

Emplaçaments amb la garantia i solidesa institucional, que han d'ajudar les Terres de l'Ebre a crear, també, riquesa industrial.

Per al progrés general i equilibrat de Catalunya.

TREBALL PEL 2000 DES D'ARA.

Disseny Mariscal

De REGAL, per COMPRAR

Avui, comprar amb les targetes Caixa Oberta o Visa de "la Caixa" té un nou avantatge; perquè si durant els mesos d'octubre i novembre fa tres compres de més de 3.000 pessetes cadascuna, amb la seva targeta Caixa Oberta o Visa de "la Caixa", aquesta bossa amb disseny de Mariscal és seva. A partir del 20 d'octubre pot passar per qualsevol oficina de "la Caixa" amb els comprovants de compra i recollir la seva bossa. Faci's un regal de Mariscal, amb les targetes de "la Caixa" és fàcil.

"la Caixa"
CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA

Per fer 3 compres de més de 3.000 ptes. amb aquestes targetes

Promoció vàlida de l'1 d'octubre al 30 de novembre • Lliurament de bosses a partir del 20 d'octubre fins a exhaurir existències • Un regal per titular de targeta